

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Marie Kamenská

Drogová problematika

Prevence užívání návykových látek žáky základních škol

vedoucí práce: doc. PhDr. Libuše Podlahová, Dr.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury. Tato diplomová práce ani její části nebyly předloženy k obhajobě na jiné vysoké škole.

V Teplicích 15. června 2012

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé práce, doc. PhDr. Libuši Podlahové, Dr., za odborné vedení diplomové práce a Mgr. Daniele Fišerové za poskytnutí odborných informací a materiálů.

OBSAH

ÚVOD

TEORETICKÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE

1	Prevence zneužívání návykových látek v České republice.....	9
1.1	Základní informace týkající se prevence.....	9
1.2	Dělení prevence.....	10
1.3	Organizace a zabezpečení prevence	12
1.3.1	Role státu a ministerstev v drogové prevenci.....	13
1.3.2	Působení nevládních organizací.....	14
1.3.3	Legislativní zabezpečení.....	17
2.	Klíčové dokumenty protidrogové prevence na základních školách v České republice.....	19
2.1	Národní strategie protidrogové politiky a Akční plán 2010-2012.....	19
2.2	Program 21.....	20
2.3	Koncepce státní politiky pro děti a mládež na období 2007-2013.....	20
2.4	Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních.....	21
2.5	Strategie prevence kriminality na určité období.....	22
3	Strategie školní drogové prevence v ČR.....	23
3.1	Strategie MŠMT pro prevenci rizikových projevů na nadcházející období ..	24
3.2	Program primární prevence (minimální preventivní program).....	25
3.3	Peer program – původní český preventivní program.....	35
4	Metodika prevence.....	45
4.1	Krajský a okresní metodik prevence	47
4.2	Školní metodik prevence.....	49
4.2.1	Dokumentace školního metodika prevence	50
4.2.2	Komunikace mezi školním metodikem prevence a externími odborníky.....	53
4.3	Komunikace rodiny a školy v rámci prevence.....	53

PRAKTICKÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE

5	Výzkum - předmět výzkumu, formulace hypotéz, volba respondentů a rozbor dotazníků.....	55
5.1	Minimální preventivní programy – konkrétní legislativa, ze které vycházejí všechny tři základní školy.....	57
6	ZŠ Edisonova, Teplice – charakteristika školy.....	59
6.1	Minimální preventivní program ZŠ Edisonova 2011-2012 a jeho realizace.....	59
6.2	Výsledky výzkumu ZŠ Edisonova.....	61
7	ZŠ Bystřany – charakteristika školy.....	67
7.1	Minimální preventivní program ZŠ Bystřany 2009-2014 (Dlouhodobý plán) a jeho realizace.....	68
7.2	Výsledky výzkumu ZŠ Bystřany.....	71
8	ZŠ Lidická, Bílina – charakteristika školy.....	77
8.1	Minimální preventivní program ZŠ Lidická 2009-2014 (Dlouhodobý plán) a jeho realizace.....	78
8.2	Výsledky výzkumu ZŠ Lidická.....	81
9	Vyhodnocení výsledků a potvrzení nebo vyvrácení hypotéz.....	87
10	Vyhodnocení dotazníků pro učitele.....	90
	ZÁVĚR.....	92
	RESUME.....	94
	KLÍČOVÁ SLOVA.....	95
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	96
	SEZNAM PŘÍLOH.....	100
	PŘÍLOHY.....	101

ÚVOD

Prevence sociálně patologických jevů je velice široká oblast, ze které jsem vybrala část věnující se prevenci návykových látek na základních školách. Systém prevence je provázaný a k jeho efektivitě je zde nutná vzájemná spolupráce všech jeho složek, což jsou státní instituce, neziskové organizace, školy, rodina a media.

Za svého působení jako učitelka na základní škole se stále častěji setkávám se situacemi, kdy je nutné řešit problémy žáků s užíváním návykových látek. Nejvíce jsou zastoupeny excesy s kouřením, marihuanou a alkoholem. Z mého pohledu se mi zdá prevence nedostatečná, zvláště ve smyslu nevyužívání vyzkoušených peer program, které doporučují odborníci. Navíc z mého pozorování a nezávazných rozhovorů se žáky vyplývá, že prevence neprobíhá tak jak má už v rodině, která v tomto systému hraje roli nejdůležitější. Má volba tématu byla tedy jasná. Chtěla jsem zjistit, jak by prevence měla podle odborníků probíhat, jak jsou sestaveny preventivní programy a jak školní prevence působí na samotné žáky. Vzhledem k mému povolání pro mě bylo možné snadno získat vzorek dotazovaných, a to i díky kontaktům s kolegy z ostatních škol. Kolegové – metodici prevence, mě také požádali o výsledky mého výzkumu.

Z výzkumu, který probíhal ve třech školách, by mělo vyplynout, zda prevence na základních školách ovlivňuje názory žáků na míru návykovosti a rizik, která ze zneužívání drog vyplývají, a na další tvrzení ohledně drogové problematiky. Prevence sociálně patologických jevů (návykových látek) by měla v přiměřené formě probíhat již od mateřské školy. Na druhém stupni základní školy by se již mělo v projevech (názory a chování) žáků promítnout, zda je prevence v tomto směru účinná. Zajímalo mě také, jak se žáci staví k samotnému vedení vyučovacích hodin určených k preventivním aktivitám a jestli jsou přesvědčeni o jejich kvalitě. Zformulovala jsem několik hypotéz pro můj výzkum a rozdělila je do tří tematických okruhů. Nejdříve jsem se zaměřila na vyučovací hodiny zaměřené na prevenci a stanovila dvě hypotézy – zda žáci pozitivně reagují na kvalitu a množství vyučovacích hodin s drogovou tematikou a zda mohou ve škole svobodně mluvit o drogách. Druhý okruh hypotéz je zaměřen na přímý vliv prevence: prevence

návykových látek na základní škole ovlivňuje názory žáků na užívání a míru návykovosti drog popř. aktivit a žáci si uvědomují rizika spojená se zneužíváním návykových látek. Třetí okruh hypotéz zjišťuje vlastní zkušenosti dětí s drogou: žáci základních škol neužívají návykové látky a pro žáky základních škol jsou návykové látky snadno dostupné.

Bohužel jsem se během výzkumu setkala s problémy. Původně jsem chtěla rozšířit svůj výzkum o názory zákonných zástupců a učitelů na prevenci návykových látek probíhající ve školách. Nesetkala jsem se ovšem s kladnou odezvou. Ačkoliv jsem žákům k dotazníku pro zákonné zástupce přiložila dopis, který vysvětloval záměr dotazníku a žádost, dostalo se mi zpět minimální množství dotazníků. Jednalo se o příliš malý vzorek a nebylo možno vyvozovat žádné závěry. Výsledky dotazníku učitelů jsem sice v práci zmínila, ale nelze je porovnávat s názory rodičů, což byl původní záměr.

K výzkumu jsem využila analýzu dotazníku, který byl rozdán žákům tří škol. Data z jednotlivých škol jsem rozebrala, poté sečetla dohromady a celkové výsledky vyhodnotila. Konečné výsledky jsou jasně patrné z tabulek a grafů uvedených v příloze. O potvrzení nebo vyvrácení hypotézy rozhodovala nadpoloviční většina z odpovědí.

Práce je členěna na dvě velké části, a to teoretickou a praktickou. Každá z částí se skládá z kapitol a podkapitol.

Teoretická část obsahuje úvod do problematiky. Vysvětluje pojem prevence, základní informace a dělení prevence, legislativní zakotvení prevence v systému. Popisuje roli státu a působení nevládních organizací, klíčové dokumenty, jimiž se účastníci prevence řídí. Nastihuje, v rámci školní strategie drogové prevence, preventivní programy, metodiku prevence, funkci a povinnosti krajského, okresního a školního metodika prevence. Podrobněji je popsána pozice školního metodika prevence, jeho dokumentace, komunikace školního metodika prevence s ostatními pracovníky v oblasti prevence. Za důležité jsem považovala zmínit komunikaci rodiny a školy v oblasti drogové prevence.

V praktické části je zaznamenán vlastní výzkum, rozbor použitého dotazníku a legislativa, z níž vycházejí všechny tři školy, kde výzkum probíhal. Obsahuje charakteristiku škol, jejich minimální programy a výsledky výzkumu z jednotlivých

škol a samozřejmě celkové vyhodnocení výsledků a potvrzení nebo vyvrácení hypotéz. K doplnění celkového obrazu o výsledcích prevence slouží vyhodnocení dotazníku učitelů.

TEORETICKÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE

1 Prevence zneužívání návykových látek v České republice

Tato kapitola bude věnována obecným informacím o tématu prevence, úloze státu a ostatních subjektů v organizaci a jejím zabezpečení.

1.1 Základní informace týkající se prevence

Slovo prevence vychází z latinského *praeventus*, což znamená zákrok předem. V širším slova smyslu označuje všechny aktivity, jejichž cílem je eliminování výskytu a bránění rozvoji negativních jevů ve společnosti. Tento pojem lze také chápat z medicínského hlediska – „*soubor opatření mající zabránit onemocnění*“¹ a právního hlediska, podle kterého má společnost před nežádoucím konkrétním jednáním skupin a jednotlivců chránit legislativa. V užším slova smyslu tento termín chápeme jako předcházení jednotlivých negativních jevů – prevence závislosti, prevence kriminality apod.² Štáblová určuje prevenci ve smyslu předcházení negativních jevů a ve smyslu působení na již vzniklé negativní jevy. V současné době jsou častěji prováděna preventivní opatření jako reakce na negativní jevy, které již propukly. Preventivní působení na podmínky vzniku jednotlivých jevů je v praxi realizováno samostatně, např. protidrogová prevence, prevence šikany, týrání dětí aj. Tyto jevy však spolu souvisí a měly by být tedy řešeny podle společné strategie.

Předmětem prevence je, dle výše uvedené autorky, působení na chování člověka, na jeho vnější projev i současné působení na jevy, které jsou skryté, ale ovlivňují toto chování, aby nedocházelo k negativnímu jednání ve společnosti. Toto

¹ KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 5. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1994

² ŠTÁBLOVÁ, Renata a kol. *Drogy, kriminalita a prevence*. 1.vyd. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 1997, s. 172

působení by mělo být komplexní, tzn., mělo by zasahovat kognitivní, emocionální a sociální schopnosti, a mělo by probíhat od nejtělejšího dětství.

Působení dělí Štáblova do pěti skupin. U každého přístupu uvádí oblast výskytu, základní hledisko, základní prvek a obecný způsob řešení. Prvním a pro mou práci nejdůležitějším přístupem je výchovně vzdělávací přístup v oblasti školství, z hlediska výchovy a vzdělávání. Základním prvkem je zde výchovně vzdělávací vztah a způsobem řešení je působení a ovlivňování. V oblasti zdravotnictví je z hlediska zdraví využíván přístup medicínský. Prvkem je nemoc a způsobem je léčení. Právní přístup je uplatňován v trestní politice. Hlediskem je zde sankce nebo regulace, prvkem je společenská nebezpečnost a řešením je trestání. Pro oblasti sociální politiky je prováděn sociální přístup s přihlédnutím na pomoc a organizaci sociální pomoci. Řešením je pak sociální opatření. Posledním přístupem je policejní přístup v oblasti policejní práce z hlediska ochrany společnosti. Způsobem řešení překročení zákona je represe. Každý přístup je různým způsobem propracovaný s určitým výsledkem účinnosti.³

1.2 Dělení prevence

Prevenici můžeme rozdělit podle Štáblové a kol. z hlediska vztahu mezi předmětem a jeho etiologickou orientací, která je zde charakterizována jako proces a vývoj jevu, a to podle typu prevence, oblasti prevence a podle cílových skupin.

V praktickém typu není nastolena otázka předmětu jevu, není pro jeho řešení důležitá. Empirická prevence o předmětu hovoří, ale neexistuje kategoriální vymezení předmětu, východisek, pojetí ani přístupu. Předmět vymezuje popisná prevence, je zde popsán stav a výsledek. Je zde stanovena organizace a metodika přístupu, ale chybí etiologie. Vysvětlující (explanativní) systémová prevence obsahuje etiologii, předmět, organizaci a metodiku, která vychází ze zákonitostí vývoje. Poslední je systematická prevence. K vysvětlující prevenci se přidává systémové řešení, včetně vytyčení strategie.⁴

³ ŠTÁBLOVÁ, Renata a kol. *Drogy, kriminalita a prevence*. 1.vyd. Praha : Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 1997, s. 173-175

⁴ tamtéž, s. 176

Nejběžnějším dělením prevence, na kterém se shoduje většina autorů, je dle oblasti, a to na primární, sekundární a terciální.

Primární prevence je zaměřena na širokou populaci a je pro ni nejdůležitější zaměřit se na co nejnižší věk, na prostředí utvářející postoje a hodnotové orientace a na sociální vztahy. Díky jejímu působení by mělo vzniknout sociální klima, které podporuje pozitivní chování jednotlivců i skupin a naopak potlačuje vznik negativních jevů. Cílem tedy je, aby nežádoucí jev vůbec nenastal. Směřuje do budoucna. Primární prevenci provádí hlavně výchovně vzdělávací zařízení. Působí zde také legislativa a masmédiá.⁵ Podle Marádové je kladen důraz zejména na specifickou primární prevenci. Jedná se o systém aktivit a služeb, které jsou zaměřeny na práci s populací, u níž lze v případě jejich absence předpokládat negativní vývoj. Výskytu společensky nežádoucího chování u této populační skupiny je třeba pomocí specifických preventivních programů předcházet nebo je omezovat. Jasná profilace těchto programů (snaha působit selektivně, specificky) na určitou formu rizikového chování odlišuje tyto programy od programů nespecifických. Nespecifickou primární prevencí Marádová popisuje jako aktivity, které tvoří nedílnou součást primární prevence. Jejím obsahem jsou všechny metody a přístupy umožňující rozvoj harmonické osobnosti, včetně možnosti rozvíjení nadání, zájmů a pohybových a sportovních aktivit. Programy nespecifické prevence (např. různé volnočasové aktivity) by existovaly a byly žádoucí i v případě, že by neexistovaly sociálně patologické jevy, tj. bylo by i v takovém případě smysluplné tyto programy rozvíjet a podporovat.⁶

Sekundární prevence je oproti primární zaměřena na rizikové skupiny či jedince, u nichž je předpoklad, že se dostanou do sociálně patologické situace nebo se do této situace už dostali. Dále se zaměřuje na rizikové faktory, jako jsou sociální vztahy nebo sociální prostředí. Základem provádění sekundární prevence je vyhledávání problému, poradenství, předávání informací a sociální péče. K tomuto účelu slouží poradny, linky důvěry, sociální pracovníci příslušných úřadů, výchovní poradci ve školách či protidrogoví koordinátoři.

⁵ ŠTÁBLOVÁ, Renata a kol. *Drogy, kriminalita a prevence*. 1.vyd. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 1997, s. 176

⁶ MARÁDOVÁ, Eva. *Prevence závislosti*. [pdf]. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí v roce, 2006, s. 22

Terciální prevence je zaměřena na poskytování včasné odborné pomoci, eliminaci recidivy a škod, na resocializaci a postpenitenciární péči osobám, které se ocitli v kategorii sociálně negativního chování. Ke své činnosti využívá léčebná a výchovná zařízení, poradenské a ambulantní služby, vězeňství, charitativní, občanské a církevní aktivity. Dle Štáblové je nutno chápat tyto tři části jako celek.

Štábllová a kol. tvrdí, že při zaměření prevence podle cílových skupin se zvyšuje účinnost prevence. Lze se zaměřit na skupiny rozdělené podle věku (děti, mládež, dospělí), podle profesní skupiny, na rizikové skupiny (studenti, učni, nezaměstnaní atd.).⁷

Naproti tomu Nešpor zmiňuje rozdělení prevence používané v USA. Americké prameny se zaměřují na druh intervence a její cílovou populaci. Tyto druhy intervence jsou:

- **všeobecná prevence** je zaměřená na obecnou populaci, např. celá třída,
- **selektivní prevence**, která se týká osob se zvýšeným rizikem, které ovšem neužívají návykové látky, např. děti s poruchami chování,
- **indikovaná prevence**, jejíž cílovou populací jsou ti, u kterých není možno diagnostikovat škodlivé užívání nebo závislost na návykových látkách, ale kteří vykazují známky užívání těchto látek,
- **léčba** je určena osobám na návykových látkách závislých,
- **udržování stavu a prevence recidiv** se týká závislých nebo zneužívajících návykové látky ve stabilizovaném stavu.⁸

Nešpor dodává, že strategie všeobecné prevence a selektivní prevence nemusí být totožné, proto považujeme uvedené schéma za prospěšné.

1.3 Organizace a zabezpečení prevence

Do organizace a zabezpečení drogové prevence jsou v České republice zapojeny státní i nestátní organizace. Protidrogová politika spočívá ve více méně vyváženém přístupu kombinujícím jak represivní, tak i preventivní opatření.

⁷ ŠTÁBLOVÁ, Renata a kol., l. *Drogy, kriminalita a prevence*. 1.vyd. Praha : Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 1997 , s. 176

⁸ NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost*, 4. vyd., Praha: Portál, 2011, s. 156

Represivní složky zde představuje policie a justice. Resorty vnitra, spravedlnosti a financí mají na starosti potlačování nezákonné výroby, obchodu a šíření drog.⁹ V této kapitole diplomové práce se budu zabývat subjekty, které se zaměřují na aktivity směřující k prevenci proti zneužívání návykových látek.

1.3.1 Role státu a ministerstev v drogové prevenci

Podle výsledků studie z r. 2008 je u nás užívání většiny nelegálních drog nejčastější v nejmladší věkové skupině 15 - 24 let, kde má zkušenost s konopnými látkami 59% osob, s extází 21%, s halucinogenními houbami 15%, s LSD 11% a s pervitinem 7% osob.¹⁰ Tento stav je dle Kadrmasa způsoben nárůstem dostupnosti drog v České republice. Stát na zvyšující se užívání drog reflektuje ve svých koncepcích a podniká preventivní kroky. Je tedy nutné, aby systém protidrogových opatření byl provázaný a centrálně koordinovaný. Věcně příslušným resortům byly tedy vymezeny cíle a úkoly, jejichž záměrem bylo zvýšit efektivitu i kvalitu působení proti drogám (včetně alkoholu a tabáku). Protidrogovou prevenci mají na starosti především resorty školství, mládeže a tělovýchovy a zdravotnictví.¹¹ Prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy zahrnuje především aktivit v oblastech prevence násilí a šikanování, záškoláctví, kriminality, delikvence, vandalismu aj. forem násilného chování, ohrožení mravnosti a ohrožování mravní výchovy mládeže, xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, užívání návykových látek (vč. opomíjeného alkohol a kouření), anabolik, medikamentů a dalších látek, netolismu (virtuálních drog) a patologického hráčství (gambling), diváckého násilí, komerčního sexuálního zneužívání dětí, syndromu týraných a zneužívaných dětí, sekt a sociálně patologických náboženských hnutí.¹²

⁹ KADRMAS, Pavel., *Drogová prevence na základních a středních školách*. [online].1.12.2004 [cit. 19.11.2011]. Dostupné z: http://nwit.pedf.cuni.cz/kadrp5ag/sm_13.htm; Upraveno.

¹⁰ PEŠEK, Roman a NEČESANÁ, Kateřina. *Vybrané klíčové dokumenty, výsledky aktuálních výzkumů, příčiny a vývoj užívání drog, motivace ke změně a léčba, moderní metody pro nácvik psychosociálních dovedností zvyšujících sebevědomí*. [pdf] Písek: Arkáda - sociálně psychologické centrum, 2009, s. 17

¹¹ KADRMAS, Pavel, *Drogová prevence na základních a středních školách*. [online].1.12.2004 [cit. 19.11.2011]. Dostupné z: http://nwit.pedf.cuni.cz/kadrp5ag/sm_13.htm; Upraveno.

¹² MARÁDOVÁ, Eva. *Prevence závislosti*. [pdf]. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí v roce , s. 22

1.3.2 Působení nevládních organizací

Důležitou roli hrají nestátní organizace, soustředící se na oblasti, které nejsou státem dostatečně zajištěny. Nestátní organizace by měly se státními organizacemi spolupracovat.¹³ V bývalém okrese Teplice se jedná zejména o tyto neziskové organizace: Salesiánské středisko Teplice Prosetice a Trnovany, Klub Nová Ves, Kontaktní centrum White light I, Pobočka spol. Člověk v tísni – Bílina, Občanské sdružení BEZ NUDY a Občanské sdružení Focus.

Salesiánské středisko Štěpána Trochty v Teplicích Proseticích je školským zařízením, které je finančně dostupné a otevřené pro každého, kdo by rád smysluplně trávil svůj volný čas. Přestože se jedná o zařízení katolické církve, přivítají zde každého bez rozdílu vyznání. Svou činností se organizace zaměřuje na děti, které nejsou zapojeny v žádné jiné organizaci, zvláště sociálně slabým. Převážně do organizace docházejí romské děti ve věku 6-15 let. Příležitostnými návštěvníky je i mládež ve věku 16-18 let. Činnost Salesiánského střediska v Teplicích byla zahájena 25. 2. 1999. Rozhodnutím Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je Salesiánské středisko v Teplicích od 1. 9. 2000 zařazeno do sítě škol a školských zařízení MŠMT a od 1. 1. 2009 jsou zde poskytovány také sociální služby - nízkoprahové zařízení a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Cílem všech, kteří se na činnosti střediska podílejí, je přispívat k výchově a celkovému rozvoji a růstu mladých lidí v salesiánském duchu založeném na křesťanských hodnotách, poskytovat dětem a mladým lidem vhodné a bezpečné trávení volného času, a tím předcházet primární kriminalitě a závislostem. Nabídku pestrého programu pro trávení volného času vytváří dětem pedagogové volného času, asistenti a dobrovolníci. Otevřeno je každý den v týdnu.

Od roku 2009 využívá Salesiánské středisko Štěpána Trochty dvou prostor v Teplicích, a to v Proseticích a Trnovanech. Ve Středisku Trnovany jsou nabízeny služby ve třech programech: nízkoprahový klub pro děti a mládež, aktivizační služby pro rodiny s dětmi a volnočasové aktivity. Středisko také nabízí individuální pomoc

¹³ KADRMAS, P. *Drogová prevence na základních a středních školách*. [online].1.12.2004 [cit. 19.11.2011]. Dostupné z: http://nwit.pdf.cuni.cz/kadrp5ag/sm_13.htm; Upraveno.

lidem, kteří se ocitli v nelehkých životních situacích. Organizace spolupracuje s Oblastní charitou Teplice, se školami a dalšími institucemi v Teplicích.¹⁴

Kontaktní centrum White light I poskytuje ucelený a provázaný systém služeb pro uživatele drog a jejich blízké a pro osoby v obtížných životních situacích. White light I. má postavení právnické osoby se sídlem v Ústí nad Labem a s působností na území celé České republiky. V Teplicích se nachází nízkoprahové kontaktní a poradenské centrum s terénním programem (od 1. 1. 2005). Hlavním cílem sdružení WL I. je poskytování služeb primární, sekundární a terciární prevence užívání omamných a psychotropních látek jejich uživatelům a jejich blízkým a pomoci lidem v obtížných životních situacích. K dosažení tohoto cíle centrum iniciuje, připravuje a realizuje aktivity v oblasti primární, sekundární a terciární prevence užívání OPL a pomoci lidem v obtížných životních situacích. Služby v uvedených oblastech jsou v souladu s obecně uznávanou dobrou praxí anebo se standardy těchto typů služeb. Centrum dále aktivně spolupracuje s příslušnými institucemi veřejné správy v ČR, vyhledává a podílí se na vzájemně prospěšné spolupráci mezi subjekty zainteresovanými v dané problematice na území Ústeckého kraje a ČR, popřípadě s dalšími organizacemi a institucemi v EU. Dále vytváří a integruje materiálně-ekonomické podmínky pro budování, udržení a provozování všech programů a aktivit sdružení. Organizace nabízí služby individuálního a rodinného poradenství žákům či studentům škol a jejich rodinám v případech, kdy se ocitnou v obtížné situaci, s níž si nevědí rady. Poskytuje také služby dalšího vzdělávání v primární prevenci a poradenství pro pracovníky ve školství. Společnost White light spolupracuje s ostatními neziskovými organizacemi. Příkladem může být terénní program Bílina s názvem „Co budeš dělat venku?! – primární a sekundární prevence užívání drog a závislostního chování pro děti a mládež ze sociálně znevýhodněných lokalit ve městě Bílina“, realizovaný od 1. 9. 2010. Na projektu organizace spolupracovala s terénním programem o. p. s. Člověk v tísní - „Mami jsme venku“. Projekt je zaměřen na terénní sociální program, který se zabývá rizikovým chováním dětí a mládeže ve věku od 8 do 21 let, a to především v oblasti drogového experimentování a rekreačního užívání nelegálních i legálních drog, jako je alkohol a tabák, včetně dalších projevů závislostního chování, např. gambling, hra

¹⁴ <http://teplice.sdb.cz/Kdo-jsme-Poslani-a-cile/> [cit.5.1.2012]

na počítači, workoholismus aj. Cílem projektu je zajistit dostatečnou informovanost dětí, ale také jejich rodičů a veřejnosti o rizicích spojených s touto problematikou, a působit na změnu rizikového chování cílové skupiny. Monitorování sociálně patologických jevů probíhá ve vybraných lokalitách města Bílina - SUNN, sídliště Teplické předměstí, sídliště Za Chlumem a Důlní ulice.¹⁵

Občanské sdružení BEZ NUDY bylo založeno v roce 1997 jako sdružení pracující s dětmi a mládeží. Cílem zakladatelů bylo soustředit se na účelné využití volného času školní mládeže. Postupem času se činnost rozšířila na pořádání kulturních, společenských a sportovních akcí bez věkového omezení. Nosným programem však nadále zůstává práce s dětmi a mládeží. Hlavní důraz je kladen zejména na využití školních prázdnin jak letních, tak jarních. Dále jsou pořádány víkendové a jednorázové akce. Cílem takových akcí je prevence negativních jevů ve společnosti a smysluplné trávení volného času.¹⁶

Občanské sdružení Focus Teplice spolupracuje s Domem dětí a mládeže (DDM) na programech prevence sociálně patologických jevů, drogové prevenci a na resocializaci a zaměstnávání ohrožených skupin mládeže. V roce 2000 byla v DDM zprovozněna poradenská a informační agentura "Informační centrum mládeže". OS Focus přímo navazuje na systém práce zájmové, výchovné a vzdělávací teplického DDM. Tuto činnost přímo i nepřímo podporuje a rozvíjí se zřetelem na program Vzdělávacího a konzultačního střediska DDM. Sdružení samostatně vypracovává a organizačně zajišťuje projekty vztahující se k prevenci nežádoucích jevů obecně. Hlavním zadavatelem je MŠMT ČR a provozuje výše uvedené Informační centrum pro mládež.¹⁷

Mezi další organizace, vykovávající preventivní činnost, patří AŠSK (Asociace školních sportovních klubů) ČR, která byla založena na podzim roku 1992. Základní organizační jednotky - školní sportovní kluby (ŠSK) - pracují ve všech okresech České republiky. Program činnosti je zaměřen na podněcování a podporování pohybových aktivit na základních a středních školách a ve školských zařízeních v době mimo vyučování. Posláním je zaujmout žáky a studenty základních

¹⁵ <http://www.wl1.cz/oswhite.html> [cit. 2. 3. 2012]

¹⁶ <http://www.beznudy.cz/kdo-jsme/PEUPzmW4.htm.part> [cit. 2. 3. 2012]

¹⁷ <http://www.ddmteplice.cz/focus/%5b/> [cit. 2. 3. 2012]

a středních škol přitažlivým programem, zaměřeným na vytváření kladného vztahu k pohybové činnosti. Ovlivňovat jejich hodnotovou orientaci a poskytovat jim alternativu pro volný čas, zejména jako aktivní primární prevenci kriminality a zneužívání návykových látek.¹⁸

Některá školská zařízení, jako například Speciální základní škola a Mateřská škola, U Červeného kostela 110, příspěvková organizace provozují Klub prevence. Slouží žákům školy a jejich kamarádům a je zaměřen na jejich volnočasové aktivity.¹⁹

1.3.3 Legislativní zabezpečení

Legislativní opatření mají zamezit dalšímu zvýšení produkce drog či jejich užívání.

Ministerstvo zdravotnictví vydalo několik zákonů a vyhlášek, jejichž účelem je korigovat zacházení s návykovými látkami. Prvním z nich je zákon **č. 167/1998 Sb.**, o návykových látkách. Zákon upravuje zacházení s návykovými látkami a přípravky, např. zneškodňování odpadů a přebytečných a nepoužitelných návykových látek, přípravků a prekursorů, vývoz, obchod, doprava či skladování těchto látek, ohlašovací povinnost osob provozujících lékárnu, distributorů léčiv, zacházení s pomocnými látkami při určitých činnostech a konání osob pěstujících mák setý nebo konopí. Obsahuje tiskopisy receptů a žádanek s modrým pruhem, registrace subjektů zabývajících se činnostmi s pomocnými látkami návykových látek a přípravků a seznam návykových látek. Svou **vyhláškou č. 123/2006 Sb.** nařizuje Ministerstvo zdravotnictví způsob vedení evidence a dokumentace návykových látek a přípravků a **vyhláškou č. 125/2006 Sb.**, stanoví seznam osob s uvedením jejich pracovišť, pro jejichž činnost se nevyžaduje povolení k zacházení s návykovými látkami, přípravky je obsahujícími.

Dalším legislativním opatřením je **věstník MZ č. 14/2004** v částce 12/2004, který je metodickým opatřením Ministerstva zdravotnictví upravující podmínky pro osoby cestující do zahraničí užívající léčivé přípravky s obsahem návykových látek.

¹⁸ http://www.ftvs.cuni.cz/assk_web/?page=1 [cit. 2. 3. 2012]

¹⁹ <http://www.szsamsteplice.cz/2/aktivity/klub-prevence/> [cit. 3. 3. 2012]

Významným právním předpisem je zákon č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění zák. č. 225/2006 Sb., zák. č. 274/2008 Sb. a zák. č. 305/2009 Sb., který určuje preventivní opatření a jejich realizaci. Reguluje prodej tabákových výrobků, potřeb a elektronických cigaret a ukládá povinnosti a zákazy provozovatelům prodejen a zábavních podniků. Zakazuje prodej a výrobu potravinářských výrobků nebo hraček napodobujících tvar a vzhled tabákových výrobků. Zákon také upravuje působení státních orgánů, územních samosprávných celků, krajského a místního protidrogového koordinátora atd.

Drogovou problematikou se také zabývá zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi vymezuje § 30. Popisuje, kdo a za jakých okolností se dopouští přestupku, jakou mu lze uložit pokutu či zákaz činnosti nebo za jakých okolností je možno snížit uloženou sankci. Trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb., platný od 1. ledna 2010 se v některých paragrafech svých zákonů věnuje nedovolené výrobě a jinému nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, které sám stanoví (§ 283), přechovávání těchto látek (§ 284), nedovolenému pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 285), výrobou a držením předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§ 286), šíření toxikomanie (§ 287), a určuje sankci za tato počínání. Ve výňatku z nařízení vlády č. 467/2009 Sb., se pro účely trestního zákoníku mimo jiné stanoví, jaké je množství větší než malé u omamných a psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů a výňatek z nařízení vlády č. 455/2009 Sb., který pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku.

2. Klíčové dokumenty protidrogové prevence na základních školách v České republice

Protidrogová prevence na základních školách je uskutečňována v rámci strategického plánu státních institucí. V kapitole se budu zabývat klíčovými dokumenty, které tvoří základ strategie školní prevence. V rámci národní strategie protidrogové politiky a plánování zlepšování zdraví obyvatelstva České republiky se jedná o Akční plán a Program 21. Strategie prevence kriminality je spojena s podporou a participací na realizaci Minimálních preventivních programů škol a školských zařízení. Koncepce státní politiky pro děti a mládež zjišťuje především hodnotovou orientaci dětí a mládeže, změny a způsoby ovlivnění hodnotového systému. Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, je dokument určený přímo ředitelům škol.

2.1 Národní strategie protidrogové politiky a Akční plán 2010-2012

Národní strategie protidrogové politiky na léta 2010-2018, resp. první Akční plán na období let 2010-2012, který národní strategii naplňuje, byla vytvářena pracovníky sekretariátu Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky (RVKPP). Jednou z metod pro určování priorit dalšího Akčního plánu byla SWOT analýza²⁰, která mapovala současný stav v různých oblastech praxe české protidrogové politiky v r. 2009. Jedna z pracovních skupin analyzovala oblast primární prevence (PP) a jednotlivými výstupy byly silné a slabé stránky, příležitosti zlepšení a hrozby zhoršení stavu primární prevence. Tato stanoviska byla brána v úvahu pro určování

²⁰ metoda, jejíž pomocí je možno identifikovat silné (ang: **Strengths**) a slabé (ang: **Weaknesses**) stránky, příležitosti (ang: **Opportunities**) a hrozby (ang: **Threats**), spojené s určitým projektem, typem podnikání, podnikatelským záměrem, politikou (ve smyslu opatření) apod.

konečných priorit a návazných aktivit vztahujících se k oblasti primární prevence pro nastávající období, které bude pokrývat Akční plán.²¹

2.2 Program 21

Zdraví pro všechny v 21. století (Program 21) je dlouhodobý program pro zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR. Jedná se o národní variantu programu Světové zdravotnické organizace (WHO). Tento program byl schválen vládou v r. 2002 jako program mezirezortní. Jeho hlavním záměrem je pomocí 21 cílů vybudovat fungující model komplexní péče o zdraví celé společnosti. Hlavní zodpovědnost za plnění programu má vláda a její Rada pro zdraví a životní prostředí. V r. 2007 byla publikována Čtvrtá zpráva o plnění programu Zdraví 21, která je stručným popisem činností vykonaných v r. 2006 v rámci tohoto programu a jsou zde zmiňovány i problémy, se kterými se některé rezorty potýkaly nebo potýkají, a návrhy, jak tyto problémy řešit.²²

2.3 Koncepce státní politiky pro děti a mládež na období 2007-2013

V tomto dokumentu jsou na základě studií uvedeny trendy v hodnotových orientacích mladých lidí, jako je např. rostoucí význam ekonomické prosperity, kariéry jako prostředku k získání majetku, materiálních hodnot a smyslového života. Naopak klesá význam kvality života v konkurenci se smyslovým životem a materiálními hodnotami, spoluodpovědnosti za druhé, zdokonalování sebe sama a transcendentní dimenze života a idejí, hodnoty „být užitečný druhým lidem“, míru, životního prostředí a veřejně prospěšné činnosti. Mladá generace podle výzkumů preferuje orientaci na vlastní ego, na sebe sama, avšak na sebe reflektovaného smyslově. Vnitřní svět je ochuzován (ideje, myšlenky, transcendentní dimenze) a tato

²¹ PEŠEK, Roman a NEČESANÁ, Kateřina, *Vybrané klíčové dokumenty, výsledky aktuálních výzkumů, příčiny a vývoj užívání drog, motivace ke změně a léčba, moderní metody pro návrat psychosociálních dovedností zvyšujících sebedůvěru*. [pdf] Písek: Arkáda - sociálně psychologické centrum, 2009, s. 9

²² tamtéž, s. 10

chudoba je jedním z důvodů rostoucího zájmu o drogy. Pešek a Nečesaná uvádí, že výrazným trendem ve vývoji mládeže je trvale klesající vliv jakýchkoli sociálně duchovních systémů. Tento trend je konzistentní s vývojem hodnotové orientace mládeže, která ukazuje na hédonismus a pragmatismus provázený poklesem významu globálních a sociálních hodnot. Autoři uvádí, že výrazným současným nástrojem společenské konformity jsou „mainstreamová“ média. Média ve stále větší míře a rozsahu vtiskávají do mysli a vědomí člověka obsahy, které vůbec či jen v malé míře odrážejí realitu přirozeného světa a ve stále větší míře produkují mediální a virtuální realitu. Na základě těchto studií jsou odborníky vytvářeny strategie pro jednotlivé oblasti.²³

2.4 Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních

Pešek, R. a Nečesaná, K. zmiňují, že tento dokument zavádí do slovníku MŠMT pojmy **všeobecná, selektivní a indikovaná** specifická primární prevence a definuje obsah, cíle a strukturu školní preventivní strategie a minimálního preventivního programu (jednoletý akční plán školy). Budinská doplňuje, že metodický pokyn je určen pro právnické osoby vykonávající činnost škol zřizovaných MŠMT, a dále uvádí, že je podpůrně doporučován k využití ostatním školám zapsaným do školského rejstříku a poskytovatelům služeb souvisejících se vzděláváním a výchovou.²⁴ Pokyn popisuje systém organizace a řízení primární prevence ve školách a úlohy jednotlivých orgánů (MŠMT, krajských úřadů) a zodpovědných osob. V jeho přílohách jsou uvedeny doporučené postupy při výskytu sociálně negativních jevů ve škole. Je zde uvedeno, jak řešit případy související s užíváním návykových látek v prostředí škol a školských zařízení

²³ PEŠEK, Roman a NEČESANÁ, Kateřina, *Vybrané klíčové dokumenty, výsledky aktuálních výzkumů, příčiny a vývoj užívání drog, motivace ke změně a léčba, moderní metody pro nácvik psychosociálních dovedností zvyšujících sebedůvěru*. [pdf] Písek: Arkáda - sociálně psychologické centrum, 2009, s. 11

²⁴ BUDINSKÁ, Martina, *Prevence*, 2007, roč. 4, č. 9, s. 4

(doporučené postupy školy pro tabákové výrobky, resp. jejich konzumaci ve škole, pro alkohol, resp. pro jeho konzumaci a nález ve škole, pro jiné drogy, resp. pro jejich konzumaci, distribuci a nález ve škole), případy související s krádežemi a vandalismem v prostředí škol (jak postupovat preventivně proti krádežím, při jejich nahlášení žákem, jak postupovat preventivně proti vandalismu a při vzniku škody). Dále se v dokumentu nachází doporučení, jak doplnit školní řád v oblasti prevence užívání návykových látek a souhlas zletilého žáka a studenta nebo zákonného zástupce nezletilého žáka s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu a jiných nealkoholových drog. Dokument také vymezuje neúčinnou primární prevenci, jako je zastrašování, citové apely, pouhé předávání informací, samostatně realizované jednorázové akce, potlačování diskuse, a zároveň doporučuje, aby hromadné aktivity nebo promítání filmu byly pouze doplňkem, na který by měl vždy navazovat rozhovor v malých skupinkách. Dokument je aktualizován každý školní rok a může navrhnout úpravy realizace preventivních programů.²⁵

2.5 Strategie prevence kriminality na určité období

Mezi hlavní úkoly strategie Ministerstva vnitra (MV), dle autorů Peška a Nečesané, patří podporovat preventivní programy pro děti a mládež s případnou participací na realizaci Minimálních preventivních programů škol a školských zařízení, které spadají do kompetence MŠMT. Koncepce prevence kriminality jsou zpracovávány rovněž na krajské úrovni a jsou zveřejněny na internetových stránkách MV. Tato strategie je zaměřená na cílové skupiny, jako jsou pachatelé (např. mládež a mladí dospělí), oběti (např. dětské oběti mravnostní, násilné a majetkové trestné činnosti a dětské oběti šikany), rizikovní jedinci v postavení potenciálních pachatelů nebo obětí (např. rodiny dětí s poruchami chování).²⁶

²⁵ PEŠEK, Roman a NEČESANÁ, Kateřina. *Vybrané klíčové dokumenty, výsledky aktuálních výzkumů, příčiny a vývoj užívání drog, motivace ke změně a léčba, moderní metody pro nácvik psychosociálních dovedností zvyšujících sebedůvěru*. [pdf] Písek: Arkáda - sociálně psychologické centrum, 2009, s. 13-14 a s. 17

²⁶ tamtéž, s. 15

3 Strategie školní drogové prevence v ČR

V této kapitole popíšu preventivní programy. Zaměřím se hlavně na program primární prevence, který je těžištěm protidrogových aktivit na základních školách.

Škola, podle Kachlíka, a její preventivní program představuje velice významnou součást protidrogové prevence, spočívající jak v celkovém zaměření životních postojů žáků a vytváření jejich hodnotového žebříčku, tak i v cílené výchově proti zneužívání návykových látek. Autor uvádí, že tato oblast trpěla v minulých dobách značnou bezkonceptností, která se projevovala mj. nepodloženým strašením. U mnoha drog se v různých příručkách popisované příznaky kocoviny a abstinčních syndromů objevují až v době pokročilého návyku, první pokusy s drogou tento negativní doprovod často nemají (naštěstí často nemají ani nějak zvláště intenzivně příjemné zážitky). Zvláště v období puberty může rozpor mezi údaji zdravotní výchovy a zjištěnou realitou vést k negativistické reakci. Není nutné zdůrazňovat existenci příjemné nálady, respektive příjemně pocíťovaných halucinací. V západních zemích se pokoušejí spíše opřít o dříve vybudovaný hodnotový systém, ve smyslu - čeho chci v životě dosáhnout, co mi přitom droga dá a co mi naopak vezme. Takováto bilance vyzní zcela jednoznačně proti narkomanii a lze na ní v protidrogové výchově stavět. Protidrogová výchova musí být komplexní, systematická a s dlouhodobou koncepcí.

Na základních a středních školách byla zřízena místa protidrogových koordinátorů (tzv. metodiků protidrogové prevence). Jejich odborným nadřízeným je protidrogový koordinátor okresního úřadu. Kachlík upozorňuje, že na základních školách by neměla být od protidrogové výchovy striktně oddělována protialkoholní a protikuřácká výchova, a to jak z důvodu mnohem vyššího výskytu konzumace těchto drog dětmi, tak i proto, že vzhledem k zákonným věkovým limitům pro konzumaci (u alkoholu i tabáku zákaz do 18 let) jsou obě tyto drogy pro děti rovněž ilegální. Dále autor zmiňuje, že ve škole pracují tři odlišné typy učitelů, zastávající v protidrogové výchově poněkud rozdílné funkce. Vedení školy (ředitel, zástupci, tajemník atd.) zajišťuje výchovu po své linii, v podstatě manažerským způsobem, včetně jednání s nadřízenými orgány školskými, státní správy a samosprávy. Může se rovněž zapojit do oslovení sponzorů pro finančně náročnější akce. Protidrogový

koordinátor by měl zabezpečovat protidrogovou výchovu po stránce odborné náplně, za tím účelem prochází různými typy školení. Ostatní učitelé by měli s předchozími dvěma spolupracovat a plnit dílčí organizační i odborné úkoly. Navíc by se měli podílet na celkovém každodenním pozitivním působení na žáky a být schopni využít okamžitých příležitostí v případě událostí, které lze pro potřebu této výchovy uplatnit. I tito učitelé zasluhují postupné proškolení alespoň v základních zásadách protidrogové výchovy a protidrogový koordinátor by je měl průběžně informovat o aktuální situaci ve městě, okrese, místě. Protidrogový koordinátor má být schopen čas od času zjišťovat situaci ve škole. K tomu mohou sloužit jednak dotazníky (existují i speciální standardizované dotazníky, dávající při správném použití široce srovnatelné výsledky, některé jsou k dispozici na pracovištích hygienické služby, nebo u okresních protidrogových koordinátorů; lze je nalézt i na Internetu), jednak je nutno využít signály z jednotlivých tříd, od rodičů, policie apod. Celková situace v rámci ČR je sice periodicky mapována, ale výsledky tohoto průzkumu nemusejí být pro zjištění situace na konkrétní škole prakticky použitelné. Standardní dotazníky jsou vhodné i proto, že jejich nesprávně formulované znění může mít na abstinující demotivační účinky (pokud jsou otázky položeny tak, že abstinující z nich cítí nezájem o svou osobu - "jestliže uvedené drogy neberete, vraťte dotazník nevyplněný"). Při zhoršení situace buď ve škole, nebo v okrese by měla být prováděna intenzivnější preventivní činnost. V jejím rámci je možné získat (zdarma či zakoupit - nechat zakoupit od sponzora) ucelené programy. Nejvyšší účinnost mají programy založené na vlastní aktivitě žáků - lze použít např. prvků výtvarné, dramatické výchovy apod.²⁷

3.1 Strategie MŠMT pro prevenci rizikových projevů na nadcházející období

Přesný název tohoto dokumentu je Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti rezortu školství, mládeže a tělovýchovy a je

²⁷ KACHLÍK, Petr, *Návykové látky, rizika jejich zneužívání a možná prevence.*, výukový text, 1. vyd., Brno: PdF MU v Brně, 2003, s. 28 a 29

vždy vypracován pro určité období. Je rozdělen do několika oddílů a bývá doplněn SWOT Analýzou (vyhodnocení realizace prevence sociálně patologických jevů v předchozím období). Obsahuje vyhodnocení Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy z předchozího období, cílové skupiny primární prevence (děti, pedagogičtí pracovníci a specifické cílové skupiny), zásady primární prevence resortu školství, mládeže a tělovýchovy (vysvětlení základních pojmů týkajících se prevence, sociálně patologické jevy, organizační systém primární prevence v ČR, hlavní subjekty systému školství, mládeže a tělovýchovy pro oblast primární prevence), dlouhodobé, střednědobé i krátkodobé cíle Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy pro nadcházející období.²⁸

3.2 Preventivní programy - Program primární prevence (minimální preventivní program)

Preventivní program, jak uvádí Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení, který popisuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na svých webových stránkách, má přinášet strukturované podněty pro potřeby prevence sociálně patologických jevů. Je optimální připravit celoroční program zaměřený na osobnostní a sociální rozvoj a výcvik v sociálně komunikativních dovednostech. Projekt musí být určen pro žáky a pedagogické pracovníky školy a ve svém důsledku vést k pozitivní změně klimatu školy s minimem kázeňských problémů žáků ve škole i mimo školu. Je třeba jej realizovat na prvním i druhém stupni a ve spolupráci se školní družinou. Programy musí zasahovat výchovnou i naukovou složku vzdělání během celého školního roku,

²⁸ Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 – 2012. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/socialni-programy/strategie-a-koncepce-ap-msmt> [cit. 2. 6. 2012]

směřovat k pozitivnímu ovlivnění klimatu třídy, ke změně motivace žáků a pedagogů a změnám vyučovacích metod.

Příprava jednotlivých programů a jejich realizace by neměla být řešena formou nákupu služby mimo školu, ale měla by být v kompetenci třídních učitelů. Rozvrh třídy, úvazky jednotlivých vyučujících, prostředí ve kterém bude program probíhat, a fyzická náročnost programu určuje charakter a personální zajištění programu. Základním předpokladem k maximální účinnosti programů je aktivní zapojení všech žáků třídy. Rodiče žáků musí být s celým projektem průběžně seznamováni.

Nabídka různých preventivních programů ze strany pedopsychologických poraden, občanských sdružení apod. je sice rozsáhlá, ale měla by sloužit pouze v počátcích realizace preventivních aktivit. Do doby, než budou dostatečně proškoleni a erudováni pedagogové tak, aby se tyto aktivity zdravého životního stylu a prevence staly přirozenou součástí vzdělávacího procesu a života školy.

Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení zmiňuje i způsob realizace na prvním a druhém stupni základní školy.

V 1. a 2. ročníku prvního stupně základní školy je nutné dětem po vstupu do školy nabízet nejen konkrétní dovednosti, ale i vytvářet modelové situace, se kterými se mohou setkat ve škole i mimo školu. Pro vytvoření optimálního sociálního klimatu je důležité vzájemné poznání žáků a pedagogů.

Program by měl být zaměřen na:

- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a učiteli,
- zvyšování zdravého sebevědomí žáků,
- zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti,
- vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou a přijímání těchto jevů,
- nácvik vzájemné úcty, sebeúcty a důvěry,
- rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty (například formou komunitního kruhu),
- rozvoj schopnosti klást otázky, umění vyjádřit svůj názor, umění říci „ne“.

Ve 3. – 5. ročníku jsou optimální programy směřující k pozitivnímu ovlivnění zdraví žáků, které je chápáno jako stav tělesné, duševní a sociální pohody, při

současné změně postojů k sobě, k prožívání sebe jako individuality, ale v kontextu s druhými lidmi, se školní komunitou a okolním světem, k pozitivnímu citovému naladění a myšlení, k osvojení si dovednosti řešit stres a k dodržování životosprávy. Programy orientované na hlubší poznání dovedností osvojených při vstupu do školy, na schopnost pracovat v kolektivu a uvědomění si co tělu prospívá, je vhodné realizovat formou pobytových programů spojených se sportovní činností a aktivním trávením volného času. Je zde osvojována i vzájemná pomoc, podřízení se možnostem skupiny, zvládnutí fyzicky náročných situací.

Přechod na druhý stupeň základní školy přináší řadu změn a z nich vyplývajících zátěžových situací – změna třídního učitele, střídání vyučujících v jednotlivých předmětech, odchod některých spolužáků (víceletá gymnázia, sportovní třídy apod.) a příchod nových spolužáků, zvýšené nároky na objem a strukturu učiva.

V 6. ročníku je vhodné program založit na aktivní práci skupiny i každého jednotlivce. V rámci tohoto programu je třeba stanovit pravidla soužití ve skupině – aktivní naslouchání, pravdivost, důvěryhodnost, tolerance, maximální osobní nasazení. Pravidla je optimální stanovit na základě prožitku aktivní formou tak, aby je žáci přijali za svá. Program je vhodné doplnit hrami s nácvikem verbální a nonverbální komunikace, hrou na sebepoznání, simulačními hrami a relaxačními aktivitami. Cílem je vytvořit dobře fungující tým žáků a učitelů.

Obsah programu:

- vzájemné poznávání účastníků,
- vytváření vztahu důvěry mezi žáky a učiteli a mezi žáky navzájem,
- stanovení pravidel soužití třídní komunity,
- formování skupiny, která je pro žáky bezpečným místem, která jim pomůže vyhnout se rizikovému společensky nežádoucímu chování – šikanování, užívání alkoholu a drog, vzniku různých typů závislostí apod.,
- začlenění nových žáků do komunity třídy.

Program v 7. ročníku musí reagovat na celou řadu změn, přinášejících zátěžové situace v tomto věkovém období. Rozvoj pubertálního období s celou řadou

fyzických a psychických proměn je obdobím rizikovým pro nástup sociálně patologických jevů. Je proto nutno pokračovat v budování kvalitního vrstevnického týmu, ve kterém se žáci cítí bezpečně a jistě. Je vhodné využít několikadenní intenzivní pobytové soustředění se zaměřením na:

- hlubší vzájemné poznávání účastníků,
- prohlubování vztahů důvěry,
- upevňování kolektivních vztahů se včasným podchycením nežádoucích projevů chování,
- trénink obrany před manipulací, s uměním říci „ne“,
- trénink odpovědnosti za vlastní rozhodnutí,
- zvládání náročných fyzických duševních situací,
- umění vyrovnat se s neúspěchem.

Aktivní formou je vhodné realizovat program v 8. ročníku. Osvědčenými metodami jsou brainstorming, diskuse, hraní rolí, rozhovor, empatie, kreslení a další. Posiluje se činnost jednotlivců, spolupráce ve skupině, volba vhodné komunikace, prosazování návrhů. Součástí programu by měly být hry na nácvik verbální a nonverbální komunikace, simulační hry a relaxační techniky, využití metody kritického myšlení. Pomocí projektů je vhodné ověřit kvalitu vytvořených postojů ke zdravému životnímu stylu a sociálně patologických jevům u dětí. Vhodnou součástí programu jsou kompenzační a relaxační aktivity sportovní a turistické.

Program by měl být zaměřen na:

- upevňování vztahů v komunitě vrstevníků,
- rozvoj schopností přijímat svobodná a odpovědná rozhodnutí,
- nácvik efektivní komunikace na základě vlastních prožitků,
- nácvik řešení zátěžových situací,
- zvýšení schopnosti odolávat nebezpečím, krizím, stresu, zátěžovým situacím (včetně odmítání alkoholu, drog, nikotinu, nevhodných způsobů chování),
- rozpoznání životních rizik,
- společenské vztahy (včetně mediální hygieny, vlivu reklamy apod.),

- modelové, projektové situace poskytující návody k řešení problémů.

V 9. ročníku by měl program mapovat dosažené výsledky osobnostního a sociálního rozvoje, fixovat tyto dovednosti a postoje a využívat prvků předchozích programů. Převažovat by měly zážitkové aktivity a formy práce podporující příznivé klima ve třídě.

Do všech uvedených programů je vhodné integrovat i aktivity související s výukovými předměty (výchova ke zdraví, ekologie, přírodověda aj.). A naopak. Mnohé z aktivit se nabízí k širšímu využití v hodinách humanitního i přírodovědného zaměření. Doplnkové aktivity, jejichž cílem je seznámit žáky s pohybovými aktivitami a sportem a jejich funkcí zdravotní, relaxační, socializační a preventivní, by měly být nedílnou součástí programů.

Nezastupitelnou roli v celém programu má kvalitní práce třídního učitele, který v roli manažera řídí a připravuje spolu s žáky jednotlivé programy. K tomu může napomoci i úprava rozvrhu tak, aby byl třídní učitel v pravidelném kontaktu se žáky a pomáhal jim společně s dalšími pedagogy řešit jejich školní i osobní problémy. Pozitivní formování třídního kolektivu není ani pro zkušeného pedagoga úkol vždy snadný.

Velmi efektivní pro komunikaci s žáky je komunitní kruh. Komunitní kruh je stěžejní metoda budování bezpečí, důvěry, soudržnosti a osobnostního rozvoje dětí ve třídě. Komunitní kruh lze využít ve všech vyučovacích předmětech, nejen ve výchovných. Atmosféra ve třídě je otevřená, s prvky důvěry a ochoty si porozumět. Děti se učí pomáhat si , tolerovat se a respektovat se ve svých názorech a projevech.

Součástí programu jako účinným nástrojem prevence sociálně patologických jevů, zejména nekázně, násilí a šikany, jsou společně vytvořená a dodržovaná pravidla ve třídě a ve škole. Jedná se o pravidla týkající se soužití v konkrétním společenství žáků, pedagogů a ostatních zaměstnanců školy, a o pravidla provozu a chodu školy. Provozní pravidla jsou na většině škol dána školním řádem. Pravidla soužití bývají většinou „nepsaná“. Jedná se o pravidla vzájemného respektu, úcty, důvěry, empatie a dalších životních kvalit a dovedností. Z pravidel soužití by měla vycházet pravidla provozní. Tam, kde chybí přesně formulovaná pravidla soužití, dochází snáz a častěji k tomu, že se porušují pravidla provozní. Je to dáno tím, že

není pochopen smysl a důvody jednotlivých provozních norem, a tyto nesrovnalosti jsou často brány jako výzvy k jejich porušení. Při vytváření pravidel soužití resp. provozních pravidel je vhodné dodržovat několik zásad: spoluúčast dětí, integrace pravidel do denního života školy, srozumitelnost a splnitelnost, pozitivní formulace pravidel, přiměřenost počtu pravidel, pravidla se týkají všech lidí ve škole. Zodpovědnosti za vlastní chování se nedá u dětí ve školním prostředí dosáhnout bez spoluúčasti dětí na rozhodování. V opačném případě mohou být demokratická pravidla pozvolným nástupem k anarchii, která končí návratem k tvrdému autoritativnímu režimu: „zkusili jsme to, nešlo to“. Ve školách postupujících tak, že se vytvářejí smysluplná a srozumitelná pravidla, na jejichž vytváření se podílí v rozsahu přiměřeném věku i žáci, klesá počet kázeňských přestupků ve škole i mimo ni.²⁹

Pro uskutečnění některých programů primární prevence je možno přizvat do školy externího realizátora – lektora, který je vyslán organizací zabývající se preventivními aktivitami. Oblastní metodik prevence PPP (pedagogicko – psychologická poradna) Bruntál Toman doporučuje, jak vybrat správného externího realizátora cyklických programu primární prevence. Je-li škole nabízen preventivní program, je dobré prověřit, zda poskytovatel služby nabízí program, který je pro školu skutečně vhodný, prospěšný, je v souladu se školní preventivní strategií a zda spolupráce s daným subjektem doporučuje nebo nedoporučuje okresní metodik preventivních aktivit. Důležité je, jak je služba financována (obdržel-li poskytovatel služby na nabízený program dotace, je pravděpodobné, že je projekt kvalitní), jaké má daný subjekt renomé, jaké jsou zkušenosti a spokojenost předchozích uživatelů, čeho se vyvarovat a na co dát pozor. Poskytovatel služby by měl mít akreditaci MŠMT. Organizace a program by měl být certifikován.³⁰

Certifikací odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence rozumíme, jak uvádí Martanová, proces posouzení a formální uznání, že program odpovídá stanoveným kritériím kvality a komplexnosti schválenými Standardy

²⁹ Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/socialni-programy/strategie-a-koncepce-ap-msmt> [cit. 2. 6. 2012]

³⁰ TOMAN, Stanislav., *Prevence*, 2007, roč. 4, č. 8, s. 12

odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek a udělení či neudělení certifikátu o jejich naplnění. Základními cíli certifikací je hospodárné financování služeb z veřejných prostředků, zajištění a zvyšování kvality programů, zefektivnění sítě poskytovatelů programů a začlenění programů do širšího systému preventivního působení.³¹

Minimální preventivní program³², jak tvrdí Horáček, je jedním z mála definovaných dokumentů. Z legislativy jasně plyne, že má být v evidenci školního metodika prevence. Má být přístupný všem učitelům, neboť je stěžejním dokumentem školy. Zejména by měly být kdykoli dostupné části, které se učitelů bezprostředně týkají a které jsou pružné a měnitelné. Učitelé by měli zapisovat průběžná data plnění či je pozměňovat. Školní metodik prevence by pak měl všechny změny a záznamy sepsat do jednoho výtisku, který slouží na konci školního roku k vyhodnocení preventivního programu, vypracování zprávy školního metodika prevence (jako součást výroční zprávy školy) a jako podklad k vypracování minimálního preventivního programu na další školní rok.³³

Jakým způsobem zorganizovat preventivní program ve škole popisuje Nešpor. Jako první by si měl metodik školní prevence opatřit potřebné podklady. Autor doporučuje knihu “Jak předcházet problémům s návykovými látkami na základních a středních školách”, která vychází z metodiky schválené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (bližší v informacích o programu FIT T IN v této publikaci). Dalším bodem je naplánování programu ve spolupráci s vedením školy. Program by měl, podle Nešpora, obsahovat tyto prvky:

- orientovat se v situaci na škole,
- využívat spolupráci dětí dospívajících, kteří žijí relativně zdravě a zorganizovat program za aktivní účasti předem připravených vrstevníků (peer program). Metodiku peer programu zmiňuje výše uvedená publikace “Jak předcházet problémům s návykovými látkami na základních a středních školách”,

³¹ MARTANOVÁ, Veronika., *Prevence*, 2007, roč. 4, č. 3, s. 4

³² Konkrétní preventivní program vytvořený pro potřeby dané školy

³³ HORÁČEK, Jan., *Prevence*, 2007, roč. 4, č. 6, s. 5

- pomoc dětem a dospívajícím se zvýšeným rizikem,
- spolupráce s rodinami žáků nebo studentů,
- přiměřená a prosazovaná pravidla týkající se zákazů návykových látek ve školním prostředí a na akcích, které škola pořádá (včetně alkoholu a tabáku),
- **pomoc žákům nebo studentům, kteří jsou z různých důvodů více ohroženi** (tento bod autor zdůrazňuje),
- hledání spojenců při prevenci mimo školu (např. pedagogicko-psychologické poradny, soukromý sektor, další zdravotnické a psychologické služby, zájmové organizace a další organizace nabízející kvalitní trávení volného času atd.),
- v případě problémů s návykovou látkou u žáků nebo u studentů si počínejte aktivně, spolupracujte s rodinou i zařízeními nabízejícími profesionální pomoc. Počínající problém je lépe zvládatelný a ochrání se tak spolužáci.

Program by měl být postupně realizován a poté vyhodnocen. Autor navrhuje např. anonymní dotazníkové šetření mezi žáky. Bude-li to vhodné, dají se závěry vyhodnocení použít k případné modifikaci dosavadního postupu.

Nešpor ve své publikaci poukazuje na rozdíly mezi úspěšnými a neúspěšnými preventivními programy.

Úspěšné preventivní programy:

- Soustavné programy. Preventivní program začíná v časném věku a průběžně pokračuje mnoho let,
- program volí specifickou strategii s ohledem na cílové populace (rodiče, učitele, dospívající atd.). S rodiči bývá vhodné alespoň částečně pracovat zvlášť,
- programy pro mladší děti mají obecnější charakter, s přibývajícím věkem je pak program zaměřen specifičtěji,
- program zahrnuje aktivní účast cílové populace a má interaktivní charakter. To je typické pro peer programy, posilování motivace, nácvik sociálních dovedností,

- program je jasný a strukturovaný,
- program respektuje potřeby cílové populace, včetně např. sociálních potřeb nebo potřeby určitých poradenských služeb,
- program se nachází tam, kam lidé, jímž je určen, chodí nebo kam mají snadný přístup,
- program nabízí široké spektrum služeb a využívá současně různých forem prevence,
- pracovníci programu znají své klienty a dlouhodobě s nimi pracují,
- program dokáže účinně soustředit lidské i finanční zdroje,
- program vedou dospělí, kteří jsou stabilní, pečující, důvěryhodní a mohou do jisté míry fungovat jako náhradní rodičovské figury,
- program spolupracuje se školou,
- program zahrnuje nejen nelegální návykové látky , ale i alkohol a tabák,
- tým, který program realizuje, je náležitě připraven,
- program nabízí dovednosti použitelné v současném reálném životě dítěte nebo dospívajícího (např. sociální a relaxační dovednosti),
- program využívá pozitivní vrstevnické modely,
- program má jasná, dostatečně důrazná a prosazovaná pravidla týkající se zákazu návykových látek tam, kde probíhá. Snižování dostupnosti návykových látek je vnímáno jako komplementární strategie ke snižování poptávky po nich,
- program se zaměřuje pouze na ty protektivní a relevantní rizikové činitele, které se dají ovlivnit. I změna jednoho nebo několika málo z nich může někdy přinést pozitivní změnu,
- pokud se jedná o program všeobecné prevence, je široce aplikován v normální populaci, pokud se jedná o prevenci u ohrožených, bere v úvahu jejich individuální potřeby,
- program se adaptuje podle zpětné vazby ze strany cílové populace a vychází hodnocení stávající situace a průběžné hodnocení efektu,
- příznivý poměr efektu k ceně.

Neúspěšné programy:

- Program má nárazový charakter nebo je to dokonce pouhá jednorázová

akce,

- program má příliš obecný a nespecifický charakter,
- program nebere v úvahu věk, u mladších dětí je příliš soustředěn na problémy, které u nich téměř nepřicházejí v úvahu, u starších pak mylně předpokládá, že vhodná rekreační aktivita je sama o sobě účinnou prevencí,
- program ani nerespektuje generační linie a nabízí rodičům i dětem totéž,
- program spoléhá na předávání informací. Předávání informací samo o sobě nedokáže změnit chování,
- program je neurčitý a beztvářý,
- program je necitlivý k specifickým potřebám jednotlivých skupin (etnické menšiny, sociálně znevýhodnění atd.),
- velká vzdálenost programu od cílové populace (fyzická vzdálenost i psychologické bariéry) a obtížný přístup k programu (např. finanční nároky, čekací doby atd.),
- jedná se o izolovaný preventivní program (např. jen ve sdělovacích prostředcích),
- nahodilé programy pracující s velkým počtem osob, které pracovníci programu často ani neznají,
- program nemá jasná a prosazovaná pravidla týkající se zákazu návykových látek tam, kde probíhá. Snižování dostupnosti návykových látek je vnímáno jako antagonistická strategie ke snižování poptávky po nich,
- program chce příliš mnoho s minimálním lidským i finančním nasazením,
- program je neosobní, pracovníci programu jsou motivováni čistě finančně bez pozitivního vztahu k cílové populaci,
- izolované programy bez návaznosti na školu a na společnost,
- program nezahrnuje legální návykové látky (alkohol a tabák),
- přeceňování účasti pracovníků, jejichž jedinou kvalifikací bývá někdy jen vlastní zkušenost s návykovými látkami,

- program nenabízí dovednosti použitelné v současném reálném životě dítěte nebo dospívajícího,
- program využívá negativní modely, glorifikuje alkohol a jiné návykové látky nebo k nim má romantický přístup,
- pokud se jedná o program všeobecné prevence, není aplikován v normální populaci, ale vysoce selektivně, pokud se jedná o prevenci u ohrožených, nebere v úvahu jejich individuální potřeby,
- program je nepružný, ignoruje zpětnou vazbu ze strany cílové populace a ani se nepokouší o hodnocení výchozí situace a průběžné hodnocení efektu,
- nepříznivý poměr nízkého efektu programu k jeho vysoké ceně.³⁴

3.3 Peer program – původní český preventivní program

Tento program vytvořil Prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc. ve spolupráci s PhDr. Ladislavem Csémym, PaedDr. H. Pernicovou a učiteli základních a středních škol v první polovině 90. let. V oponentním řízení byla schválena metodika pro základní školy v roce 1994 a pro střední školy v roce 1995. Jak uvádí jeden z autorů, tento program má jisté přednosti i nevýhody:

1. Přednosti:

- je interaktivní,
- soustavně využívá vrstevnický prvek,
- je dobře integrován do školního prostředí,
- snaží se zapojit i rodiče,
- zahrnuje nácvik sociálních dovedností a dalších dovedností potřebných pro život (life skills), jako zvládání stresu, nácvik relaxace, řešení problémů,

³⁴ NEŠPOR, Karel, PROVAZNÍKOVÁ, Hana. *Slovník prevence problémů působených návykovými látkami pro rodiče a pedagogy*. 3. Vydání. Praha: Státní zdravotní ústav, 1999, s. 36 a s. 38-39

- je dobře lokalizován, tj. vychází z poměrů v České republice.

2. Nevýhody:

- je málo intenzivní, práce publikované po vzniku zmíněného programu svědčí o tom, že minimální intenzita programu nutná k dosažení statisticky prokazatelných pozitivních výsledků činí alespoň 10 hodin v prvním roce a 5 hodin ve druhém roce,
- program zahrnoval hodnocení procesu, ne však hodnocení dlouhodobého efektu, dlouhodobé hodnocení efektu preventivního programu na chování žáků ve vztahu k návykovým látkám a porovnání s kontrolní skupinou, pokud vím, dosud neproběhlo v České republice u žádného preventivního programu,
- vrstevnický prvek je v prevenci užitečný, není však nezbytnou podmínkou, jak jsme se domnívali v době vzniku programu na základě údajů z literatury.

Program, nebo některé jeho prvky, by se měl rozšířit a opakovat s odstupem času, např. v dalším ročníku. Náměty k rozšíření programu uvádí autor ve své práci.

Nešpor uvádí, že principem peer programů je aktivní zapojení předem připravených vrstevníků. Význam anglického slova „peer“ je ovšem širší nežli jen vrstevník. Je to někdo, s nímž se cílová populace může ztotožnit. Svojí roli tedy hraje nejen věk, ale i např. sociální situace nebo zaměstnání. Existuje např. práce o prevenci problémů působených alkoholem u námořníků obchodního loďstva za pomoci jiných předem připravených námořníků. Jestliže se cílová populace s nositeli preventivního programu ztotožní, poměrně snadno nabyté dovednosti a postoje uplatní v praxi. V životě se totiž dostává do podobných situací jako nositelé programu.

Je také možné program používat, aniž by pedagog pracoval s předem připravenými aktivisty z řad vrstevníků. V tom případě je nutné důsledně následovat níže uvedenou metodiku. Metodikou jsou dle Nešpora relevantní informace o návykových látkách (viz Nešporův materiál „Příručka pro život ve 21. století“, který je určen dospívajícím), informace o tom, jak reagovat na problémy

s návykovými látkami (viz Nešpor, K., Csémy, L., Pernicová, H.: Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí), časná a krátká intervence, doplňující další materiály jsou volně dostupné na www.drnespor.eu.

Autor poukazuje na skutečnost, že znalosti o alkoholu a drogách a chování ve vztahu k nim nekorelují. Účinné preventivní programy tedy nemohou spoléhat jen na předávání znalostí. To, že efektivní prevence problémů působených alkoholem a jinými návykovými látkami na školách je možná, dokazuje podle Nešpora toto tvrzení dokazuje práce Toblerové (1986), která shrnula výsledky 143 studií týkajících se prevence. Doslova uvádí: „Peer programy ukázaly jasně vyšší účinnost ve všech měřených výsledcích. U nejdůležitějších proměnných, tedy užívání návykových látek, byly výsledky signifikantně lepší nežli kombinované výsledky u všech ostatních intervencí. U peer programů trval pozitivní efekt u alkoholu, měkkých drog, tvrdých drog i cigaret.“ Vyšší účinnost peer programu potvrdily i pozdější studie. Námitkou vůči peer programům je to, že byly vyvinuty v USA a že je lze údajně jen obtížně používat v jiných zemích. Tato námitka neobstojí. Perry a spol. ukázali ve studii Světové zdravotnické organizace, že peer programy byly efektivní v tak rozdílných zemích jako Austrálie, Chile, Norsko a Svazijsko.³⁵

Kolektiv autorů uvádí způsoby realizace peer programů:

1. Ustavení organizace, jejíž členové působí na své vrstevníky. To se může dít v rámci organizovaného programu na školách nebo i neformálně. Takto připravení vrstevníci mohou také zvát své spolužáky do klubu, připravovat pro ně programy, výstavy apod. Tento způsob používá např. organizace IOGT International.
2. Další pravděpodobně nejpraktičtější možností je, že si školy vychovávají své peer vedoucí samy. Případně některá škola může sloužit jako metodické středisko, kde se peer instruktoři školí i pro další zařízení. Tuto metodu s úspěchem již léta používají např. v Roselle Park's Peer Leadership Program v New Jersey.

³⁵ in NEŠPOR, Karel., *Metodika prevence ve školním prostředí*. Praha: Fontis pro MŠMT, 2003, s. 2 - 18, vyšlo na CD-ROM. Dostupné z: www.drnespor.eu/meto1.doc [cit. 2. 6. 2012]

3. Je také možné školit malé týmy (např. učitel a několik žáků z jeho školy). Tyto malé týmy pak implementují program na své škole. Tuto možnost využívá organizace Boys and Girls of America. Výhodou je možnost takto poskytovat trénink i školám ze vzdálenějších oblastí. U nás tímto způsobem postupoval Dr. Profous a spolupracovníci, kteří např. zorganizovali pobytový výcvik peer aktivistů a jejich učitelů.

Autor rovněž popisuje postup při realizaci programu na základní škole. Nejprve organizace zkontaktuje ředitele školy, seznámí ho s programem a zjišťuje zájem o spolupráci. Následuje stručná informace o programu pro učitelský sbor a výběr spolupracovníků z řad učitelů. Úvodní sdělení mělo učitele motivovat ke spolupráci a poskytnout jim základní informace o programu. Nesmí být opomenuto zdůraznit, že cílem programu je v zásadě soběstačnost školy v primární prevenci, což nevyklučuje spolupráci s jinými institucemi v případě zvláštních problémů. Následuje nábor dobrovolníků z řad žáků a je jim vysvětleno, o čem jde. Jako základní kritérium pro budoucí peer aktivisty je stanoveno, že nebudou kouřit, pít alkoholické nápoje, ani přijímat návykové látky do konce příslušného školního roku. Nesmí mít také čtyřku nebo horší známku z některého z hlavních předmětů. I při splnění těchto kritérií má učitel, který s lektory spolupracuje, právo toho kterého zájemce nezařadit, jestliže nepovažuje jeho účast za vhodnou.

Nešpor, na základě svých zkušeností, navrhuje, jak motivovat k účasti:

- zdůrazňovat, že v programu lze získat dovednosti v mezilidských vztazích a při práci s lidmi, což se bude hodit v kterémkoliv budoucím povolání,
- slíbit budoucím aktivistům nějakou „cenu“ např. publikace,
- slíbit těm, kdo program dokončí, osvědčení o jeho absolvování,
- skutečnost, že program bude probíhat během vyučování, ne po něm, nemusí být pro motivaci zcela nepodstatná.
- apelovat také na vyšší city a zdůrazňovat užitečnost programu.

Program není náročný na vybavení, stačí volné listy papíru, tužky nebo jiné psací potřeby k výrobě plakátů, větší čtvrtka nebo arch papíru, fixy nebo křídly. Užitečná je tabule, ta patří k běžnému vybavení tříd. Budoucí peer aktivisté dostali výše zmíněné studijní materiály. Žákům, u nichž aktivisté program realizovali, je poskytnut Nešporův text „Tajná zpráva z Planety X-III“. Práce s dětmi probíhá většinou v běžných třídách.

Následuje výcvik budoucích aktivistů, který probíhá ve čtyřech až pěti vyučovacích hodinách. Pro školy bude ale patrně výhodnější uspořádat 4 x 1 vyučovací hodinu. Při tomto uspořádání 4 x 1 hodina týdně se také lépe udrží pozornost žáků. Zkušenost ukázala, že zájem a soustředění bývaly zpravidla větší v první hodině dvouhodinovek. Je možné, že v průběhu výcviku aktivistů se zjistí, že někdo z přihlášených se na tuto práci vysloveně nehodí. Pokud se jedná o malou komunikativnost, vyjadřovací problémy apod., naprosto to nevadí. Je totiž možné aktivistu nevybrat k práci s mladšími dětmi. A i kdyby vybrán byl, jeho možné nedostatky se vykompenzují aktivitou týmu peer aktivistů, málo komunikativní peer aktivista může zapisovat, provádět výpočty apod. Závažnějším problémem jsou děti, které odmítají cíle programu. U nich lze uvažovat o diskrétním způsobu, jak je z výcviku vyřadit ještě před jeho ukončením. Hodiny jsou rozděleny do jisté struktury: 1. hodina přípravy – motivace, 2. hodina přípravy - lepší možnosti, 3. hodina přípravy - sociální dovednosti, odmítání a 4. hodina přípravy – utvrzení. Přípravu aktivistů lze také rozšiřovat.

Podle autorů při realizaci programu za pomoci peer aktivistů platí zásada, že dospělý by neměl dělat práci, kterou zvládnou aktivisté. Je vhodné skupinku aktivistů paralelně zaměstnávat v době, kdy pracují žáci nižších ročníků. Aktivisté mimo jiné stopují čas vymezený na jednotlivé úkoly a dávají signál na jejich začátku a konci. Optimální počet aktivistů při realizaci v jedné třídě je kolem 8 - 10, minimum je 1, větší počet může mít sice určité výhody (např. rezerva pro nepředvídané výpadky), ale také může být problém všechny aktivisty dostatečně zaměstnat a udržet jejich pozornost. Pokud někdo z aktivistů zjistí, že mu práce v programu nevyhovuje, měl by mít možnost bez jakýchkoliv problémů spolupráci ukončit.

Jestliže je čas, bývá užitečné se s aktivisty krátce sejít před hodinou a informovat je o následujícím programu. Povzbuzení a informace, že se nebude dít

nic, co by přesahovalo jejich možnosti, předejde zbytečné trémě. Krátká schůzka po hodině může zase ubezpečit aktivisty, že odvedli dobrou práci. To je zvláště důležité tam, kde jejich mladší spolužáci byli živější nebo obtížněji spolupracovali.

Citlivou otázkou je práce s chybou. Řekněme, že např. aktivisté měli předvést určitý způsob odmítání a předvedli jiný. Vedoucí programu by měl brát v úvahu, že aktivisty s autoritou nutně potřebuje a že i to, když odmítli jinak, je dobré (i když ne tím přesně správným způsobem). Měl by ocenit to, co bylo na předvedeném způsobu odmítnutí dobrého a říci, kdy by se dal lépe použít. Opravu by měl prezentovat jako doplnění nebo vylepšení, ne jako popření předchozího. Na druhé straně ale nelze tolerovat zásadní nesouhlas s programem nebo jeho zlehčování. Takový aktivista se k realizaci programu nehodí. Aktivisty lze pověřovat dalšími úkoly aktivisty během realizace v nižším ročníku.

Samotná realizace probíhá v několika vyučovacích hodinách:

1. hodina realizace – motivace

Struktura 1. hodiny realizace se podobá 1. hodině výcviku aktivistů, pracujeme s tématy: Proč je dobré být zdravý?, Proč je dobré nekouřit?, Proč je dobré nadměrně nepít alkohol a nebrat drogy?, Čím chci být a jak mi v tom pomůže zdravý způsob života?

V úvodu představí učitel aktivisty třídy. Následuje rozdělení žáků do 4 skupin. Lze použít rozpočítávání na 1., 2., 3., 4., nebo žáky rozdělit na čtyři skupiny podle toho, kde sedí. Vzniklé skupiny lze označit pořadovým číslem, nebo poetičtěji je vyzvat, aby se dohodli např. na nějakém zvířeti, podle kterého se chtějí jmenovat (na jedné škole vznikly skupiny Koala, Slepice, Gepard a Pes). Poněkud méně vhodně se pojmenovaly skupiny na další škole (Ropáci, Potkani, Šakali), názvy skupin jsme nekritizovali, ale v tomto případě jsme je nepoužívali. Vhodnou možností je také, když vedoucí programu nechá každou skupinu si připravit více názvů a vybere z nich nejvhodnější. Úkolem skupin je opět vymyslet během krátké doby, např. 2 minut, co nejvíce důvodů, proč je dobré být zdrav atd.

Při plnění úkolů žáky zadává dospělý také úkoly aktivistům. Zkoušeli jsme nechat pracovat aktivisty spolu se skupinami žáků, nebo je nechat pracovat v samostatné skupině tvořené výlučně aktivisty. Nejvhodnější je patrně kombinovaný

přístup. Aktivisté odcházejí do skupin, pomáhají jim anebo referují o zajímavých a užitečných myšlenkách, které tam zazněly. Mezi tím pracují jako zvláštní skupina, odpovídají na dotazy, hodnotí práci skupin apod. Některý aktivista může provádět výpočty, týkající se úspor za alkohol nebo tabák. Může se také předem připravit na to, že bude hovořit o důvodech, proč nepije, nekouří a nebere drogy. Je dost možné, že se někdo z žáků bude ptát, jestli aktivisté sami kouří, pijí nebo zkoušeli drogy. Tuto otázku může také položit dospělý. Je pochopitelně v zájmu věci, aby aktivisté byli pro žáky pozitivními modely, na což se pamatovalo už při jejich výběru.

Někdo z aktivistů dělá z nápadů skupin seznam. Aktivisté většinou nestihnou při běžné řeči jednotlivé nápady zaznamenat. Mohou si je ovšem dodatečně opsat. Je to lepší, než pomalé diktování nápadu skupin aktivistům. Snížila by se tak totiž dynamika a zajímavost hodiny. Aktivisté pak vytvoří z námětů, proč je dobré být zdravý, nekouřit a nefetovat plakáty, které vyvěsí ve třídě svých mladších spolužáků. Při hodnocení toho, co přinášejí mluvčí skupin, se klade důraz na věcný obsah sdělení, formální stránka projevu, jež byla důležitá při tréninku aktivistů, zde ustupuje do pozadí, aby se neoslabovala autorita aktivistů.

Aktivisté hodnotí nebo doplňují práci skupin a tvoří tým „poradců“, který odpovídá na dotazy. Je dobré počítat s tím, že zejména zpočátku nemusí dotazy padat a vyplatí se pro poradce otázky připravit. Ty jim pokládá dospělý a oni na ně odpovídají. V tomto případě se osvědčilo posadit se mezi žáky, takže poradci odpovídají sice dospělému, ale zároveň hovoří k žákům. Výhodné je požádat žáky, aby napsali dotazy na začátku hodiny. Aktivisté pak mají možnost vybrat vhodné dotazy, odpovědi si připravit a případně je konzultovat s dospělým. Na konci první hodiny (nebo dvouhodinovy) rozdávají aktivisté preventivní materiály („Tajná zpráva z Planety X-III“). Na konci proto, aby si během programu žáci nelistovali v materiálech a neprohliželi si jejich ilustrace.

To, že má vedoucí programu k dispozici připravené a vyzkoušené aktivisty, ocení zejména v případě komplikací. Např. jeden z žáků 6. ročníku na otázku, co je lepší než kouření, odpověděl, že drogy. Místo, aby na to reagoval vedoucí programu, zeptal se aktivistů, co si o tom myslí. Aktivisté nesouhlasili. Ti, kteří by souhlasili nebo váhali, by se na tuto práci nehodili.

2. hodina realizace - lepší možnosti

Pracujeme s tématy: Vyjmenujte co nejvíce lepších možností, než je kouření. Vyjmenujte co nejvíce lepších věcí než, je alkohol a drogy. Vyjmenujte co nejvíce dobrých způsobů, jak zahnat nudu. Co může člověk udělat, když má trápení?

Do druhé hodiny také zařazujeme relaxační a jiná vhodná cvičení (viz materiál „Příručka pro život ve 21. století“).

Aktivisty využíváme v programu, jak bylo popsáno u předchozí hodiny. Vzhledem k tématu je možné je požádat, aby vyjmenovali vlastní dobré zájmy a záliby (pokud někdo tvrdí, že žádné nemá, je vhodné trochu pátrat, jestli se nestará o nějaké domácí zvíře nebo o rostliny, jestli nesportuje apod.). Aktivisté mohou také hodnotit zájmy a záliby žáků nižší třídy „známkami“ od 1 do 5, které ukazují na prstech. Je na dospělých, aby hodnocení dle potřeby usměrnili, např. aby se nenadhodnocovaly počítačové hry.

Aktivisty je možné požádat, aby všechny dobré způsoby, jak trávit volný čas, zapsali. Takto vzniklý plakát je pak možné vyvěsit ve třídě.

Pokud zbude čas, je možné za pomoci aktivistů demonstrovat způsoby odmítání, které se budou nacvičovat v další hodině.

Končí se opět dotazy, na které odpovídají aktivisté za pomoci dospělých (jestliže je pomoc potřebná).

3. hodina realizace - sociální dovednosti, odmítání

Aktivisté demonstrují způsoby odmítání. Žáci si sami nenabízejí, pouze nacvičují způsoby odmítání. Může se tak dít např. v uspořádání, kdy odmítá celá skupina najednou a dívá se přitom na druhou skupinu, pak odmítá druhá skupina a dívá se při tom na další atd.

Aktivisté mohou hodnotit výkony žáků, navrhopvat vylepšení, případně nabízet vlastní pozitivní zkušenosti. Dospělý se může žáků nebo aktivistů ptát, jaké jsou typické situace, kdy jim někdo nabízel alkohol, tabák nebo drogy, a jaký způsob odmítání by použili.

Skupiny také připravují konkrétní příklady jednotlivých způsobů odmítání. (Např. „Jak byste odmítli s vysvětlením?“) Mluvčí skupiny nebo aktivista, který se skupinou pracuje, pak předčítá příklady ostatním.

Analogicky s předchozími hodinami je možné nechávat poradce odpovídat na dotazy týkající se odmítání, ptát se jich, nebo žáků, kdy použít které způsoby odmítání (v tom případě poradci hodnotí, zda žáci odpovídají správně, případně jim mohou dotazy sami klást).

4. hodina realizace - utvrzení

Rozebírá, v čem je na tom lépe společnost, kde většina lidí nadměrně nepije, nekouří a nebere drogy. Jedná se o práci ve skupinách. Dále hodina pokračuje rozborem reklam na alkohol nebo tabák - v čem jsou nepravdivé. (Aktivisté za pomoci dospělého vedoucího programu). Následuje společná kresba ve skupinách a její předvádění ostatním skupinám - reklama na zdravý způsob života, dotazy žáků (odpovídají aktivisté), poděkování aktivistům za jejich spolupráci, případně symbolické odměny, kratší „projev“ (postačuje několik vět) jednoho nebo dvou aktivistů (v tom případě jeden chlapec a jedno děvče) k žákům. Jeho obsahem může být např. to, že je moderní žít zdravě, proč oni sami to mají v úmyslu a že to radí i mladším kamarádům. Pokud zbude čas je vhodné zařadit cvičení na rozvoj tvořivosti, relaxační a tělesná cvičení, odpovědi na téma „co chtějí účastníci v životě dosáhnout a jak jim v tom pomůže zdravý způsob života“ apod. Aktivisté se mohou při společném kreslení připojit k jednotlivým skupinám, nebo pracovat jako samostatná skupina. Dospělý vedoucí programu by měl trvat na zadání a nepřipustit, aby žáci kreslili v reklamě na zdravý způsob života opilce a injekční stříkačky, byť přeškrtané. Pokud tuto úlohu dokáží splnit aktivisté, tím lépe.

Závěr by měl být slavnostnější s poděkováním aktivistům, s nabídkou žákům, aby se sami stali aktivisty, a s nabídkou pokračovacího kursu pro aktivisty apod. V závěrečné hodině je také možné rozdat anonymní dotazník, který poskytne dospělým zpětnou vazbu o tom, jak byl program přijat, a inspiraci do další práce.

Nešpor a kol. upozorňují na některé problémy a radí, jak je zvládat:

- Nespolupracující aktivista, který zlehčuje program: Taktně se s ním rozloučit.
- Žáci pokračují v hovoru, i když už práce ve skupině skončila a měli by

poslouchat, např. to, co vymyslela jiná skupina: Velmi vhodné je zde využití trianglu, neboť jeho jemný zvuk je dostatečně pronikavý a upoutává pozornost. Kromě prostého cinknutí lze zjednávat ticho opakovaným zazvoněním v různém rytmu. Je vhodné tišit žáky nekonfrontačními způsoby. To, že nedokázali práci ve skupině ukončit, může být i projevem jejich zájmu. Používali jsme práci s hlasem, gesty, psst..., osvědčilo se přijít k hlučící skupině a gestem naznačit, že by měli poslouchat druhé. Pokud se jedná o jednotlivce, může být prospěšný i lehký dotyk. Vedoucí programu udělá dobře, když nezůstane stát nebo sedět u tabule, ale bude mezi jednotlivými skupinami podle potřeby přecházet. To opět zvyšuje pozornost a navíc dospělý ví, co se ve skupinách děje.

- Jedinec, který vysloveně ruší práci celé skupiny, např. tím, že jí bere papír, pošťuchuje ostatní apod.: Opět pokud možno nekonfrontačně, ale pevně trvat na určitých hranicích jednání. V krajním případě je možné posadit žáka na chvíli někam mimo skupinu (udělali jsme to během naší práce pouze jednou).
- Aktivista nám po hodině oznámí, že hodlá ukončit program z jakéhokoliv důvodu (např. chce místo toho jít sportovat, jede na hory, nebaví ho to): Pokud se nám něco takého stalo, což bylo zřídka, vždy jsme vyhověli. Na všech školách jsme připravovali více aktivistů, než kolik jich bylo třeba k realizaci programu, takže jsme s jejich počtem neměli nikdy problémy.
- Malý zájem aktivistů nebo žáků o program: tyto problémy jsme neměli, patrně proto, že jsme věnovali velkou pozornost pozitivní motivaci (její budování je ostatně nutnou součástí programu - viz nábor aktivistů, první hodina jejich výcviku, první hodina realizace). Zájem je především otázkou přípravy a vhodné motivace účastníků.
- Práce s chybou: Jestliže aktivista nebo žák projeví dobrou vůli, ale nepochopí ten či onen úkol, je dobré ocenit snahu a použít to dobré z jeho odpovědi. Teprve pak jsme ji doplňovali nebo opravili. Zbytečné konfrontace a znejišťování žáků či aktivistů by našim záměrům

neposloužilo a mohlo by vyvolat přesně opačnou reakci, než je naším cílem. Navíc tak chráníme sebevědomí dětí, jehož důležitost v prevenci škod působených alkoholem a jinými návykovými látkami je nesporná.

- Udržení pozornosti: Pozornost se dařilo udržovat hlavně díky svižnému tempu a rychlému střídání úloh. Osvědčilo se také, aby skupiny referovaly nikoliv po řadě (tedy 1., 2., 3. a 4.), ale nepravidelně a nepředvídatelně.³⁶

4 Metodika prevence

Jak uvádí Nešpor, Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže - vyplývá z "Koncepce prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 1998 – 2000" a ukotvuje realizaci Minimálních preventivních programů na školách a ve školských zařízeních, popisuje instituce v systému prevence. Mezi sociálně patologické jevy u dětí a mládeže pro potřeby tohoto pokynu zařazujeme širokou škálu výchovných problémů, výchovných poruch a poruch chování, a to včetně zneužívání návykových látek.

Páteř systému prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy tvoří: odborný pracovník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, krajský školský koordinátor prevence, okresní metodik prevence a školní metodik prevence.

Činnost institucí systému prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy je provázána s činností institucí v působnosti dalších resortů, které prevenci realizují nebo na její realizaci participují. Zabezpečit účinné fungování systému prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy má za úkol Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Odbor školství, mládeže a tělovýchovy krajského úřadu, krajský školský koordinátor prevence, okresní metodik preventivních aktivit, ředitel školy a školského zařízení, školní metodik prevence, ředitel pedagogicko-psychologické poradny a ředitel střediska výchovné péče pro děti a mládež, ředitel diagnostického

³⁶ NEŠPOR, Karel., *Metodika prevence ve školním prostředí*. Praha: Fontis pro MŠMT, 2003, s. 2 - 18, vyšlo na CD-ROM. Dostupné z: www.drnespor.eu/meto1.doc [cit. 6. 6. 2012]

ústavu. Zásadní význam pro prevenci mají i nevládní organizace, které vhodnou formou doplňují činnost institucí veřejné správy a dalších subjektů.

Nešpor poukazuje na skutečnost, že prevence není samoúčelné poskytování informací o návykových látkách. Prevence má naopak předcházet zneužívání návykových látek včetně alkoholu a tabáku žáky škol. Jestliže toto není možné, je nejlepším řešením posunout setkání s návykovými látkami, včetně tabáku a alkoholu, do pozdějších let, kdy se poněkud zvýší odolnost a sníží rizika. Dále by měla prevence omezit experimentování s návykovými látkami, jestliže k němu dochází a předcházet zdravotním poškozením působeným návykovými látkami včetně závislosti. Efektivní preventivní programy ovlivňují postoje žáků a především jejich chování. To je podstatně obtížnější, než zvýšit pouhou informovanost. O tom, že taková efektivní prevence je možná, svědčí rozsáhlý a metodologicky kvalitní výzkum. Autor ve své metodice přibližuje peer program a další zahraniční preventivní programy.³⁷

Ve své metodice poukazuje Nešpor na Toblerovou a její meta-analýzu preventivních programů, která svědčí o tom, jaké programy jsou efektivní. Ukázalo se, že programy účinné u všech typů návykových látek byly interaktivní, tj. žáci při nich byli zapojeni a pracovalo se zde se sociálními vlivy, využíval se nácvik dovedností potřebných k životu apod. Jako zvláště prospěšné se ukázaly dovednosti odmítání drog (samostatně nebo v rámci nácviku dalších sociálních dovedností), aktivní účast žáků a interakce mezi vrstevníky. Rozsáhlé programy nebyly tak úspěšné, jako programy menší, i když i zde byla superiorita interaktivních programů stále statisticky signifikantní. Důvodem může být okolnost, že u rozsáhlých programů byl oslaben prvek aktivní účasti.

Z výzkumu Toblerové tedy vyplývají konkrétní charakteristiky efektivních programů:

³⁷ NEŠPOR, Karel., *Metodika prevence ve školním prostředí*. Praha: Fontis pro MŠMT, 2003, s. 2 - 18, vyšlo na CD-ROM. Dostupné z: www.drnespor.eu/meto1.doc[cit. 6. 6. 2012]

- program je soustavný a dlouhodobý, za naprosté minimum se považuje 15 hodin v průběhu dvou let, ale řada programů nabízí přes 30 hodin během 3 let,
- zahrnuje získávání sociálních dovedností,
- zahrnuje získávání dalších tzv. dovedností pro život jako nácvik relaxace, zvládání negativních emocí, řešení problémů apod.,
- zahrnuje legální i nelegální návykové látky,
- je komplexní a využívá více strategií (např. práce s žáky, rodiči, vrstevníky apod.),
- odpovídá věku,
- bere v úvahu místní specifika,
- bere v úvahu i snižování dostupnosti návykových rizik jako jednu z účinných strategií,
- počítá s tím, že někteří dospívající mají zvláštní problémy a nabízí možnosti, jak tyto problémy zvládat,
- nabízí vhodné možnosti časné intervence pro dospívající , kteří už mají s návykovými látkami i problém.³⁸

4.1 Krajský a okresní metodik prevence

Krajský koordinátor prevence, jak uvádí Budínská, se podílí na vytváření a inovacích krajské koncepce a programu prevence ve spolupráci s krajským protidrogovým koordinátorem, popř. s okresním protidrogovým koordinátorem, krajskou, popř. okresní protidrogovou komisí, manažery, komplexní součinností programů prevence kriminality a dalšími subjekty participujícími na prevenci v rámci kraje (institucemi dalších resortů, případně nevládními organizacemi). Prosazuje přitom naplňování úkolů a záměrů obsažených ve Strategii prevence v působnosti MŠMT. Dále má za úkol monitorovat situaci ve školách a školských zařízeních v okrese z hlediska realizace Minimálních preventivních programů

³⁸ In NEŠPOR, Karel., *Metodika prevence ve školním prostředí*. Praha: Fontis pro MŠMT, 2003, s.38. Dostupné z: www.drnespor.eu/meto1.doc [cit. 6. 6. 2012]

a navazujících aktivit, ve spolupráci s okresními metodiky koordinuje preventivní aktivity škol a školských zařízení a pomáhá zajistit aktivity společné pro více školských subjektů. Krajský školní koordinátor prevence dále zajišťuje ve spolupráci s okresními metodiky pravidelné pracovní porady nebo semináře školních metodiků prevence ze škol a školských zařízení v rámci kraje a aktivně se těchto porad účastní. Kontroluje a připravuje vyhodnocení Minimálních preventivních programů a ostatních aktivit škol a školských zařízení v oblasti prevence ve svém kraji. Výsledky svého hodnocení využívá k návrhu inovací v krajské koncepci a programu prevence a prostřednictvím hejtmana krajského úřadu je předkládá MŠMT. Mezi další kompetence krajského metodika je sumarizace návrhu na financování Minimálních preventivních programů a dalších aktivit v oblasti prevence ze státních zdrojů. Dále má za úkol spolupracovat s odborným pracovníkem MŠMT kvůli realizaci výběrových řízení na Minimální preventivní programy škol a školských zařízení na příslušné období a s odborem pověřeným koordinací prevence na MŠMT. Krajský koordinátor je také členem Krajské protidrogové komise a Koordinační komise pro poskytování poradenských služeb a spolupracuje se všemi subjekty participujícími na řešení problematiky prevence na úrovni kraje.

Okresní školní metodik prevence pracuje v pedagogicko-psychologické poradně, nebo ve středisku výchovné péče, kde poskytuje pravidelné konzultační hodiny pro školní metodiky (alespoň ½ dne v týdnu) a je garantem jednotlivých Minimálních preventivních programů škol a školských zařízení na úrovni okresů. Formou osobních návštěv ve školách a školských zařízeních pomáhá řešit aktuální problémy související s výskytem patologických jevů a výskyt těchto jevů v jednotlivých školách a školských zařízeních v okrese průběžně mapuje. Okresní metodik spolupracuje s krajským školským koordinátorem při organizaci pravidelných pracovních porad nebo seminářů školních metodiků jednotlivých typů škol a zařízení na úrovni kraje a svolává pravidelné operativní porady pro instituce na úrovni okresu. Na těchto setkáních má za úkol:

- přenášet informace o koncepci a aktuálních trendech v prevenci společensky nežádoucích jevů,

- poskytovat školním metodikům přehled o obsahu a kvalitě aktivit státních a nestátních organizací, které nabízejí školám a školským zařízením své aktivity,
- aktualizovat kontakty na krizová, poradenská a preventivní zařízení.
- doporučovat odbornou i populární literaturu a video nahrávky vhodné pro preventivní výchovu,
- pomáhat zavádět nové či osvědčené metodické postupy do přímé práce školních metodiků prevence a dalších pedagogických pracovníků v oblasti primární prevence,
- na základě aktualizace svého přehledu a odborném vzdělání školních metodiků doporučovat formy vhodné pro jejich další vzdělávání v oblasti preventivní práce (podle priorit a systému přes resort MŠMT – postgraduální typ základní, rozšiřující, a podle nabídek na regionální a celostátní úrovni).³⁹

4.2 Školní metodik prevence

Školní metodik prevence má za úkol odborně a metodicky pomáhat především učitelům výchovně vzdělávacích předmětů, ve kterých mají možnost vhodnou formou zavádět do výuky etickou a právní výchovu, výchovu ke zdravému životnímu stylu aj. Koordinuje také přípravu Minimálního preventivního programu a jeho zavádění ve škole nebo školském zařízení, a to podle aktuálních podmínek a potřeb program inovuje, podílí se na jeho realizaci a hodnotí jeho účinnost. Učitelům a ostatním pracovníkům školy nebo školského zařízení poskytuje odborné informace z oblasti prevence. Musí pravidelně informovat o vhodných preventivních aktivitách, které pořádají jiná odborná zařízení. Školní metodik navrhuje vhodné odborné a metodické materiály a jiné pomůcky pro realizaci Minimálního preventivního programu a navazujících preventivních aktivit školy nebo zařízení. Sleduje ve spolupráci s dalšími pracovníky školy nebo školského zařízení rizika

³⁹ BUDINSKÁ, Martina., *Prevence*, 2005, roč. 2, č. 2, s. 4

vzniku a projevy patologických jevů a navrhuje cílená opatření k včasnému odhalování těchto rizik a k řešení vzniklých problémů. Dále pracovníky školy nebo školského zařízení informuje o způsobech řešení krizových situací v případech výskytu patologických jevů ve škole nebo zařízení. Metodik prevence v rámci školy či školského zařízení uplatňuje ve své činnosti hlavně ty metody s ověřenou účelností a u kterých lze měřit efektivitu. Školní metodik prevence spolupracuje s okresním školním metodikem prevence, popř. krajským školským koordinátorem prevence. Je povinen účastnit se pravidelných porad organizovaných těmito pracovníky a zjišťuje přenos základních informací, na základě rozboru jejich obsahu. Další spolupráce tohoto metodika probíhá na základě pověření ředitele školy nebo školského zařízení s dalšími krizovými, poradenskými a preventivními zařízeními, se zařízeními realizujícími vzdělávání v prevenci a s institucemi zajišťujícími sociálněprávní ochranu dětí a mládeže. Zajišťuje informovanost žáků školy, jejich zákonných zástupců a pracovníků školy nebo školského zařízení o činnosti těchto institucí a organizací. Má také za úkol zpracovávat podklady pro informaci o Minimálním preventivním programu školy nebo školského zařízení pro okresního školního metodika prevence, popř. krajského koordinátora prevence.⁴⁰

4.2.1 Dokumentace školního metodika prevence

Stav dokumentace a zaznamenávání práce školního metodika prevence patří mezi oblasti, které jsou kontrolovány Českou školní inspekcí. Jan Horáček v rámci své závěrečné práce Komplexního výcviku prevence odpovídá na otázky na to, co a jak musí metodik zaznamenat.⁴¹

Horáček k dokumentaci školního metodika uvádí, že za legislativně zakotvenou dokumentaci lze s určitými výhradami považovat **zákon č.561/2004 Sb., tzv. školský**, který § 28 upravuje dokumentaci škol a školských zařízení. Odkazuje na vzdělávací programy podle § 4-6, kde je zakotvena jejich administrace. Dle zákona by se za dokumentaci týkající se školního metodika mohly považovat výroční zprávy (měly by obsahovat zprávy o prevenci sociálně patologických jevů),

⁴⁰ BUDINSKÁ, Martina, *Prevence*, vyd.2, č. 2, 2005, s. 5

⁴¹ Kolektiv redakce, *Prevence*, 2007, roč. 4, č. 6, s. 4

třídní knihy (obsahují zápisy o provedených besedách, akcích a výuky vztahující se k prevenci) a záznamy z pedagogických rad (záznam jednání o určitém patologickém jevu nebo o metodické aktivitě školního metodika prevence směrem k pedagogům). Škola je povinna tuto dokumentaci vést a je za ní zodpovědný ředitel školy. Zákon zmiňuje „další dokumentaci“ s odvolání na doposud nevydané „zvláštní právní předpisy“.

O prevenci sociálně patologických jevů hovoří **vyhláška č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních**. V § 7 odst.1 řediteli školy nařizuje zabezpečení poradenských služeb ve škole zpravidla výchovným poradcem a školním metodikem prevence. Je zde popsáno, s kým mají tyto dva spolupracovat. V odst. 2 je definován charakter poradenských služeb, kde se činnosti školního metodika dotýkají (primární prevence soc. patologických jevů, prevence školní neúspěšnosti, speciální potřeby, neprospěch a metodická podpora učitelů). Podrobněji mluví o práci školního metodika prevence **příloha č. 3 k vyhlášce č.72/2005 Sb.** a to v části II. Jsou zde popsány standardní činnosti školního metodika. Horáček soudí, že záměrem vyhlášky je, aby školní metodik měl preventivní program ve své dokumentaci. Na toto poukazuje č. 1, v části vyhlášky věnované metodickým a koordinačním činnostem, kde se mluví o koordinaci tvorby a kontrole realizace preventivního programu školy. V č. 2 je zmíněn termín deník preventivní. Deníkem se rozumí sešit nebo výkaz činnosti (není určena forma), do kterého školní metodik prevence zaznamenává akce své i svých kolegů, které se týkají prevence. Někdy zaznamenává všechny preventivní akce, někdy má oddělenou evidenci. Některé záznamy jsou stručnější, některé podrobnější. Obsahují datum, zúčastněné osoby a obsah konaného. Z deníku by měla být zpětně rekonstruovatelná veškerá činnost školního metodika prevence tak, jak požaduje bod 9 přílohy č. 3 k uvedené vyhlášce. Deník nenahrazuje výkaz práce, k čemuž formulace č. 9 svádí. Z deníku a dalších dokumentů musí být možné zpětně výkaz práce sestavit. Čísla 4, 6 a 7 se týkají hlavně evidence kontaktů, akcí a vzdělávání. Kdo bude dokumentovat tyto činnosti, je záležitostí organizace. Kromě školního metodika to může být ředitel školy nebo jeho zástupce. Autor určuje za stěžejní již výše uvedený bod č. 9, který zakládá povinnost školního metodika prevence vést písemné záznamy veškeré činnosti a to tak, aby mohl doložit obsah i rozsah včetně

navržených a realizovaných opatření. Poradenské služby (vyhledávání a šetření žáků, poradenské služby žákům, spolupráce s třídními učiteli, příprava integrace žáků se specifickými poruchami chování) také vyžadují dokumentaci.

Horáček ve své práci zařazuje mezi dokumenty školního metodika prevence **metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů** u dětí a mládeže, který jsem již zmínila v kapitole věnované klíčovým dokumentům protidrogové prevence. Tento dokument vymezuje sociálně patologické jevy, definuje minimální preventivní program, jednotlivým institucím a osobám, zahrnutým do systému prevence, přiřazuje činnosti. Z činností přiřazených řediteli a školnímu metodikovi lze vyvodit některé písemnosti, které by mělo vedení školy nebo přímo školní metodik prevence evidovat. U tohoto dokumentu je nutné sledovat jeho platnost.

Výše uvedený autor dále popisuje již zmíněný **minimální preventivní program**, jako stěžejní dokument školního metodika prevence. V legislativě je zakotven, jako povinná součást dokumentace, **deník školního metodika prevence**. Z deníku by měla být zpětně rekonstruovatelná veškerá činnost školního metodika prevence tak, jak to požaduje bod 9 přílohy č. 3 k vyhlášce 72/2005 Sb., „aby mohl doložit obsah i rozsah včetně navržených a realizovaných opatření“. Deník má sloužit školnímu metodikovi prevence k zachycení všech pro něj důležitých jednání s dětmi. Nenahrazuje výkaz práce, ale z deníku a dalších dokumentů musí být možné výkaz práce sestavit.

Dalšími dokumenty jsou dle Horáčka přípravy na metodická vedení učitelů, zápisy jednání týmu prevence sociálně nežádoucích jevů, evidence akcí s preventivní tematikou, evidence dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (vede ředitel), archivace anket a výsledků různých šetření, školní vzdělávací program, vyšší dokumenty a odborná literatura.⁴²

⁴² HORÁČEK, Jan., *Prevence*, 2007, roč.c4, č.6, s.4 – 5

4.2.2 Komunikace mezi školním metodikem prevence a externími odborníky

Pešek a kol. říká, že školní metodik prevence by měl mít pro tuto funkci osobnostní a odborné předpoklady podložené příslušným akreditovaným kurzem. Měl by mít přirozenou autoritu u žáků a studentů. Měl by se dobře orientovat v základních znalostech z oblasti primární, sekundární a terciální prevence drogových závislostí a v neposlední řadě by měl být v kontaktu s kompetentními protidrogovými odborníky z regionu, kde se škola nachází. Mezi externí odborníky patří zejména poradce (terapeut) z oblasti drogových závislostí (např. z kontaktního centra), který by měl alespoň občas docházet do školy v rámci programů specifické primární prevence. Dále se jedná o pracovníka místní Pedagogicko-psychologické poradny, zástupce OSPODu a policejního specialistu. Dobré je také vědět o lékárně, kde si škola nebo rodiče žáků (studentů) mohou zakoupit nebo objednat drogové testy (z moči, ze slin).⁴³

4.3 Komunikace rodiny a školy v rámci prevence

Jak uvádí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve Školním preventivním programu pro mateřské a základní školy a školská zařízení, vztah mezi rodinou a školou často není vyvážený a komunikace je povrchní nebo žádná. Rodiče přistupují ke škole jako k instituci, které je třeba vyhovět, kterou je třeba ignorovat nebo na kterou je třeba si stěžovat. Je prokázáno, že vzájemná spolupráce výraznou měrou přispívá ke školní úspěšnosti dětí i k prevenci sociálně patologických jevů. Nejde pouze o základní informovanost rodičů o těchto jevech a komplikacích s nimi spojených, ale i o ochraně před jejich vznikem. Výukové a výchovné problémy nelze řešit bez spolupráce na obou stranách, nelze dělat preventivní opatření.

⁴³ PEŠEK, Roman, VONDRÁŠKOVÁ, Andrea a VESELÝ, Ondřej, *Drogová závislost aneb rychlý běh po krátké trati*, Písek: Arkáda - sociálně psychologické centrum, 2007, [pdf], s. 70

Je známo, že rodiče mají o školu zájem především v předškolním věku dětí a v období nástupu dítěte do 1. třídy a v jejím průběhu. Pak jejich zájem klesá. Dítě je úspěšné a nemá výchovné problémy – potom není třeba kontaktu se školou, a nebo není úspěšné, kouří, chová se drze, chodí za školu, možná i bere drogy – potom raději nekomunikovat a nevystavovat se problémům.

Pokud není využita příležitost, kdy rodiče jsou motivováni ke spolupráci, není snadné později navázat vzájemnou komunikaci. Pro praktickou realizaci komunikace mezi rodinou a školou v období vstupu dětí do školy existuje několik projektů, které se osvědčily na mnoha školách. Všechny obsahují interaktivní prvky předpokládající spoluúčast dětí, rodičů a pedagogů. Důležitý je prostor pro neformální setkávání a vytváření společenských vztahů školy a veřejnosti. Velmi neformální a efektivní je možnost účasti rodičů ve výuce a jejich podílu na výchovných a vzdělávacích činnostech organizovaných školou.

Znovu je třeba připomenout, že nejúčinnější a nejlevnější prevencí je zdravá výchova dětí v rodině a ve škole, dobrá výchova dětí je i programem prevence jednotlivých zdravích poškozujících a život znehodnocujících závislostí a jevů. Tato prevence je dána i souladem mezi rodinou a školou.⁴⁴

⁴⁴ Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/socialni-programy/strategie-a-koncepce-ap-msmt> [cit. 2. 6. 2012]

PRAKTICKÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE

5 Výzkum - předmět výzkumu, formulace hypotéz, volba respondentů a rozbor dotazníků

Předmětem výzkumu je účinek prevence na základních školách a cílem je zjistit její vliv na názory žáků na konkrétní tvrzení ohledně drogové problematiky. Jak jsem uvedla v úvodu, prevence sociálně patologických jevů probíhá v přiměřené formě od mateřské školy a pokračuje v rámci vyučovacích hodin (např. výchova ke zdraví a občanská nauka) a dalších preventivních aktivit na základní a střední škole. Vliv působení prevence by se tedy již na druhém stupni základní školy měl projevit ve vyjádření žáků a samozřejmě také v tom, zda žáci návykové látky zneužívají. Pomocí výzkumu jsem také chtěla zjistit, co si děti myslí o vyučovacích hodinách a aktivitách zaměřené na prevenci. Do svého výzkumu jsem zakomponovala i názory vyučujících. Původně jsem zamýšlela zapojit i názory zákonných a zástupců, ale to se mi, jak jsem vysvětlila v úvodu nepodařilo.

Předem jsem zformulovala několik hypotéz, které výzkum potvrdí nebo vyvrátí.

1. Hypotézy zaměřené na vyučovací hodiny zaměřené na prevenci:
Žáci pozitivně reagují na kvalitu a množství vyučovacích hodin s drogovou tematikou.
Žáci mohou ve škole svobodně mluvit o drogách.
2. Hypotézy zaměřené na přímý vliv prevence:
Prevence návykových látek na základní škole ovlivňuje názory žáků na užívání a míru návykovosti drog popř. aktivit.
Žáci si uvědomují rizika spojená se zneužíváním návykových látek.
3. Hypotézy zaměřené na vlastní zkušenosti dětí:
Žáci základních škol neužívají návykové látky.
Pro žáky základních škol jsou návykové látky snadno dostupné.

Pro výzkum jsem zvolila metodu rozboru dotazníku, tedy kvantitativní metodu. Tuto metodu jsem zvolila, protože pro potvrzení hypotéz je nutný velký počet dotázaných. Vybrala jsem tedy tři základní školy v okrese Teplice (Ústecký kraj), které mají různá zaměření (sportovní, na znevýhodněné skupiny a děti cizinců, na žáky s obtížemi) a nachází se v různých lokalitách, a provedla zde výzkum. ZŠ Edisonova, nacházející se v Teplicích, je velká městská sídlištní škola v oblasti s vysokou kriminalitou. ZŠ Lidická v Bílině je menší městská škola s větším počtem žáků pocházejících z různých sociálních skupin a etnik (Romové, děti cizinců). Kriminalita v okolí školy je nižší než v okolí ZŠ Edisonovy. ZŠ Bystřany je obecní škola, s okolím s nízkou kriminalitou.

Celkem bylo dotázáno 168 žáků ve věku od 12 do 15 let. Žáci 7. – 9. ročníku vyplňovali dotazníky v rámci vyučovacích hodin občanské výchovy a výchovy ke zdraví.

Data jsem získala pomocí dotazníku s jedenácti uzavřenými otázkami. Žáci měli možnost výběru z několika předem daných odpovědí. Dotazník zjišťuje názory žáků ohledně tří tematických okruhů. Otázky č. 3, 4, 5 zjišťují množství a kvalitu samotných vyučovacích hodin s danou problematikou a míru svobodné atmosféry ke komunikaci o drogách ve škole. Informovanost a komunikaci ohledně legálních a nelegálních drog zkoumá otázka č. 8. Otázky č. 6, 10 a 11, u kterých předpokládám působení školní prevence, vypovídají o názorech žáků na návykovost jednotlivých legálních i nelegálních látek nebo aktivit a uvědomování si rizik spojených s užíváním těchto látek. Otázkami č. 7 a 9 jsem zjišťovala vlastní zkušenost žáků s drogami a snadnost sehnání drogy samotnými žáky.⁴⁵

Součástí mého výzkumu byly také dotazníky pro učitele a zákonné zástupce. Bohužel se mi podařilo získat odpovědi pouze od učitelů – metodiků prevence a vyučujících předmětů, které se zabývají drogovou tematikou a prevencí. Vzhledem k tomu, že dotazník určený zákonným zástupcům nebylo povinné vyplnit, vrátilo se mi z celkového počtu 168 dotazníků pouze 25 kusů (každý žák si jeden dotazník

⁴⁵ PŘÍLOHA I – dotazník pro žáky, Zdroj: *Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí, příručka o efektivní školní drogové prevenci*, Publikace Úřadu vlády České republiky, ISBN 80-86734-38-2

spolu s informativním dopisem odnesl domů). Z tak malého vzorku nelze vyvozovat žádné závěry. Nezájem zákonných zástupců mě sice nepřekvapil, ale zklamal.

Dotazník pro učitele zjišťuje zkušenosti vyučujících a jejich názory na školní drogovou strategii, preventivní aktivity a učební pomůcky. Celkem na dotazník odpovědělo 7 odborných učitelů. Ze ZŠ Edisonova vyplnili dotazníky 4 učitelé, ze ZŠ Bystřany 2 učitelé a ze ZŠ Lidická pouze jeden. Vzhledem k tomu, že rozbor těchto dotazníků nesměruje k hlavnímu cíli mé práce, vyhodnotila jsem tyto dotazníky zvlášť v jedné podkapitole. Výsledky a hodnocení mají za úkol pouze doplňovat zkoumaný problém.⁴⁶

Všechny tři dotazníky (i nevyhodnocený pro zákonné zástupce) jsou součástí příručky vydané Úřadem vlády ČR a slouží školním metodikům prevence k monitoringu situace na jejich školách.

Výsledky získané z dotazníku jsou rozepsány nebo znázorněny v tabulkách a grafech. Jedná se o data z jednotlivých škol, která byla následně sečtena a porovnána s očekávaným výstupem. Výsledek výzkumu je patrný z konečného vyhodnocení. O vyvrácení či potvrzení hypotéz rozhodují data, která se vyskytují v nadpoloviční většině.

Pro lepší představu o zkoumaném vzorku jsem vždy na začátku kapitoly charakterizovala školu, v podkapitolách její minimální preventivní program a výsledky vyplývající z dotazníku.

5.1 Minimální preventivní programy – konkrétní legislativa, ze které vycházejí všechny tři základní školy

Jak vyplynulo z výzkumu, minimální preventivní programy všech tří základních škol vychází z aktualizovaného metodického pokynu MŠMT tj. – Metodický pokyn k prevenci rizikových projevů chování u dětí a mládeže, č.j. 20006/2007-51, Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č.j. 14423/1999-22, Metodický pokyn ministra školství mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení a šikanování mezi žáky škol a školských

⁴⁶ PŘÍLOHA II. – dotazník pro učitele, Zdroj: *Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí, příručka o efektivní školní drogové prevenci*, Publikace Úřadu vlády České republiky, ISBN 80-86734-38-2

zařízení č.j. 28275/2000-22, Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č.j. 10194/2000-14, Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT č.j. 37014/2005, v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb. (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů zákona č. 379/2005 Sb. Byl brán zřetel také na Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti MŠMT na období 2009 – 2012, která je zaměřena na předcházení rizikovým jevům v chování žáků jako je: záškoláctví, šikana a násilí, divácké násilí, kriminalita, delikvence, vandalismus, závislost na politickém a náboženském extremismu, rasismus a xenofobie, užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky), onemocnění HIV/AIDS a další nemoci šířící se krevní cestou, poruchy příjmu potravy, netolismus (virtuální drogy) a patologické hráčství (gambling) a na včasné rozpoznání: domácího násilí, týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání, ohrožování výchovy mládeže a poruch příjmu potravy.⁴⁷

⁴⁷ Minimální preventivní program ZŠ Bystřany, s. 1-2 Dostupný z: http://www.volny.cz/dsl_417536057/prevence.htm [cit. 15.4.2012]

6 ZŠ Edisonova, Teplice – charakteristika školy

ZŠ Edisonova je sídlištní škola, kterou navštěvuje 581 žáků. Zřizovatelem je Statutární město Teplice. Škola má 1. – 9. ročník. Na škole jsou třídy s rozšířenou tělesnou výchovou. Ve 4.- 9. ročníku je jedna sportovní třída (chlapci – kopaná, dívky – míčové hry). Na škole působí ŠSK (školní sportovní klub), který zde působí od založení AŠSK. Pravidelně je pořádán lyžařský výcvikový a vodácký kurz.

Ve škole převažují žáci s trvalým bydlištěm v Teplicích, malý počet dojíždí z okolních obcí. Část chlapců z fotbalových tříd je ubytována na internátu.

Budova školy je pavilónová. Kromě kmenových tříd jsou k výuce využívány odborné učebny (F, VV, dílna, kuchyňka, počítačová učebna) a učebny s interaktivní tabulí. Byla zřízena centrální knihovna, která slouží i jako studovna. K nadstandardnímu vybavení náleží školní bazén, travnaté hřiště, víceúčelové hřiště s umělým povrchem a posilovna. Škola je svými prostory soběstačná. Pět oddělení školní družiny má vlastní učebny.

Škola se nachází v městské čtvrti Trnovany, kde se děti mohou denně setkat s toxikomanií, kriminální činností, prostitucí a jinými negativními jevy. V rámci minimálního preventivního programu škola volí možnosti, jak žáky zaměstnat i mimo vyučování a přiměřeně věku je informovat o sociálně-patologických jevech.⁴⁸

6.1 Minimální preventivní program ZŠ Edisonova 2011-2012 a jeho realizace

Minimální preventivní program ZŠ Edisonova obsahuje stručnou charakteristiku školy, cíle, způsoby předávání informací ohledně MPP, popis spolupráce s dalšími odborníky v oblasti sociální prevence a další náležitosti.

Metodička prevence sociálně-patologických jevů (garantka programu) vypracovala minimální preventivní program na základě konzultací s vedením školy. S programem byla seznámena výchovná poradkyně a průběžně jsou s ním seznamováni prostřednictvím porad pedagogičtí pracovníci školy.

⁴⁸ Minimální preventivní program a Výroční zpráva o činnosti školy ZŠ Edisonova 2010/11

K informacím a kontaktům s metodičkou prevence slouží kabinet metodičky a místnost učitelské knihovny. Jsou také stanoveny konzultační hodiny na určité dny, případně po dohodě. Stálá nástěnka je zřízena ve vstupní hale, kde jsou informace pro rodiče a žáky. Rodiče jsou dále informováni na třídních schůzkách a prostřednictvím zápisů do žákovských knížek. K informování širší veřejnosti je uplatňována plošná inzerce v Severočeském deníku, na světelné tabuli propagace na Benešově náměstí a je také využívána spolupráce s AGC Teplice při sportovních akcích. Ředitel informuje Radu školy o preventivním programu na podzimním jednání.

Škola spolupracuje v oblasti prevence s ostatními odborníky. Jedná se zejména o Pedagogicko – psychologickou poradnu Teplice (průběžně), Oddělení sociálně právní ochrany dětí Teplice (průběžně), pracovníky White Light (akce), Policií ČR a Městskou policií (průběžně, akce). Škola také úzce spolupracuje s Domem dětí a mládeže Teplice.

Cíle programu jsou:

- Minimalizovat výskyt rizikového chování žáků – zneužívání návykových látek včetně alkoholu, cigaret, záškoláctví, šikany, krádeží, vandalismu, vulgárního vyjadřování apod.,
- poskytovat informace o problematice sociálně patologických jevů ve vyučovacích hodinách, na besedách a přednáškách, prostřednictvím propagačních materiálů,
- výchova ke zdravému životnímu stylu, k odpovědnosti za své zdraví a chování,
- důraz na život bez návykových látek, násilí, xenofobie a diskriminace,
- vytvářet nestresující prostředí, ve kterém mají žáci pocit bezpečí, tolerance a pohody,
- nabízet pro žáky zajímavé školní i mimoškolní aktivity, jakou jsou různé kroužky (sportovní, keramika, vaření, rybaření, turistika, zpívání aj.),
- dodržování povinností a práv žáků stanovených vnitřním řádem školy za aktivní spolupráce vedení školy a rodičů.

Hodnocení účinnosti programu se provádí během školního roku na pedagogických radách a provozních poradách, po provedených diagnostikách a po akcích školy.⁴⁹

6.2 Výsledky výzkumu ZŠ Edisonova

Dotazník vyplnilo celkem 65 žáků. Z toho 24 dívek a 41 chlapců ve věku od 12 do 15 let.⁵⁰

Reakce na otázky č. 3, 4, 5 a 8 měly za úkol zjistit, jaký je názor žáků na kvalitu, množství vyučovacích hodin určených pro drogovou tematiku, zda mohou o drogách svobodně mluvit atd. V odpovědích na otázku č.3 uvedlo 44 žáků, že vyučovacích hodin věnujících se drogové tematice je přiměřené množství, 14 žáků odpovědělo, že příliš málo a naopak pro 3 žáky je hodin příliš mnoho. Čtyři žáci prohlásili, že žádnou takovou neměli.⁵¹ Podle odpovědí žáků na otázku č.4 jsou tyto vyučovací hodiny dobré pro 48 dotázaných. Za ani dobré ani špatné je považuje 10 dětí, špatné jsou pouze pro 2 žáky a 5 žáků tvrdí, že žádnou neabsolvovali.⁵² Výsledky otázky č. 5 ukazují, že je ve škole dostatečně svobodná atmosféra k diskusi o drogách. Kladně odpovědělo 56 žáků. Pouze 9 dotázaných nepovažuje atmosféru ve škole za svobodnou.⁵³ Otázka č. 8 shrnuje různé informace o legálních a nelegálních látkách, zda dotázaní souhlasí s tvrzeními nebo jsou pro ně tato tvrzení přijatelná. Většina žáků uvedla, že je o drogách dobře informována (54 žáků) a studenti a učitelé spolu o drogové tematice mluví (45 žáků). Záporně studenti reagovali na dotaz, zda znají nějaká místa ve škole, kde by mohly drogu sehnat (52 žáků). Přestože je toto pozitivní výsledek, domnívám se, že je nutné zaměřit se na zbylých 13 žáků a vyšetřit, u nebo od koho žáci mohou drogy sehnat. Více žáků uvedlo, že studenti spolu o drogách nemluví (38 dětí). Téměř polovinu dětí zajímají další informace o návykových látkách (32 studentů). Výsledky také ukázaly, že

⁴⁹ Minimální preventivní program, ZŠ Edisonova

⁵⁰ Graf č. 1, viz PŘÍLOHA III

⁵¹ Graf č. 2, viz PŘÍLOHA III

⁵² Graf č. 3, tamtéž

⁵³ Graf č. 4, tamtéž

28 dotázaných zná někoho, kdo drogy užívá a 30 dětí (téměř polovina dotázaných) zná místa mimo školu, kde může nelegální drogu sehnat nebo dostat.⁵⁴

Stěžejními pro výzkum jsou otázky č. 6, 10 a 11, prostřednictvím kterých mělo být zjištěno, zda prevence ovlivňuje názor žáků týkajících se drog za předpokladu, že zde probíhá prevence v rámci různých vyučovacích hodin a různé formě už na 1. stupni základní školy a pokračuje na 2. stupni.

V otázce č. 6 žáci určovali, zda jsou podle jejich názoru určité látky nebo aktivity návykové. Škála byla rozdělena do čtyř kategorií: velmi návykové, docela návykové, nepříliš návykové a nejsou návykové. Podle očekávání žáci určili v nadpoloviční většině za velmi návykové tvrdé drogy (54 žáků), gambling (52 žáků), cigarety (43 žáků), alkohol (43 žáků) a extázi (40 žáků). Přesně polovina je přesvědčena o vysoké návykovosti marihuany (35 žáků). Méně studentů volilo tuto odpověď u léků (17 žáků), televize (16 žáků), PC her (15 žáků), sportu (12 žáků), sladkostí (16 žáků) a pouze 9 žáků považuje práci za velmi návykovou. Za docela návykovou byly v největším počtu označeny PC hry (37 žáků), následují léky (34 žáků), televize (26 žáků), marihuana a sladkosti (21 žáků), extáze (20 žáků), cigarety (16 žáků), alkohol (15 žáků), práce (13 žáků), sport (10 žáků), gambling (9 žáků) a nakonec tvrdé drogy (8 žáků). Protipólem jsou odpovědi, které považují určité návykové látky či aktivity za nepříliš návykové. U cigaret tento názor sdílí 5 žáků, u PC her 9 žáků. Marihuanu a léky jako nepříliš návykovou označilo 8 žáků. Nejvíce takových odpovědí bylo zaznamenáno u sportu (26 žáků), práce (22 žáků), televize (18 žáků) a sladkostí (16 žáků). Nejméně se tato odpověď opakovala u alkoholu (6 žáků), extáze (3 žáci), gamblingu (2 žáci). Pouze 1 žák označil tvrdé drogy za nepříliš návykové. Skupina žáků také zapsala, že některé návykové látky a aktivity nejsou vůbec návykové. Nejpočetněji je zde zastoupena práce (22 žáků), sport (17 žáků) a sladkosti (12 žáků). Méně žáků určilo jako nenávykové léky (6 žáků), televizi (5 žáků) a PC hry (4 žáci). Extázi, tvrdé drogy a gambling považují za nenávykové dva žáci. Cigarety, marihuanu a alkohol pouze jeden žák.⁵⁵

⁵⁴ Graf č. 6, tamtéž

⁵⁵ Graf č. 5, viz PŘÍLOHA III

Jak moc si žáci myslí, že lidé riskují vlastní poškození zdraví (fyzické nebo jiné), pokud konají určité aktivity spojené s drogami, je zkoumáno pomocí otázky

č. 10. Jsou to tyto aktivity:

- a) občas kouří cigarety/tabák,
- b) každý den vykouří jeden nebo více balíčků cigaret,
- c) takřka každý den si dají jednu nebo dvě skleničky alkoholu,
- d) takřka každý den si dají čtyři nebo pět skleničky alkoholu,
- e) téměř každý víkend si dají pět nebo více skleniček alkoholu,
- f) jednou či dvakrát vyzkoušejí marihuanu nebo hašiš,
- g) občas kouří marihuanu nebo hašiš,
- h) pravidelně kouří marihuanu nebo hašiš,
- i) jednou či dvakrát vyzkoušejí LSD,
- j) pravidelně berou LSD,
- k) jednou či dvakrát vyzkouší amfetamin (povzbuzující prášky aj.),
- l) pravidelně berou amfetamin,
- m) jednou či dvakrát vyzkoušejí kokain nebo crack,
- n) pravidelně berou kokain nebo crack,
- o) jednou či dvakrát vyzkoušejí extázi,
- p) pravidelně berou extázi,
- q) jednou či dvakrát vyzkoušejí inhalanty (lepidlo aj.),
- r) pravidelně užívají inhalanty,
- s) jednou či dvakrát vyzkoušejí anabolické steroidy,
- t) pravidelně užívají anabolické steroidy.

	Žádné riziko	Mírné riziko	Střední riziko	Velké riziko
a)	9	20	22	9
b)	5	2	20	38
c)	6	25	30	4
d)	3	9	27	26
e)	2	10	21	32
f)	13	11	12	26
g)	3	12	27	23
h)	5	6	6	48
i)	7	9	16	33
j)	3	1	9	52
k)	4	14	18	29
l)	4	3	12	46
m)	7	14	12	32
n)	2	4	15	44
o)	7	13	17	28
p)	2	6	13	48
q)	7	13	18	27
r)	3	7	15	40
s)	6	19	17	23
t)	3	8	19	35

Tabulka č. 3, viz PŘÍLOHA III

Souhlas (popř. silný souhlas) nebo nesouhlas (či silný nesouhlas) vyjádřili žáci s tvrzením ohledně užívání nelegálních drog v otázce 11.

S tvrzením, že užívání drog může být zábavná činnost, souhlasí 21 žáků, 44 žáků nesouhlasí. Podle 51 dotázaných by mladý člověk nikdy neměl zkoušet drogy. Celkem 44 žáků se domnívá, že jen málo věcí je nebezpečnější než experimentovat s drogami a 28 žáků si myslí, že spousta věcí je rizikovější, než zkoušet drogy. Užívat drogy je podle 9 žáků legrace a podle 20 žáků drogy lidem pomáhají poznat život v plném rozsahu. Oproti tomu 55 žáků uvedlo souhlas s tvrzením, že každý, kdo drogy vyzkouší, toho později lituje. Experimentovat s drogami znamená vzdát se kontroly nad svým životem pro 51 dotázaných. Zákony ohledně nelegálních drog by se, podle 55 studentů, měly zpřísnit a pro 49 dětí představuje užívání drog v naší zemi jeden z největších nešvarů. Naopak dle 20 žáků

by policie neměla otravovat mladé, kteří experimentují s drogami. V součtu 45 dětí uvedlo, že ve škole by se mělo učit, že užívání drog je skutečným hazardem.⁵⁶

Poslední okruh otázek (č. 7 a 9) zjišťuje stav zkušeností žáků s drogami. Kolik bylo žáků, když poprvé (pokud vůbec někdy) vyzkoušeli některé návykové látky nebo pravidelně prováděli dané činnosti spojené s drogami rozebírá otázka č.7.

	Nikdy	11/méně	12	13	14	15
Dal/a jsem si pivo (alespoň 1 sklenici)	16	22	12	11	3	1
Dal/a jsem si víno (alespoň 1 sklenici)	22	13	11	12	5	2
Dal/a jsem si tvrdý alkohol (alespoň 1 sklenici)	28	8	9	11	8	1
Opil/a jsem se	38	1	4	15	5	2
Vykouřil/a jsem 1.cigaretu	36	12	7	8	1	1
Kouřil/a jsem každý den	53	2	3	5	2	0
Vyzkoušel/a jsem marihuanu nebo hašiš	55	2	1	5	1	1
Vyzkoušel/a jsem LSD nebo halucinogeny	0	0	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem extázi	63	2	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem inhalanty (lepidla aj.)	64	0	0	1	0	0
Vyzkoušel/a jsem alkohol s prášky	61	0	2	0	1	1
Vyzkoušel/a jsem jiné tvrdé drogy	0	0	0	0	0	0

Tabulka č. 1, viz PŘÍLOHA III

Pomocí otázky č. 9 je zjišťováno, zda by pro dotazovaného bylo obtížné sehnat některou z vybraných látek. Jedná se o:

- a) cigarety a tabák,
- b) pivo, víno,
- c) tvrdý alkohol,
- d) další alkoholické nápoje,
- e) marihuana nebo hašiš,
- f) inhalanty,
- g) uklidňující léky,
- h) extáze.

⁵⁶ Tabulka č. 4, viz PŘÍLOHA III

	Nemožné	Velmi obtížné	Poměrně obtížné	Poměrně snadné	Velmi snadné	Nevím
a)	2	2	5	9	46	1
b)	1	5	7	21	29	2
c)	1	6	9	15	29	5
d)	6	9	12	7	24	7
e)	3	4	8	13	31	6
f)	21	7	9	5	14	9
g)	22	5	3	6	20	9
h)	20	10	12	4	8	11
i)	28	9	2	4	4	18

Tabulka č. 2, viz PŘÍLOHA III

7 ZŠ Bystřany – charakteristika školy

Základní škola Bystřany se nachází v okrese Teplice. Jedná se o příspěvkovou organizaci, zřizovatelem je obec Bystřany.

ZŠ Bystřany je úplná základní škola, kterou tvoří 1. až 9. ročník. Kapacita školy je 250 žáků. Ve škole se v současné době vzdělává zhruba 150 žáků. Škola se skládá ze tří samostatných budov, které jsou postaveny na okraji obce. Ve škole se věnují žákům se speciálními poruchami učení a mají zkušenosti se vzděláváním zdravotně postižených žáků s vadami zraku, sluchu a pohybového ústrojí. Škola je dobře prostorově a materiálně vybavena (jídlna, družina, dílny, multimediální učebna, tělocvična, odborné učeny atd.) Okolí školy tvoří poměrně rozsáhlý areál, který žáci využívají v době tzv. letním režimu k hygienickým přestávkám. V odpoledních hodinách jsou venkovní prostory využívány žáky školní družiny. Součástí školy je i školní hřiště, které stejně jako celá škola vyžaduje nákladnou rekonstrukci, na které musí škola spolupracovat se svým zřizovatelem.

Většina žáků, kteří školu navštěvují, má trvalé bydliště v obci. Do školy dojíždějí žáci z okolních spádových obcí. Malé procento žáků dojíždí ze samotných Teplic. Mezi tyto dojíždějící patří zejména žáci se zdravotním postižením, kterým může škola díky nízkým počtům žáků ve třídách věnovat potřebnou péči.

Nejdůležitější je pro vedení školy spolupráce s rodiči žáků. Rodiče mohou školu navštívit po dohodě s vyučujícími, v době třídních schůzek a ve dnech otevřených dveří. O činnosti školy jsou rodiče i ostatní obyvatelé obce informováni prostřednictvím webových stránek, ale i prostřednictvím nástěnky v centru obce. Žáci školy vydávají školní časopis. Ve spolupráci s blízkým domovem důchodců pořádá škola besídky a vystoupení žáků v jeho prostorách. Pravidelná je také spolupráce školy s Arkádií v Úpořinách. V prostorách školy se pořádá pravidelná kulturní vystoupení. Žáci se během roku účastní mnoha sportovních i vědomostních soutěží. Sami učitelé pořádají pro žáky četné tematické exkurze a výlety. Pravidelné jsou v prostorách školy oslavy Dne dětí, pálení čarodějnic, školní sportovní den. Environmentální tematiku naplňuje škola rovněž spoluprací s ekologickými občanskými sdruženími.

Škola je zapojena do různých projektů ve spolupráci s Domovem důchodců v Bystřanech (příprava a realizace kulturních vystoupení, výstav, besed), chráněnými dílnami Arkádie (žáci se učí od zdravotně postižených některým výtvarným technikám), Severočeskými sběrnými surovinami a.s. Liberec (účast v každoroční soutěži základních škol ve sběru surovin), OÚ Bystřany (příprava vystoupení k pietnímu aktu uctění památky padlých francouzských vojáků na území obce během 1. sv. války a k uctění památky obětí 2. sv. války) atd.⁵⁷

7.1 Minimální preventivní program ZŠ Bystřany 2009-2014 (Dlouhodobý plán) a jeho realizace

Minimální preventivní program ZŠ Bystřany vychází z jednání pedagogických rad, setkávání metodiků prevence a výchovných poradců na úrovni okresu Teplice, ze strategie MŠMT na období 2009 – 2012, ze zkušeností pedagogických pracovníků z práce se žáky školy a spolupráce se zákonnými zástupci.

Cílovou skupinou jsou žáci školy, pedagogičtí pracovníci, rodiče žáků a veřejnost. Minimální preventivní program se zabývá rizikovým chováním žáků, drogovou prevencí, především konzumací alkoholu a kouření, dále kriminalitou mládeže, prevencí šikany, intolerance a rasismu a xenofobie, rizikem záškoláctví, upozorňováním na nebezpečí spojené s užíváním internetu, závislostí na hraní počítačových her a gamblerství. Zabývá se také výchovou ke zdravému životnímu stylu, dopravní výchovou, chováním za mimořádných událostí a v neposlední řadě osobnostní výchovou.

Důležité je, ve spolupráci s rodiči, pomáhat žákům orientovat se v dané problematice, zkoumat ji, ptát se a dělat rozhodnutí, kterými nebudou ohrožovat zdraví své ani ostatních. Je nutné vést žáky ke správným postojům při řešení problémů, ke smysluplnému využití volného času a ke zdravému životnímu stylu.

⁵⁷ Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání ZŠ Bystřany, s.4 – 6. Dostupný z: http://www.volny.cz/dsl_417536057/svp.pdf [cit. 9.6.2012]

Cíle preventivního programu:

- stanovit si správný žebříček hodnot,
- učit se řešit vhodně různé problémy přiměřeně věku,
- informovat žáky o účincích návykových látek,
- mít zdravé sebevědomí,
- umět čelit tlaku vrstevníků,
- umět říci „ne“,
- naučit se rozlišovat dobré a špatné,
- zkvalitnit sociální komunikaci,
- schopnost zařadit se a obstát v kolektivu,
- zlepšovat mezilidské vztahy,
- umět se sebeovládat,
- umět si vážit sebe samého,
- znát zásady slušného chování,
- dokázat měnit špatné postoje,
- mít správný režim dne,
- umět správně trávit volný čas,
- znát centra pomoci,
- zapojit žáky do školních a mimoškolních aktivit,
- správně trávit volný čas,
- znát svá práva a povinnosti.

Principem prevence na škole je především dostatečná informovanost žáků, aby sami mohli vyhodnotit, které rozhodnutí je pro ně správné a odmítali všechny druhy sebedestruktivního chování, agresivitu a porušování zákonů. Za velmi důležité je považováno jít žákům vlastním příkladem a prohlubovat komunikační dovednosti mezi učitelem, rodiči a žákem, posilování sebevědomí žáků, sebeúcty i vzájemné úcty. Škola se snaží žáky vést ke včasnému řešení konfliktů a překonávání překážek. Ve škole funguje školní parlament, zástupci tříd se několikrát do roka setkávají s vedením školy, kde mohou vyjádřit své názory a požadavky. Každých 6 týdnů se konají třídnické hodiny. Organizace hledá způsoby, jak navázat užší kontakt s rodiči. Výchova začíná v rodině a bez spolupráce rodiny a školy nelze na děti kladně

působit. Bohužel se často stává, že rodiče komunikují s učiteli až v okamžiku, kdy jsou bezradní – jejich potomek „si dělá, co chce“ a oni „nevědí, co s ním“. Cesty k nápravě se pak hledají velmi těžko. Na děti je nutno působit preventivně a průběžně během celého školního procesu, a to nejen ve škole, ale především doma.

Za realizaci minimálního preventivního programu zodpovídá školní metodik prevence SPJ, který koordinuje práci jednotlivých učitelů. Na realizaci se podílejí všichni třídní učitelé. Úzká spolupráce s vedením školy a výchovným poradcem je vzhledem k malému kolektivu samozřejmostí. Školní metodik a výchovný poradce se podílí na řešení konkrétních problémů, účastní se pohovorů s rodiči. S programem jsou seznámeni všichni pedagogičtí pracovníci, kopie jsou umístěny na nástěnkách ve sborovně a na chodbě. Rodiče jsou o programu informováni na třídních schůzkách v září. O průběhu jeho naplňování informuje školní metodik vedení školy a ve spolupráci s ostatními učiteli jej vyhodnocuje. Minimální preventivní program je v průběhu školního roku doplňován a aktualizován dle nabídek různých organizací a PPP a reaguje na momentální situaci ve škole.

Školní metodik i výchovný poradce se pravidelně účastní vzdělávacích akcí v oblasti prevence a pravidelných schůzek v Pedagogicko-psychologické poradně v Teplicích. Na získané informace upozorňují ostatní učitele pomocí nástěnky ve sborovně a ústně na pedagogických radách. Rodiče žáků jsou informováni na třídních schůzkách, při individuálních pohovorech, během Dne otevřených dveří a pomocí webových stránek školy. Mohou také využít konzultačních hodin školního metodika (nebo po telefonické dohodě si mohou promluvit s kterýmkoliv učitelem kdykoliv jindy). Ve sborovně školy je umístěna knihovna s odbornou literaturou a letáky z oblasti prevence, na nástěnce jsou vyvěšeny aktuální informace a „preventivní kuchařka“ – co dělat, když... Škola odebírá časopis Prevence, který je též volně přístupný ve sborovně, provozuje internetovou poradnu poradnazsbystrany@seznam.cz pro žáky a rodiče, kde se mohou anonymně svěřit se svými problémy.

V průběhu školního roku škola organizuje řadu akcí, besed a představení, vyplývajících z aktuální nabídky, realizuje projektové dny, výtvarné, sportovní a vědomostní soutěže, nabízí mimoškolní aktivity. Na konci školního roku dochází vyhodnocení, všichni učitelé zhodnotí „svůj“ plán prevence a třídní učitelé zhodnotí

uplynulý školní rok ve svých třídách, žáci se mohou vyjádřit k současnému stavu a co by si přáli zlepšit.

Za nejlepší prevenci je považován „boj proti nudě“ – tedy smysluplné využití volného času žáků, spolupráci s rodiči a osobní příklad. Škola chce formovat harmonické osobnosti žáků, které se s ohledem na svůj věk orientují v problematice SPJ, zvládají základní sociální dovednosti, váží si svého zdraví a rozvíjejí své nadání, zájmy a aktivity, ať už jsou to aktivity pohybové a sportovní, nebo kulturní.⁵⁸

7.2 Výsledky výzkumu ZŠ Bystřany

Dotazník vyplnilo celkem 35 žáků. Z toho 20 dívek a 15 chlapců ve věku od 12 do 15 let.⁵⁹

Reakce na otázky č. 3, 4, 5 a 8 měly za úkol zjistit, jaký je názor žáků na kvalitu, množství vyučovacích hodin určených pro drogovou tematiku, zda mohou o drogách svobodně mluvit atd. V odpovědích na otázku č.3 uvedlo 17 žáků, že vyučovacích hodin věnujících se drogové tematice je přiměřené množství, 9 žáků odpovědělo, že příliš málo a naopak pro 9 žáky je hodin příliš mnoho. Žádný žák neuvedl, že žádnou takovou neměli.⁶⁰ Podle odpovědí žáků na otázku č. 4 jsou tyto vyučovací hodiny dobré pro 19 dotázaných. Za ani dobré ani špatné je považuje 11 dětí, špatné jsou pouze pro 5 žáků a nikdo netvrdí, že žádnou neabsolvoval.⁶¹ Výsledky otázky č. 5 ukazují, že je ve škole dostatečně svobodná atmosféra k diskusi o drogách. Kladně odpovědělo 25 žáků, 10 dotázaných nepovažuje atmosféru ve škole za svobodnou.⁶² Otázka č. 8 shrnuje různé informace o legálních a nelegálních látkách, zda dotázaní souhlasí s tvrzeními nebo jsou pro ně tato tvrzení přijatelná. Většina žáků uvedla, že je o drogách dobře informována (32 žáků). Záporně studenti reagovali na dotaz, zda znají nějaká místa ve škole, kde by mohly drogu sehnat (31 žáků). Opět bych doporučila zaměřit se na zbylé 4 žáky a vyšetřit,

⁵⁸ Minimální preventivní program ZŠ Bystřany s.1-2, Dostupný z: http://www.volny.cz/dsl_417536057/prevence.htm [cit. 2. 6. 2012]

⁵⁹ Graf č. 7, viz PŘÍLOHA IV

⁶⁰ Graf č. 8, viz PŘÍLOHA IV

⁶¹ Graf č. 9, tamtéž

⁶² Graf č. 10, tamtéž

kde nebo od koho žáci mohou drogy sehnat. Komunikace mezi studenty neprobíhá podle dvaceti žáků a osmnáct žáků uvedlo, že studenti a učitelé spolu o drogové tematice mluví. Většinu dětí již nezajímají další informace o návykových látkách (26 studentů). Z výsledků vyplývá, že 17 dotázaných zná někoho, kdo drogy užívá a 14 dětí zná místa mimo školu, kde můžou nelegální drogu sehnat nebo dostat.⁶³

Prostřednictvím otázek č. 6, 10 a 11, nejdůležitějšími pro tento výzkum, mělo být zjištěno, zda prevence ovlivňuje názor žáků týkajících se drog, s předpokladem probíhající prevence v rámci různých vyučovacích hodin a různé formě už na 1. stupni základní školy a pokračuje na 2. stupni.

V otázce č. 6 žáci určovali, v rámci škály rozdělené do čtyř kategorií, zda jsou podle jejich názoru určité látky nebo aktivity návykové. Podle předpokladu žáci určili v naprosté většině za velmi návykové tvrdé drogy (31 žáků), extázi (21 žáků), gambling a cigarety (18 žáků), alkohol (15 žáků) a léků (13 žáků). O vysoké návykovosti marihuany je přesvědčeno 21 žáků. Menší počet studentů volil tuto odpověď u sladkostí (9 žáků), televize (7 žáků), PC her (5 žáků), práce (4 žáci) a pouze 2 žáci považují za velmi návykový sport. Za docela návykovou byly v největším počtu označeny PC hry (18 žáků), následují léky (15 žáků), alkohol (14 žáků), sladkosti a gambling (9 žáků), cigarety (10 žáků). Televizi, sport a marihuanu určilo 8 žáků, extázi a práci 4 žáci a pouze jeden tvrdé drogy. Dále byly zaznamenány odpovědi, které považují určité návykové látky či aktivity za nepřilíš návykové. Nejvíce takových odpovědí bylo zaznamenáno u sladkostí (15 žáků), televize (14 žáků), sportu (12 žáků) a práce (10 žáků). U cigaret a léků tento názor sdílí 6 žáků, u PC her a extáze 7 žáků. Nejméně se tato odpověď opakovala u alkoholu a gamblingu (5 žáků) a u marihuany (3 žáci). Pouze 2 žáci označili tvrdé drogy za nepřilíš návykové. Někteří dotázaní také zapsali, že některé návykové látky a aktivity nejsou vůbec návykové. Nejpočetněji je zde zastoupena práce (17 žáků) a sport (13 žáků) a sladkosti (2 žáků). Televizi označilo 6 žáků a PC hry 5 žáků. Méně studentů určilo jako nenávykové Extázi, marihuanu a gambling 3 žáci a 2 žáci označili tvrdé drogy. Ostatní drogy (léky, cigarety a alkohol) považuje za nenávykové pouze 1 žák.⁶⁴

⁶³ Graf č. 12, tamtéž

⁶⁴ Graf č. 11, viz PŘÍLOHA IV

Pomocí otázky č. 10 je zkoumáno, jak moc dle názoru studentů, lidé riskují vlastní poškození zdraví (fyzické nebo jiné), pokud konají určité aktivity spojené s drogami. Jsou to tyto aktivity:

- a) občas kouří cigarety/tabák,
- b) každý den vykouří jeden nebo více balíčků cigaret,
- c) takřka každý den si dají jednu nebo dvě skleničky alkoholu,
- d) takřka každý den si dají čtyři nebo pět skleničky alkoholu,
- e) téměř každý víkend si dají pět nebo více skleniček alkoholu,
- f) jednou či dvakrát vyzkoušejí marihuanu nebo hašiš,
- g) občas kouří marihuanu nebo hašiš,
- h) pravidelně kouří marihuanu nebo hašiš,
- i) jednou či dvakrát vyzkoušejí LSD,
- j) pravidelně berou LSD,
- k) jednou či dvakrát vyzkouší amfetamin (povzbuzující prášky aj.),
- l) pravidelně berou amfetamin,
- m) jednou či dvakrát vyzkoušejí kokain nebo crack,
- n) pravidelně berou kokain nebo crack,
- o) jednou či dvakrát vyzkoušejí extázi,
- p) pravidelně berou extázi,
- q) jednou či dvakrát vyzkoušejí inhalanty (lepidlo aj.),
- r) pravidelně užívají inhalanty,
- s) jednou či dvakrát vyzkoušejí anabolické steroidy,
- t) pravidelně užívají anabolické steroidy.

	Žádné riziko	Mírné riziko	Střední riziko	Velké riziko
a)	5	11	15	4
b)	1	1	13	20
c)	6	16	11	2
d)	3	10	14	8
e)	2	10	12	11
f)	4	17	7	7
g)	3	8	16	8
h)	3	1	10	21
i)	3	11	12	9
j)	2	3	11	19
k)	3	4	13	15
l)	2	3	11	19
m)	4	5	12	14
n)	3	4	6	22
o)	3	9	13	10
p)	3	4	13	15
q)	4	6	10	15
r)	2	3	9	21
s)	3	10	14	8
t)	2	0	7	26

Tabulka č. 7, viz PŘÍLOHA IV

S předem danými tvrzeními ohledně užívání nelegálních drog vyjádřili žáci souhlas (popř. silný souhlas) nebo nesouhlas (či silný nesouhlas) v otázce č. 11. V součtu 26 dětí uvedlo, že ve škole by se mělo učit, že užívání drog je skutečným hazardem. S tím, že užívání drog může být zábavná činnost, souhlasí 16 žáků. Celkem 18 žáků si myslí, že jen málo věcí je nebezpečnější než experimentovat s drogami a 16 žáků se domnívá, že spousta věcí je rizikovější, než zkoušet drogy. Užívat drogy je pro 7 žáků legrace a podle 9 žáků drogy lidem pomáhají poznat život v plném rozsahu. Oproti tomu 26 žáků uvedlo souhlas s tvrzením, že každý, kdo drogy vyzkouší, toho později lituje. Podle 7 dotázaných by mladý člověk nikdy neměl zkoušet drogy. Názor, že experimentovat s drogami znamená vzdát se kontroly nad svým životem, vyjádřilo 30 dotázaných. Pro 30 dětí představuje užívání drog v naší zemi jeden z největších nešvarů a podle 26 studentů by se zákony

ohledně nelegálních drog měly zpřísnit. Naopak dle 11 žáků by policie neměla otravovat mladé, kteří experimentují s drogami.⁶⁵

Stav zkušeností žáků s drogami zjišťuje poslední okruh otázek (č. 7 a 9). Otázka č. 7 monitoruje, kolik bylo žákům, když poprvé (pokud vůbec někdy) vyzkoušeli některé návykové látky nebo pravidelně prováděli dané činnosti spojené s drogami.

	Nikdy	11/méně	12	13	14	15
Dal/a jsem si pivo (alespoň 1 sklenici)	7	19	8	1	0	0
Dal/a jsem si víno (alespoň 1 sklenici)	9	13	11	1	1	0
Dal/a jsem si tvrdý alkohol (alespoň 1 sklenici)	11	4	14	5	0	1
Opil/a jsem se	18	3	4	6	3	1
Vykouřil/a jsem 1.cigaretu	14	14	5	2	0	0
Kouřil/a jsem každý den	22	8	1	3	1	0
Vyzkoušel/a jsem marihuanu nebo hašiš	25	0	2	5	3	0
Vyzkoušel/a jsem LSD nebo halucinogeny	33	1	0	0	1	0
Vyzkoušel/a jsem extázi	35	0	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem ihalanty (lepidla aj.)	34	1	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem alkohol s prášky	32	2	1	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem jiné tvrdé drogy	33	0	0	1	0	1

Tabulka č. 5, viz PŘÍLOHA IV

Zda by pro dotazovaného bylo obtížné sehnat některou z vybraných látek je zjišťováno pomocí otázky č. 9. Jedná se o:

- a) cigarety a tabák,
- b) pivo, víno,
- c) tvrdý alkohol,
- d) další alkoholické nápoje,
- e) marihuana nebo hašiš,
- f) inhalanty,
- g) uklidňující léky,
- h) extáze.

⁶⁵ Tabulka č. 8, viz PŘÍLOHA IV

	Nemožné	Velmi obtížné	Poměrně obtížné	Poměrně snadné	Velmi snadné	Nevím
a)	0	3	3	2	25	2
b)	0	2	2	6	24	1
c)	1	4	5	1	22	2
d)	6	5	5	4	11	4
e)	1	4	2	5	20	3
f)	11	4	4	6	5	5
g)	6	7	1	1	12	8
h)	10	2	11	2	1	9
i)	11	3	9	2	1	9

Tabulka č. 6, viz PŘÍLOHA IV

8 ZŠ Lidická, Bílina – charakteristika školy

Základní škola Lidická v Bílině (okres Teplice) je součástí výchovně vzdělávací soustavy, je zařazena do školského rejstříku. V právních vztazích vystupuje svým jménem a má odpovědnost vyplývající z těchto vztahů. Zřizovatelem školy je město Bílina.

Základní škola poskytuje základní vzdělání a služby s tím spojené 345 žákům, má devět ročníků a člení se na první a druhý stupeň. První stupeň je tvořen prvním až pátým ročníkem a druhý stupeň šestým až devátým ročníkem. Základní škola zřizuje také přípravný ročník, který je určen žákům ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí. Třídy školy se naplňují do maximálního počtu 30 žáků. Škola zabezpečuje rozumovou výchovu ve smyslu vědeckého poznání a v souladu se zásadami vlastenectví, humanity a demokracie. Škola se orientuje na žáky s různorodými speciálně vzdělávacími potřebami – mentální postižení, specifické poruchy učení, deprivace, cizinci, sociálně znevýhodnění žáci i mimořádně nadaní žáci. Cílem je, aby se všem žákům dostalo stejné péče a mohli se seberealizovat. Je nutné vycházet z individuálních potřeb žáků, respektovat jejich kulturní původ a při jejich vzdělávání spolupracovat s rodiči. Zaměřují se proto na posilování pozitivních vazeb mezi učiteli a žáky a mezi žáky navzájem. Důležitou roli hraje posilování spolupráce mezi třídními kolektivy a žáky ve třídách navzájem. Velký přínos v této oblasti spatřují v iniciaci žakovského parlamentu, který se zahájením naplňování ŠVP Duhová škola zahájil také svou pravidelnou činnost. Program Duhová škola respektuje tradice školy, využívá její charakteristické podmínky a reaguje na vzdělávací požadavky klientů (rodiče, žáci). Základní škola Lidická se na základě analýzy vzdělávacích podmínek školy a vzdělávacích požadavků rodičů zaměřuje na poskytování vyváženého, kvalitního všeobecného vzdělání, rozvíjení samostatného logického myšlení a schopnosti komunikace, kvalitní přípravu žáků ke studiu na středních školách a zejména pro život, uskutečňování vlastních celoškolských projektů, rozšíření výuky českého jazyka ve všech ročnících s ohledem na přítomnost různorodých speciálně vzdělávacích problémů žáků, které vyplývají z nedostatečné znalosti nebo s obtížemi v komunikaci a využívání českého jazyka.

Škola organizuje lyžařský výcvikový kurz, plavecký výcvik, školní výlety a školní akce související s výchovně vzdělávací činností školy. Škola zřizuje pro žáky školy zájmové útvary, poskytuje své prostory a vybavení k účelnému využití pro činnosti zájmových organizací dětí a mládeže.⁶⁶

8.1 Minimální preventivní program ZŠ Lidická 2009-2014 (Dlouhodobý plán) a jeho realizace

Na škole pracují dvě kvalifikované výchovné poradkyně, jmenované ředitelkou školy. První výchovná poradkyně se zaměřuje na problematiku individuálních vzdělávacích plánů, výchovných a výukových problémů žáků. Druhá výchovná poradkyně se zaměřuje z hlediska výchovného poradenství na oblast volby povolání a působí jako kariérový poradce. Zároveň pracuje jako školní metodik prevence.

Prevence sociálně patologických jevů je důležitou součástí všech vzdělávacích aktivit školy – je součástí plánů učebních předmětů i jednou z cílů třídních i školních projektů. Ve školním roce 2010/2011 proběhl na škole u žáků 2. stupně preventivně zaměřený projekt Stop kouření !!, na němž se podíleli i lektori České koalice proti tabáku a Most k naději o.p.s. V období březen – červen 2010 na projekt Stop kouření navázal projekt Stop závislosti!!. Po celý rok 2010/2011 fungovaly zájmové útvary pro žáky školy a podařilo se zabezpečit i nabídku kroužků pro II. stupeň. Kromě počítačového a vlastivědně turistického kroužku měli žáci II. st. možnost navštěvovat kroužek stolního tenisu, volejbal, mediální výchovu, divadelní kroužek a ruční práce. Vyučující zajistili v souladu s požadavky metodika prevence úpravu tematických plánů zaměřenou na prevenci sociálně patologických jevů – výchova ke zdraví. Kromě soutěže Stop závislosti!! proběhla třídní a školní kola soutěže O zlatou duhu. Byly uskutečněny besedy k prevenci sociálně patologických jevů s OSPOD

⁶⁶ Výroční zpráva o činnosti školy ve školním roce 2010/2011 a o hospodaření školy za rok 2010, Základní škola, Bílina, Lidická 31/18, okres Teplice, Dostupný z: www.zslidicka.cz/wp-content/uploads/2011/09/zkracena-VZ1011.doc, [cit. 15.4.2012]

Bílina a MP Bílina v 1. - 9.ročníku. V rámci projektu EU peníze školám v 7. - 9. ročníku proběhly osmihodinové bloky Primární prevence, kterou vedli lektoři PF UJEP Ústí nad Labem. Pro žáky 8. - 9. ročníku byla pro žáky ve spolupráci s NC Bílina a Člověk v tísni projekt: Takový je život (C'est la vie) zaměřený na praktické stránky občanského i pracovního života s ohledem na osobní komplikace v případě závislostí. Pro posílení sociálního klimatu školy proběhla akce Zdravá výživa v rámci, které jsme se všichni společně vyfotili do soutěže Sapere a každoročně úspěšná akce Den ochrany člověka za mimořádných situací. V hodinách občanské výchovy byl realizován program Unplugged. Ve spolupráci s Městskou Policií Bílina byl zrealizován preventivní víkend Poškola na Lidické. 40 žáků 4. - 7. ročníku strávili pátek a sobotu ve škole a formou zábavných aktivit probírali témata související s veřejným pořádkem, bezpečností, jak se zachovat v kritických situacích.

V oblasti prevence se vyučující nezúčastnili žádných seminářů. Všichni pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s Minimálním preventivním programem školy a Školním programem školy proti šikanování.

Rodiče byli informováni o aktivitách školy na třídních schůzkách. Metodik prevence informoval o aktivitách na třídní schůzce rodičů vycházejících žáků. Byly poskytovány pravidelné informace o aktivitách v Bílinském zpravodaji, Teplickém deníku a v týdeníku Naše adresa: Bílina Ve škole je umístěna informační nástěnka k prevenci ve vestibulu školy a fungující schránka důvěry v přízemí školy.

Metodik prevence spolupracoval s policií, sociálním odborem MěÚ, kurátory, okresním metodikem prevence, lékaři a kontaktním krizovým centrem. Pravidelně informoval ředitelku školy o problémech žáků. Ve spolupráci s výchovným poradcem, vedením školy, pracovníky OSPOD a rodiči řešil problémy spojené s preventivní oblastí. V závěru je uvedeno, že je zde potřeba vytvořit širší nabídku zájmových aktivit pro žáky II. stupně a více zapojit pedagogy do preventivní činnosti.

Minimální preventivní program ZŠ Lidická, Bílina sestavila metodička prevence ve spolupráci s vedením a v souladu s legislativou. Program je rozdělen do několika okruhů, ve kterých jsou stanoveny cíle programu.

1. Cíle v organizaci školy:

- soustavné sledování individuálních potřeb dětí, včasné odhalování poruch vývoje a úprava školního řádu a veškerých činností školy ve shodě s ochranou zdraví a ochranou vůči zneužívání,
- optimalizace vztahů mezi žáky a učiteli,
- zvýšená péče pro žáky se sociálními riziky, handicapované žáky,
- zajištění dostatečného množství volnočasových aktivit,
- koordinace činnosti všech pedagogických pracovníků při realizaci programu,
- úprava tematických plánů se zařazováním této problematiky.

2. Cíle ve vzdělávání žáků:

- výchova ke zdravému životnímu stylu,
- vytváření žebříčku hodnot, posilování osobností dětí – osobní příklad učitele,
- spolupráce s dětmi při řešení problémů - využívat vrstevnické prostředí na kladné působení,
- zařazení interaktivního programu Víím, co chci? do 8. ročníků,
- adaptační výjezd pro žáky 6. ročníku,
- aplikace vhodných forem propagace zdraví a zdravého životního stylu,
- důraz na etickou a právní výchovu, výchovu k občanství,
- důraz na profesní přípravu již od 7. ročníku,
- besedy zaměřené na prevenci sociálně patologických jevů.

3. Cíle ve vzdělávání pedagogických pracovníků:

- doškolení v oblasti zdravého životního stylu,
- pravidelné informování všech pracovníků o záměrech školy a města v této oblasti,
- předávání informací potřebných pro preventivní práci se žáky,
- účast ostatních učitelů na vzdělávacích akcích zaměřených na prevenci patologických jevů.

4. Cíle ve spolupráci s rodiči:

- informování rodičů o aktivitách školy,
- pravidelné informace o problémech s dítětem,

- spolupráce s rodiči při realizaci aktivit ovlivňujících postoje žáků a jejich zdraví,
- pořádání poradenských dnů a osvětových akcí pro žáky,
- informování o problematice patologických jevů na třídních schůzkách, na webových stránkách školy.

5. Cíle v uplatňování represivních nástrojů:

- důsledné potírání kuřáctví, požívání návykových látek, alkoholu, šikany, záškoláctví a dalších negativních jevů,
- spolupráce s oddělením péče o dítě obecního úřadu, kurátory, policií, přestupkovou komisí města, okresním koordinátorem metodiků, lékaři, romským poradcem apod.⁶⁷

8.2 Výsledky výzkumu ZŠ Lidická

Dotazník vyplnilo celkem 68 žáků. Z toho 34 dívek a 34 chlapců ve věku od 12 do 15 let.⁶⁸

Názor žáků na kvalitu, množství vyučovacích hodin určených pro drogovou tematiku, zda mohou o drogách svobodně mluvit atd., měly za úkol zjistit odpovědi na otázky č. 3, 4, 5 a 8. V odpovědích na otázku č. 3 uvedlo 43 žáků, že vyučovacích hodin věnujících se drogové tematice je přiměřené množství, 19 žáků odpovědělo, že příliš málo a naopak pro 3 žáky je hodin příliš mnoho. Tři žáci prohlásili, že žádnou takovou neměli.⁶⁹ Dobré jsou tyto vyučovací hodiny pro 57 dotázaných, jak je patrné z odpovědí žáků na otázku č. 4. Sedm dětí je nepovažuje ani za dobré ani špatné. Špatné jsou pouze pro 1 žáka a 3 žáci tvrdí, že žádnou neabsolvovali.⁷⁰ Kladně na otázku č. 5 odpovědělo 57 žáků. Výsledky tedy ukazují, že je ve škole dostatečně svobodná atmosféra k diskusi o drogách. Pouze 11 dotázaných

⁶⁷ Minimální preventivní program ZŠ Lidická, Bílina, Dostupný z: <http://www.zslidicka.cz/dokumenty/minimalni-preventivni-program>, [cit. 15.4.2012]

⁶⁸ Graf č. 13, viz PŘÍLOHA V

⁶⁹ Graf č. 14, tamtéž

⁷⁰ Graf č. 15, tamtéž

nepovažuje atmosféru ve škole za svobodnou.⁷¹ Shrnutí různých informací o legálních a nelegálních látkách, zda dotázaní souhlasí s určitými tvrzeními nebo jsou pro ně tato tvrzení přijatelná obsahuje otázka č. 8. Naprostá většina (63žáků) uvedla, že neznají žádná místa ve škole, kde by mohly drogu sehnat. Dle mého názoru by měl preventista ve spolupráci s vedením a ostatními kolegy vyšetřit, kde nebo od koho má možnost zbylých 5 žáků sehnat drogy. O drogách je dobře informováno 58 žáků. Studenti a učitelé spolu o drogové tematice mluví podle 44 žáků a téměř polovina žáků (33 dětí) uvedla, že studenti spolu o drogách nemluví. Další informace o návykových látkách zajímají 37 studentů. Stejně jako v Teplicích a Bystřanech se ukázalo, že žáci znají někoho, kdo drogy užívá (30 dotázaných) a nebo znají místa mimo školu, kde mají možnost nelegální drogu sehnat nebo dostat (23 dětí).⁷²

Zda prevence ovlivňuje názor žáků týkajících se drog, za předpokladu probíhající prevence v rámci různých vyučovacích hodin a různé formě, mělo být zjištěno prostřednictvím otázek č. 6, 10 a 11.

Ve čtyřech kategoriích (velmi návykové, docela návykové, nepříliš návykové a nejsou návykové) v rámci otázky č. 6 žáci určovali, zda jsou podle jejich názoru určité látky nebo aktivity návykové. Ve výrazné většině žáci určili za velmi návykové tvrdé drogy (61 žáků). Nadpoloviční počet těchto odpovědí byl zaznamenán u cigaret (52 žáků), alkoholu a marihuany (40 žáků), extáze (38 žáků) a gamblingu (36 žáků). Tuto odpověď méně volili studenti u léků (21 žáků), televize (18 žáků), sladkostí (17 žáků), PC her (10 žáků), sportu (6 žáků). Žádný z žáků nepovažuje práci za velmi návykovou. Za docela návykovou byly v největším počtu označeny PC hry (41 žáků). Poté následují léky (29 žáků), gambling (23 žáků) televize a sladkosti (22 žáků). Marihuanu, alkohol a práci určilo 20 žáků, extázi 18 žáků, cigarety 14 žáků, sport 11 žáků a tvrdé drogy 5 žáků. Nejvíce odpovědí v kategorii nepříliš návykových látek a aktivit bylo zaznamenáno u sportu (26 žáků) a práce (23 žáků). Nepříliš návykové jsou pro 14 žáků PC hry, pro 19 žáků sladkosti a pro 17 žáků televize. Léky označilo 15 žáků. U extáze tento názor sdílí 8 žáků, u alkoholu a gamblingu 6 žáků a u marihuany 5 žáků. Nejméně se tato odpověď

⁷¹ Graf č. 16, tamtéž

⁷² Graf č. 18, tamtéž

opakovala u cigaret (pouze 1 žák). Žádný žák neoznačil tvrdé drogy za nepřilíš návykové. V odpovědích žáků, že některé látky a aktivity nejsou vůbec návykové byla nejvíce zastoupena práce a sport (shodně 25 žáků). Televizi zmínilo 11 žáků a sladkosti 10 žáků. Čtyři žáci určili jako nenávykovou extázi. Léky, PC hry, marihuanu a gambling zaznamenali pokaždé 3 žáci. Tvrdé drogy jsou nenávykové pro 2 žáky, cigarety pro 1 a alkohol pro žádného studenta.⁷³

Jak moc si žáci myslí, že lidé riskují vlastní poškození zdraví (fyzické nebo jiné), pokud konají určité aktivity spojené s drogami, je zkoumáno pomocí otázky č. 10. Jsou to tyto aktivity:

- a) občas kouří cigarety/tabák,
- b) každý den vykouří jeden nebo více balíčků cigaret,
- c) takřka každý den si dají jednu nebo dvě skleničky alkoholu,
- d) takřka každý den si dají čtyři nebo pět skleničky alkoholu,
- e) téměř každý víkend si dají pět nebo více skleniček alkoholu,
- f) jednou či dvakrát vyzkoušejí marihuanu nebo hašiš,
- g) občas kouří marihuanu nebo hašiš,
- h) pravidelně kouří marihuanu nebo hašiš,
- i) jednou či dvakrát vyzkoušejí LSD,
- j) pravidelně berou LSD,
- k) jednou či dvakrát vyzkouší amfetamin (povzbuzující prášky aj.),
- l) pravidelně berou amfetamin,
- m) jednou či dvakrát vyzkoušejí kokain nebo crack,
- n) pravidelně berou kokain nebo crack,
- o) jednou či dvakrát vyzkoušejí extázi,
- p) pravidelně berou extázi,
- q) jednou či dvakrát vyzkoušejí inhalanty (lepidlo aj.),
- r) pravidelně užívají inhalanty,
- s) jednou či dvakrát vyzkoušejí anabolické steroidy,
- t) pravidelně užívají anabolické steroidy.

⁷³ Graf č. 17, viz PŘÍLOHA V

	Žádné riziko	Mírné riziko	Střední riziko	Velké riziko
a)	8	28	20	12
b)	4	6	8	50
c)	9	27	21	11
d)	3	15	21	29
e)	4	15	15	34
f)	9	19	19	21
g)	5	12	27	24
h)	7	5	12	44
i)	5	17	27	19
j)	4	6	10	27
k)	3	17	21	27
l)	10	4	12	42
m)	4	12	23	29
n)	5	9	12	42
o)	5	11	24	28
p)	5	4	16	43
q)	7	18	22	21
r)	6	5	10	47
s)	9	12	33	14
t)	6	5	11	46

Tabulka č. 11, viz PŘÍLOHA V

Souhlas (popř. silný souhlas) nebo nesouhlas (či silný nesouhlas) vyjádřili žáci s tvrzením ohledně užívání nelegálních drog v otázce 11. Podle 54 žáků by mladý člověk nikdy neměl zkoušet drogy. Celkem 49 dotázaných se domnívá, že jen málo věcí je nebezpečnější než experimentovat s drogami a 25 studentů si myslí, že spousta věcí je rizikovější, než zkoušet drogy. Užívat drogy je legrace pro 13 žáků. S tvrzením, že užívání drog může být zábavná činnost, souhlasí 23 žáků a podle 20 žáků drogy lidem pomáhají poznat život v plném rozsahu. Naopak 51 žáků uvedlo, že každý, kdo drogy vyzkouší, toho později lituje. Experimentovat s drogami znamená pro 46 dotázaných vzdát se kontroly nad svým životem. Na základě odpovědí 56 studentů by se měly zpřísnit zákony ohledně nelegálních drog a 53 studentů považuje užívání drog v naší zemi jeden z největších nešvarů. Názorem 19 žáků je, že policie by neměla otravovat mladé, kteří experimentují

s drogami. Padesát pět dětí uvedlo, že ve škole by se mělo učit o užívání drog jako o skutečném hazardu.⁷⁴

Poslední okruh otázek (č. 7 a 9) zjišťuje stav zkušeností žáků s drogami. Kolik bylo žákům, když poprvé (pokud vůbec někdy) vyzkoušeli některé návykové látky nebo pravidelně prováděli dané činnosti spojené s drogami rozebírá otázka č. 7.

	Nikdy	11/méně	12	13	14	15
Dal/a jsem si pivo (alespoň 1 sklenici)	9	28	19	6	4	2
Dal/a jsem si víno (alespoň 1 sklenici)	22	13	15	13	4	1
Dal/a jsem si tvrdý alkohol (alespoň 1 sklenici)	38	1	9	9	10	1
Opil/a jsem se	39	4	8	10	7	0
Vykouřil/a jsem 1.cigaretu	26	21	10	6	2	3
Kouřil/a jsem každý den	46	5	4	8	4	1
Vyzkoušel/a jsem marihuanu nebo hašiš	55	3	1	5	3	1
Vyzkoušel/a jsem LSD nebo halucinogeny	66	1	0	0	1	0
Vyzkoušel/a jsem extázi	68	0	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem ihalanty (lepidla aj.)	68	0	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem alkohol s prášky	65	1	1	0	1	0
Vyzkoušel/a jsem jiné tvrdé drogy	67	1	0	0	0	0

Tabulka č. 9, viz PŘÍLOHA V

Pomocí otázky č. 9 je zjišťováno zda by pro dotazovaného bylo obtížné sehnat některou z vybraných látek. Jedná se o:

- a) cigarety a tabák,
- b) pivo, víno,
- c) tvrdý alkohol,
- d) další alkoholické nápoje,
- e) marihuana nebo hašiš,
- f) inhalanty,
- g) uklidňující léky,
- h) extáze.

⁷⁴ Tabulka č. 12, viz PŘÍLOHA V

	Nemožné	Velmi obtížné	Poměrně obtížné	Poměrně snadné	Velmi snadné	Nevím
a)	4	2	5	13	40	4
b)	6	1	3	17	39	2
c)	7	3	6	12	32	8
d)	17	6	6	9	23	7
e)	8	6	5	10	32	7
f)	22	9	13	8	9	7
g)	27	2	7	8	11	13
h)	24	5	9	7	5	18
i)	34	9	8	3	2	12

Tabulka č. 10, viz PŘÍLOHA V

9 Vyhodnocení výsledků a potvrzení nebo vyvrácení hypotéz

Jak jsem již uvedla, celkem vyplnilo dotazník 168 žáků (90 chlapců a 78 dívek⁷⁵) 7. – 9. ročníku na třech základních školách ve věku 12 let (21 žáků), 13 let (75 žáků), 14 let (52 žáků) a 15 let (20 žáků).⁷⁶

Graf č. 21, viz PŘÍLOHA VI, jasně ukazuje, že žáci jsou spokojeni s množstvím vyučovacích hodin, množství je podle nich přiměřené (104 žáků) a považují je za dobré (124 žáků).⁷⁷ V naprosté většině se cítí svobodně v diskusi o drogové tematice 138 dotázaných.⁷⁸

Co se týká informovanosti o drogové problematice, je spokojeno 144 dotázaných a 78 studentů zajímají další informace na toto téma. Zda spolu mluví studenti o drogách, odpovědělo kladně pouze 75 žáků (méně než polovina). Naopak daleko více mluví studenti o drogách s učiteli (107 žáků odpovědělo ano). V součtu 75 studentů zná někoho, kdo užívá nelegální drogy a 67 žáků zná místo, mimo školu, kde by mohli sehnat nebo dostat nelegální drogy. Alarmující ovšem je, že 22 dotázaných ví o místě, kde seženou nebo dostanou drogy, nacházející se ve škole. Podle mého názoru je nutné tuto situaci vyšetřit a ve spolupráci s vedením, ostatními pedagogy a popř. policií řešit. Výsledky tohoto výzkumu budou poskytnuty, metodikům prevence všech tří škol. Dokonce jsem o to byla dvěma z nich požádána.⁷⁹

Z výsledků dotazníků vyplývá, že žáci v naprosté většině považují za velice a docela návykové látky cigarety (153 žáků), marihuanu (145 žáků), léky (129 žáků), extáze (141), tvrdé drogy (160 žáků), alkohol (149 žáků) a některé aktivity – hraní PC her (126 žáků), a gambling (147 žáků). Méně dotázaných si myslí, že sledování

⁷⁵ Graf č. 19, viz PŘÍLOHA VI

⁷⁶ Graf č. 20, tamtéž

⁷⁷ Graf č. 22, viz PŘÍLOHA VI

⁷⁸ Graf č. 23, tamtéž

⁷⁹ Graf č. 25, tamtéž

televize je návykové (97 žáků). Práci a sport označilo 118 a 119 žáků jako málo nebo vůbec návykové.⁸⁰

Na základě výsledků lze usoudit, že prevence plní svůj účel v případě formování názorů na návykovost jednotlivých látek a činností. Výsledné počty žáků odpovídající na poslední sadu otázek jasně ukazují na „protidrogové“ názory většiny dotázaných. Žáci souhlasili nebo nesouhlasili s tvrzeními, která tyto názory zjišťovala.⁸¹

Bohužel se nepotvrdila hypotéza, která tvrdí, že žáci základních škol ne užívají návykové látky (viz Tabulka č. 13). Prevence zde sice ovlivňuje názorovou složku, ale konání žáku je opačné.

	Nikdy	11/méně	12	13	14	15
Dal/a jsem si pivo (alespoň 1 sklenici)	32	69	39	18	7	3
Dal/a jsem si víno (alespoň 1 sklenici)	53	39	37	26	10	3
Dal/a jsem si tvrdý alkohol (alespoň 1 sklenici)	77	13	32	25	18	3
Opil/a jsem se	95	8	16	31	15	3
Vykouřil/a jsem 1.cigaretu	76	47	22	16	3	4
Kouřil/a jsem každý den	121	15	8	16	7	1
Vyzkoušel/a jsem marihuanu nebo hašiš	135	5	4	15	7	2
Vyzkoušel/a jsem LSD nebo halucinogeny	164	2	0	0	2	0
Vyzkoušel/a jsem extázi	166	2	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem inhalanty (lepidla aj.)	166	1	0	1	0	0
Vyzkoušel/a jsem alkohol s prášky	158	3	4	0	2	1
Vyzkoušel/a jsem jiné tvrdé drogy	165	1	0	1	0	1

Tabulka č. 13, viz PŘÍLOHA VI

Pomocí výzkumu bylo zjištěno, že návykové látky jsou pro žáky základních škol dostupné. V dotazníku byly nabídnuty tyto látky (v závorce jsem uvedla počty žáků, pro něž jsou poměrně nebo velmi snadno dostupné): cigarety (135 žáků), pivo (136 žáků), víno(111 žáků), další alkoholické nápoje (111 žáků), tvrdý alkohol (73 žáků) marihuana (47 žáků), inhalanty (56 žáků), uklidňující léky nebo sedativa (27 žáků) extáze (16 žáků).⁸²

⁸⁰ Graf č. 25, tamtéž

⁸¹ Tabulka č. 16, tamtéž

⁸² Tabulka č. 14, viz PŘÍLOHA VI

Potvrdilo se také, že si žáci uvědomují rizika spojená se zneužíváním návykových látek a aktivit. Děti v dotazníku určovali jak velkému riziku (žádnému, mírnému, střednímu nebo velkému) jsou vystaveni lidé, pokud občas nebo každý den kouří cigarety, pijí alkohol v různém množství a frekvenci, vyzkoušejí nebo užívají marihuanu, hašiš, LSD, amfetamin, kokain nebo crack, extázi, inhalanty nebo používají anabolické steroidy.⁸³

⁸³ Tabulka č. 15, tamtéž

10 Vyhodnocení dotazníků pro učitele

Do výzkumu byli také zapojeni školní metodici prevence a učitelé předmětů, ve kterých se nejvíce objevuje drogová tematika.⁸⁴ Sedm pedagogů bylo dotázáno na 25 otázek, s nimiž projevili souhlas (popř. silný souhlas) nebo nesouhlas (popř. silný nesouhlas).⁸⁵ Jeden pedagog ze ZŠ Edisonova neodpověděl na dvě otázky.

Všichni učitelé souhlasili s formulací, že jsou seznámeni se školní drogovou strategií i preventivními aktivitami a s vizí a krátkodobými cíli školní drogové strategie a preventivních aktivit. S touto vizí také souhlasí a jsou do aktivit zapojeni. Učitelé ví, koho oslovit s otázkami ohledně školní drogové strategie nebo aktivit, a souhlasí se školními pravidly ohledně tabáku, alkoholu a dalších drog. Všechny sedm dotázaných potvrdilo, že jsou schopni dodržovat požadavky školní drogové strategie, vyučovat o drogách a ví, jak se chovat, když se setkají s problémy spojenými s drogami u svých kolegů, studentů nebo jejich zákonných zástupců (rodičů). Podle pedagogů je na jejich školách možno otevřeně a svobodně diskutovat o tabáku, alkoholu a dalších drogách. V tomto se učitelé shodli se žáky. Všichni si také myslí, že studenti mají ve škole prostor k setkávání a povídání s přáteli a k dispozici dostatek mimoškolních aktivit.

Jeden z pedagogů zaznamenal, že nezná koordinátora drogové politiky a preventivních aktivit. Dva si myslí, že povinnost učit studenty o drogách nemá každý učitel a dva se domnívají, že nerozpoznají problémy s drogami. Dva z dotázaných se nepovažuje za dobře informované o legálních a nelegálních drogách a následcích jejich užívání. Jeden učitel si myslí, že se v jeho škole problémy spojené s drogami neřeší dobrým způsobem. Názorem dvou pedagogů je, že ve škole není potřeba poskytnout více podpory pro preventivní aktivity a studenti a jejich zákonní zástupci nereagují na preventivní aktivity pozitivně. Jeden z nich připojil poznámku, že je aktivit někdy až moc. Podle jednoho učitele se studentům nelíbí učební materiál pro preventivní aktivity a učební materiál používaný pro preventivní aktivity nezapadá do dalších učebních materiálů. Tři učitelé nejsou spokojeni se školními budovami a pozemky. Dle jednoho učitele se s každým

⁸⁴ Graf č. 26, viz PŘÍLOHA VII

⁸⁵ Graf č. 27 a č. 28, tamtéž

nezachází férově, pokud jde o školní disciplínu a jak uvedli tři dotázaní, škola nepořádá dobré aktivity pro přivítání nových studentů.⁸⁶

⁸⁶ Tabulka č. 17, viz PŘÍLOHA VII

ZÁVĚR

Diplomová práce na téma Drogová problematika – prevence užívání návykových látek žáky základních škol si kladla za cíl zodpovědět otázku, zda prevence na základních školách ovlivňuje názory žáků na kvalitu a množství vyučovacích hodin zaměřených na prevenci, míru návykovosti a rizik, která ze zneužívání drog vyplývají, a na další tvrzení ohledně drogové problematiky. Zaměřila jsem se také na vlastní zkušenost žáků s drogami.

Analýza dotazníku a následné zhodnocení výsledků některé hypotézy potvrzuje, některé vyvrací.

Z prvního okruhu hypotéz jsou jasně potvrzena tvrzení, že žáci pozitivně reagují na kvalitu a množství vyučovacích hodin s drogovou tematikou a žáci mohou ve škole svobodně mluvit o drogách.

Základem pro výzkum byly hypotézy druhého okruhu zaměřené na přímý vliv prevence. Prevence návykových látek na základní škole, podle výsledků výzkumu, ovlivňuje názory žáků na užívání a míru návykovosti drog popř. aktivit. Potvrdilo se také, že si žáci uvědomují rizika spojená se zneužíváním návykových látek a aktivit. Z vyhodnocených odpovědí vyplynula spokojenost žáků s informovaností na škole a komunikací s učiteli ohledně drogové problematiky.

Negativní je zjištění, že skupina žáků zná někoho, kdo návykové látky zneužívá. Bohužel někteří znají místo mimo školu a dokonce i ve škole, kde drogu mohou sehnat nebo dostat. Toto zjištění považuji za vážné a poskytnuté informace z tohoto výzkumu by měly sloužit jako podnět k vyšetření a řešení problému.

Výzkum ovšem odhalil problém, který je podle mého názoru nutné více studovat a navrhnou jeho řešení. Prevence sice ovlivňuje názorovou složku, ale jak dokazují výsledky třetího okruhu hypotéz zaměřených na vlastní zkušenosti dětí s drogami, konání žáků je opačné. Z toho usuzuji, že buď žáci zkouší drogy v rozporu se svými názory, nebo na dané otázky v dotazníku neodpověděli upřímně a odpovídali tak, jak předpokládali, že by se odpovídat mělo. Musím také počítat s tím, že někteří žáci sice vyplňují dotazník dobrovolně, ale jen aby nemuseli konat jinou činnost a pouze „tipují“. Také se naneštěstí potvrdila hypotéza, že pro žáky základních škol jsou návykové látky snadno dostupné.

Jak jsem již výše uvedla, má práce bude sloužit metodikům prevence jako součást monitoringu drogové situace na jejich škole. Doporučila bych, zdali to bude možné, mé výsledky doplnit o vyjádření zákonných zástupců.

Bylo by také vhodné více využívat peer programy v rámci preventivních aktivit. Zatím se školy zaměřují hlavně na mimoškolní aktivity a přednášky. Je možné, že by pak školní prevence neovlivňovala pouze názory dětí, ale hlavně jejich chování. I když to není jednoduché uskutečnit, do spolupráce v prevenci sociálně patologických jevů by se měla více zapojit rodina.

RESUME

Téma této diplomové práce je *Drogová problematika – prevence užívání návykových látek žáky základních škol*.

Popisuje základní pojmy a informace o prevenci, roli státu a nestátních organizací a metodiků prevence v této oblasti. Vysvětluje význam a využití preventivního programu, zvláště je zde zdůrazněn „peer program“.

Prevence užívání návykových látek by měla ovlivňovat přemýšlení žáků o zdravotních rizicích a sociálních důsledcích zneužívání drog a chování žáků. Z tohoto tvrzení vyplývá otázka, zda je prevence účinná.

Výzkum probíhal ve vybraných školách v Ústeckém kraji. Analýzou dotazníku bylo potvrzeno a vyvráceno několik hypotéz, rozdělených do tří okruhů. První okruh se týká kvality a množství vyučovacích hodin určených k prevenci, druhý je zaměřen na názory žáků na rizika a míru návykovosti některých látek a aktivit, a poslední zaznamenává vlastní zkušenost žáků s drogami. Výsledky tohoto výzkumu jsou shrnuty v závěru práce.

The theme of this thesis is the *Drug issues - prevention of drugs used by primary school pupils*.

Thesis describes the basic concepts and information about prevention, the role of the state and nongovernmental organizations, and methodologist of prevention in this sphere. It explains the meaning and application of prevention program, especially the preventive program "peer program" is emphasized.

Prevention should influence the student's thinking about the health risks and social consequences of drug abuse, and also pupils's behavior. This statement shows the question whether prevention is effective. Research was conducted in chosen schools in Ústí region. By analysis of the questionnaire was confirmed and refuted several hypotheses, divided into three sections. The first section is related to the quality and quantity of lessons which are dedicated to prevention, the second section is focused on the views of pupils at risk and the degree of addictiveness of certain substances and activities, and students

write down their own experience with drugs in the last section. The results of this research are summarized in the conclusion.

KLÍČOVÁ SLOVA – návykové látky, drogová prevence, preventivní program, metodik prevence, legislativa

KEY WORDS - addictive substances, drug abuse prevention, prevention program, methodologist of prevention, legislation

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

KADRMAS, Pavel. *Drogová prevence na základních a středních školách*, 1999. [online].1.12.2004 [cit. 19.11.2011].

Dostupné z: http://nwit.pdf.cuni.cz/kadrp5ag/sm_13.htm; Upraveno.

KACHLÍK, Petr. *Návykové látky, rizika jejich zneužívání a možná prevence*. výukový text, 1. vyd. Brno: PdF MU v Brně, 2003. Dostupné z: www.ped.muni.cz

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 6. přeprac. a dopl. vyd. Praha - Státní pedagogické nakladatelství - SPN - pedagogické nakladatelství, 1998. s. 862 ISBN 80-04-26710-6.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 5. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1994. ISBN 80-7235-023-4.

MARÁDOVÁ, Eva. *Prevence závislosti*. [pdf]. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí o. p. s, 2006. ISBN 80-86991-70-9

NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost*, 4. vyd., Praha: Portál, 2011. 176 s. ISBN 978-80-7367-908-8 (brožovaná)

NEŠPOR, Karel., *Metodika prevence ve školním prostředí*. Praha: Fontis pro MŠMT, 2003, s. 39. vyšlo na CD-ROM. Dostupné z: www.drnespor.eu/meto1.doc

NEŠPOR, Karel, PROVAZNÍKOVÁ, Hana. *Slovník prevence problémů působených návykovými látkami pro rodiče a pedagogy*. Praha: Fortuna, 1999. ISBN 80-7071-123-X.

PEŠEK, Roman a NEČESANÁ, Kateřina. *Vybrané klíčové dokumenty, výsledky aktuálních výzkumů, příčiny a vývoj užívání drog, motivace ke změně a léčba, moderní metody pro nácvik psychosociálních dovedností zvyšujících sebedůvěru.* [pdf] Písek: Arkáda - sociálně psychologické centrum, 2009. ISBN 978-80-254-5971-3.

Dostupné z:
www.arkadacentrum.cz/_uploads/files/prevence_uzivani_drog_pesek_2009

PEŠEK, Roman, VONDRÁŠKOVÁ, Andrea a VESELÝ, Ondřej. *Drogová závislost aneb rychlý běh po krátké trati.* Písek: Arkáda - sociálně psychologické centrum, 2007, [pdf], s. 84. ISBN 978-80-239-9405-6. Dostupné z: http://txt.www.drogy-info.cz/index.php/pomoc_a_podpora/prevence/drogoва_zavislost_aneb_rychly_beh_po_kratke_trati

ŠTABLOVÁ, Renata a kol. *Drogy, kriminalita a prevence.* 1.vyd. Praha : Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 1997, 214 s. ISBN 8085981-64-5

INTERNETOVÉ ODKAZY

<http://teplice.sdb.cz/Kdo-jsme-Poslani-a-cile/> [cit.5.1.2012]

<http://www.wl1.cz/oswhite.html> [cit. 2. 3. 2012]

<http://www.beznudy.cz/kdo-jsme/PEUPzmW4.htm.part> [cit. 2. 3. 2012]

<http://www.ddmteplice.cz/focus/%5b/> [cit. 2. 3. 2012]

http://www.ftvs.cuni.cz/assk_web/?page=1, [cit. 2. 3. 2012]

<http://www.szsamsteplice.cz/2/aktivity/klub-prevence/>, [cit. 3. 3. 2012]

ZDROJE Z ČASOPISU PREVENCE

BUDINSKÁ, Martina. *Prevence*, 2005, roč. 2, č. 2, s. 4

BUDINSKÁ, Martina. *Prevence*, 2007, roč. 4, č. 9, s. 4

HORÁČEK, Jan. *Prevence*, 2007, roč. 4, č. 6, s. 5

MARTANOVÁ, Veronika. *Prevence*, 2007, roč. 4, č. 3, s. 4

TOMAN, Stanislav. *Prevence*, 2007, roč. 4, č. 8, s. 12

Kolektiv redakce. *Prevence*, 2007, roč. 4, č. 6, s. 4

DOTAZNÍKY (PŘÍLOHA I a II) - ZDROJ

Kolektiv autorů. *Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí, příručka o efektivní školní drogové prevenci*. Publikace Úřadu vlády České republiky, s. 156, 2005. ISBN 80-86734-38-2

OSTATNÍ PRAMENY A ZDROJE

Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 – 2012. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/socialni-programy/strategie-a-koncepce-ap-msmt> [cit. 2. 6. 2012]

Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/socialni-programy/strategie-a-koncepce-ap-msmt>, [cit. 2. 6. 2012]

TOBLER, Nancy S.: *Interaktivní programy jsou úspěšné: nové nálezy meta-analýz*. (Interactive program are successful: a new meta-analysis findings.) 3rd Annual Meeting of the Society for Prevention Research, Scottsdale (Arizona), 15. - 17. 6.1995, abstrakta s. 18. In Nešpor

Minimální preventivní program ZŠ Bystřany. Dostupný z: http://www.volny.cz/dsl_417536057/prevence.htm [cit. 15.4.2012]

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání ZŠ Bystřany. Dostupný z: http://www.volny.cz/dsl_417536057/svp.pdf [cit. 15.4.2012]

Výroční zpráva o činnosti školy ZŠ Edisonova 2010/11

Minimální preventivní program, ZŠ Edisonova

Minimální preventivní program ZŠ Lidická, Bílina. Dostupný z:
<http://www.zslidicka.cz/dokumenty/minimalni-preventivni-program>, [cit. 15.4.2012]

Výroční zpráva o činnosti školy ve školním roce 2010/2011 a o hospodaření školy za rok 2010, Základní škola, Bílina, Lidická 31/18, okres Teplice. Dostupný z:
www.zslidicka.cz/wp-content/uploads/2011/09/zkracena-VZ1011.doc, [cit. 15.4.2012]

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA I – Dotazník pro žáky

PŘÍLOHA II – Dotazník pro učitele

PŘÍLOHA III – Výsledky ZŠ Edisonova

PŘÍLOHA IV – Výsledky ZŠ Bystřany

PŘÍLOHA V – Výsledky ZŠ Bílina

PŘÍLOHA VI – Celkové výsledky

PŘÍLOHA VII – Výsledky dotazníku pro učitele

PŘÍLOHA I

Dotazník – prevence drogové závislosti

Milý studente, předem ti děkuji za vyplnění tohoto dotazníku. Slouží ke zpracování mé diplomové práce. **Nemusíš se podepisovat**, dotazník je anonymní. Prosím, odpovídej upřímně, podle svých zkušeností a názoru. Kde jsem vypsala možnosti, **kroužkuj**.

1. Jsi chlapec nebo dívka? Chlapec dívka

2. Kolik ti je let? 12 13 14 15

3. Myslíš, že jste v minulém školním roce měli mnoho nebo málo hodin ohledně drogové problematiky?

Žádnou takovou jsme neměli příliš málo přiměřené množství příliš mnoho

4. Myslíš, že tyto hodiny o drogách byly dobré nebo špatné?

Žádnou jsem neabsolvoval(a) dobré ani dobré ani špatné špatné

5. Myslíš, že je ve škole dostatečně svobodná atmosféra, aby se dalo diskutovat o tématu drog?

Ano Ne

6. Následuje seznam látek nebo aktivit, na kterých se lidé mohou a nemusí stát závislími. Souhlasíš, že jsou návykové?

Cigarety návykové	velmi návykové	docela návykové	nepříliš návykové	nejsou
PC hry návykové	velmi návykové	docela návykové	nepříliš návykové	nejsou
Marihuana návykové	velmi návykové	docela návykové	nepříliš návykové	nejsou
Práce návykové	velmi návykové	docela návykové	nepříliš návykové	nejsou
Sport návykové	velmi návykové	docela návykové	nepříliš návykové	nejsou
Léky návykové	velmi návykové	docela návykové	nepříliš návykové	nejsou
Extáze návykové	velmi návykové	docela návykové	nepříliš návykové	nejsou
Televize návykové	velmi návykové	docela návykové	nepříliš návykové	nejsou
„Tvrdé drogy“ návykové	velmi návykové	docela návykové	nepříliš návykové	nejsou

Gambling návykové	velmi návykové	docela návykové	nepříliš návykové	nejsou
Alkohol návykové	velmi návykové	docela návykové	nepříliš návykové	nejsou
Sladkosti návykové	velmi návykové	docela návykové	nepříliš návykové	nejsou

7. Kolik ti bylo, když jsi POPRVÉ (pokud vůbec někdy) udělal/a následující?

Dal/a jsem si pivo(alespoň 1 sklenici) 15	nikdy	11/méně	12	13	14
Dal/a jsem si víno(alespoň 1 sklenici) 15	nikdy	11/méně	12	13	14
Dal/a jsem si tvrdý alkohol(alespoň 1 sklenici) 14 15	nikdy	11/méně	12	13	
Opil/a jsem se 15	nikdy	11/méně	12	13	14
Vykouřil/a jsem svou 1.cigaretu 15	nikdy	11/méně	12	13	14
Kouřil/a jsem cigarety každý den 15	nikdy	11/méně	12	13	14
Vyzkoušel/a jsem marihuanu nebo hašiš 15	nikdy	11/méně	12	13	14
Vyzkoušel/a jsem LSD nebo halucinogeny 15	nikdy	11/méně	12	13	14
Vyzkoušel/a jsem extázi 15	nikdy	11/méně	12	13	14
Vyzkoušel/a jsem inhalanty (lepidla aj.) 15	nikdy	11/méně	12	13	14
Vyzkoušel/a jsem alkohol s prášky 15	nikdy	11/méně	12	13	14
Vyzkoušel/a jsem jiné tvrdé drogy 15	nikdy	11/méně	12	13	14

8. V následujících otázkách označ odpověď, se kterou souhlasíš, nebo je pro tebe přijatelná.

Informace o legálních a nelegálních drogách

	1 ano	2 ne
a) Myslíš, že jsi o drogách dobře informován/a?	☐	☐
b) Zajímají tě další informace o drogách?	☐	☐
c) Mluví spolu studenti ve tvé škole o drogách?	☐	☐
d) Mluví spolu studenti a učitelé ve tvé škole o drogách?	☐	☐
e) Znáš někoho, kdo užívá nelegální drogy?	☐	☐
f) Znáš nějaká místa ve škole, kde můžeš dostat nebo sehnat nelegální drogy?	☐	☐
g) Znáš nějaká místa mimo školu, kde můžeš dostat nebo sehnat nelegální drogy?	☐	☐

Myslíš, že by pro tebe bylo obtížné sehnat některou z následujících látek, kdybys chtěl/a?

	1 nemožné	2 velmi obtížné	3 poměrně obtížné	4 poměrně snadné	5 velmi snadné	6 nevím
a) cigarety/tabák	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) pivo	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) víno	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) tvrdý alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) další alkoholické nápoje (nápoje s nízkým obsahem alkoholu, jablečné víno, míchané nápoje atd.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) marihuana nebo hašiš (konopí, tráva, mařena)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) inhalanty (lepidlo, benzín atd.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) uklidňující léky nebo sedativa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
i) extáze	☐	☐	☐	☐	☐	☐
j) další nelegální drogy (amfetaminy, LSD, kokain, heroin atd. a nebo pervitin – pozn. překladatele)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Jak moc si myslíš, že LIDÉ RISKUJÍ vlastní poškození (fyzické nebo jiné), pokud:

	1	2	3	4
	žádné riziko	mírné riziko	střední riziko	velké riziko
a) občas kouří cigarety	☐	☐	☐	☐
b) každý den vykouří jeden nebo více balíčků cigaret	☐	☐	☐	☐
c) si takřka denně dají jednu dvě skleničky alkoholu	☐	☐	☐	☐
d) si takřka denně dají čtyři nebo pět skleniček alkoholu	☐	☐	☐	☐
e) si téměř každý víkend dají pět nebo více skleniček alkoholu	☐	☐	☐	☐
f) jednou či dvakrát vyzkoušejí marihuanu nebo hašiš	☐	☐	☐	☐
g) občas kouří marihuanu nebo hašiš	☐	☐	☐	☐
h) pravidelně kouří marihuanu nebo hašiš	☐	☐	☐	☐
i) jednou či dvakrát vyzkoušejí LSD	☐	☐	☐	☐
j) pravidelně berou LSD	☐	☐	☐	☐
k) jednou či dvakrát vyzkoušejí amfetamin (povzbuzující prášky, benzedrin, speed)	☐	☐	☐	☐
l) pravidelně berou amfetamin	☐	☐	☐	☐
m) jednou či dvakrát vyzkoušejí kokain nebo crack	☐	☐	☐	☐
n) pravidelně berou kokain nebo crack	☐	☐	☐	☐
o) jednou či dvakrát vyzkoušejí extázi	☐	☐	☐	☐
p) pravidelně berou extázi	☐	☐	☐	☐
q) jednou či dvakrát vyzkoušejí inhalanty (lepidlo atd.)	☐	☐	☐	☐
r) pravidelně užívají inhalanty (lepidlo atd.)	☐	☐	☐	☐
s) jednou či dvakrát vyzkoušejí anabolické steroidy	☐	☐	☐	☐
t) pravidelně užívají anabolické steroidy	☐	☐	☐	☐

Zaškrtni políčko, které nejlépe odpovídá tomu, co si myslíš o následujících větech ohledně užívání nelegálních drog.

	1	2	3	4
	silný souhlas	souhlas	nesouhlas	silný nesouhlas
a) Užívání drog může být příjemná činnost.	☐	☐	☐	☐
b) Mladý člověk by nikdy neměl zkoušet drogy.	☐	☐	☐	☐
c) Jen málo věcí je nebezpečnějších než experimentovat s drogami.	☐	☐	☐	☐
d) Užívat drogy je legrace.	☐	☐	☐	☐
ě) Spousta věcí je rizikovější, než zkoušet drogy.	☐	☐	☐	☐
f) Každý, kdo drogy vyzkouší, toho později lituje.	☐	☐	☐	☐
g) Zákony ohledně nelegálních drog by se měly zpřísnit.	☐	☐	☐	☐
h) Užívání drog v naší zemi představuje jeden z největších nešvarů.	☐	☐	☐	☐
i) Drogy lidem pomáhají poznat život v plném rozsahu.	☐	☐	☐	☐
j) Ve škole by nás měli učit, že užívání drog je skutečným hazardem.	☐	☐	☐	☐
k) Policie by neměla otravovat mladé, kteří experimentují s drogami.	☐	☐	☐	☐
l) Experimentovat s drogami znamená vzdát se kontroly nad svým životem.	☐	☐	☐	☐

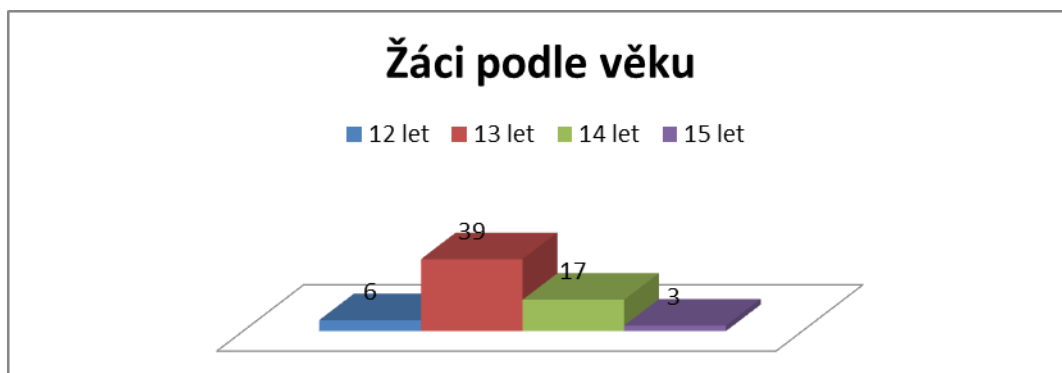
Nástroj 6.1.8 Dotazník pro učitele

Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími formulacemi?

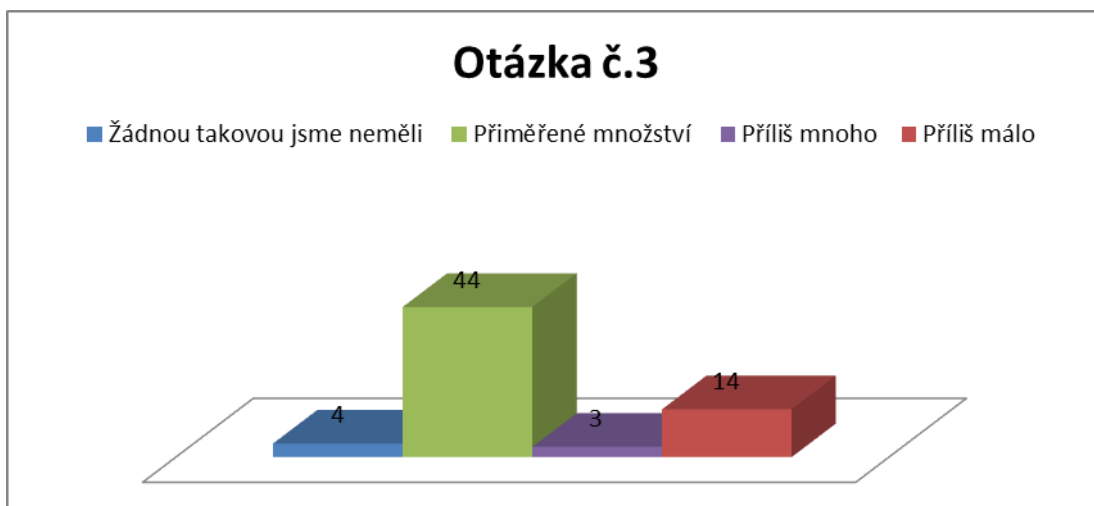
	1	2	3	4
	silný souhlas	souhlas	nesouhlas	silný nesouhlas
1 Jsem seznámen/a se školní drogovou strategií i preventivními aktivitami.	☐	☐	☐	☐
2 Jsem seznámen/a s vizí a krátkodobými cíli školní drogové strategie a preventivních aktivit.	☐	☐	☐	☐
3 Souhlasím s vizí a krátkodobými cíli školní drogové strategie a preventivních aktivit.	☐	☐	☐	☐
4 Zním koordinátora drogové politiky a preventivních aktivit.	☐	☐	☐	☐
5 Vím, koho mohu oslovit s otázkami ohledně školní drogové strategie nebo preventivních aktivit.	☐	☐	☐	☐
6 Jsem dostatečně zapojen/a do školní drogové strategie a preventivních aktivit.	☐	☐	☐	☐
7 Souhlasím se školními pravidly ohledně tabáku, alkoholu a dalších drog.	☐	☐	☐	☐
8 Jsem schopen dodržovat požadavky školní drogové strategie.	☐	☐	☐	☐
9 Každý učitel má povinnost učit studenty o drogách.	☐	☐	☐	☐
10 Jsem schopen vyučovat o drogách.	☐	☐	☐	☐
11 Myslím si, že rozpoznám problémy s drogami.	☐	☐	☐	☐
12 Vím, jak se chovat, když se setkám s problémy spojenými s drogami u svých kolegů, studentů nebo jejich rodičů/zákonných zástupců.	☐	☐	☐	☐
13 Považuji se za dobře informovaného (informovanou) o legálních a nelegálních drogách a následcích jejich užívání.	☐	☐	☐	☐
14 V této škole je možno otevřeně a svobodně diskutovat o tabáku, alkoholu a dalších drogách.	☐	☐	☐	☐
15 V této škole se problémy spojené s drogami řeší dobrým způsobem.	☐	☐	☐	☐
16 Ve škole je potřeba poskytnout více podpory pro preventivní aktivity.	☐	☐	☐	☐
17 Studenti reagují na preventivní aktivity ve škole pozitivně.	☐	☐	☐	☐
18 Rodiče/zákonní zástupci reagují na preventivní aktivity ve škole pozitivně.	☐	☐	☐	☐
19 Studentům se líbí učební materiál pro preventivní aktivity.	☐	☐	☐	☐
20 Učební materiál používaný pro preventivní aktivity zapadá do dalších učebních materiálů.	☐	☐	☐	☐
21 Jsem spokojený(á) se školními budovami a pozemky.	☐	☐	☐	☐
22 Myslím, že studenti mají ve škole dostatek prostoru na to, aby se setkávali, hráli si a povídali si s přáteli.	☐	☐	☐	☐
23 Myslím si, že pokud jde o školní disciplínu, tak se s každým zachází férově a stejně.	☐	☐	☐	☐
24 Škola pořádá dobré aktivity pro přivítání nových studentů.	☐	☐	☐	☐
25 Studenti mají k dispozici dostatek mimoškolních aktivit.	☐	☐	☐	☐

PŘÍLOHA III

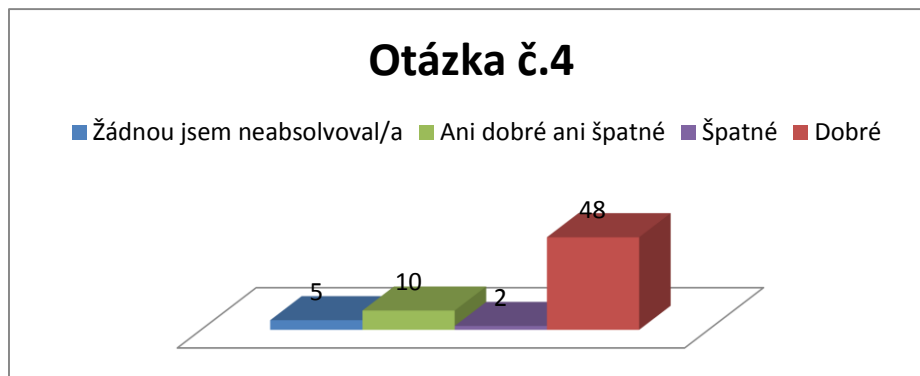
Výsledky ZŠ Edisonova

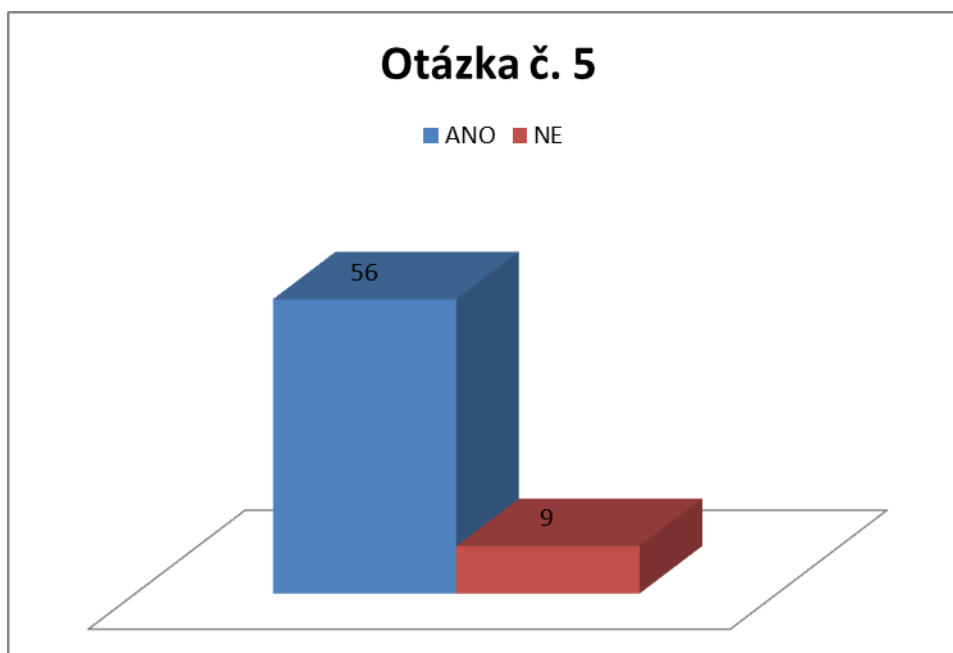
Graf č. 1 - ZŠ Edisonova, Žáci podle věku

Graf č. 2 - ZŠ Edisonova, otázka č.3, Myslíš, že jste v minulém školním roce mnoho nebo málo hodin ohledně drogové problematiky?

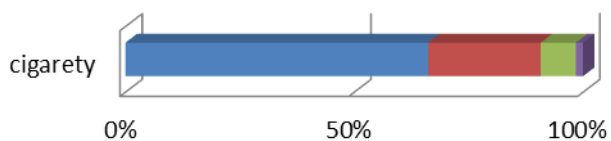

Graf č. 3 - ZŠ Edisonova, otázka č.4, Myslíš, že tyto hodiny o drogách byly dobré nebo špatné?

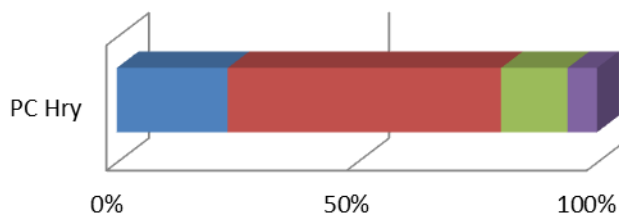
Graf č. 4 - ZŠ Edisonova, otázka č. 5, Myslíš, že je ve škole dostatečně svobodná atmosféra, aby se dalo diskutovat o tématu drog?

Otázka č. 6 - cigarety

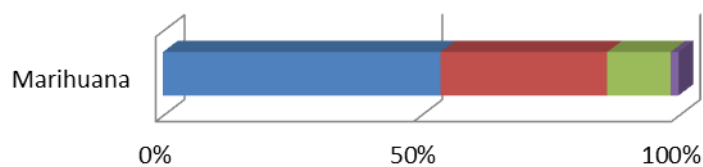
	cigarety
■ Velmi návykové	43
■ Docela návykové	16
■ Nepříliš návykové	5
■ Nejsou návykové	1

Otázka č. 6 - PC hry

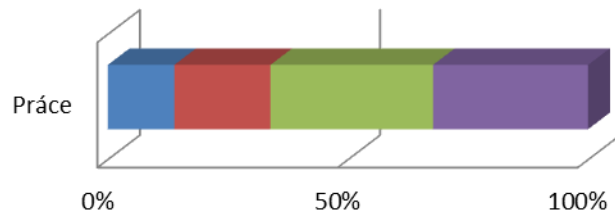
	PC Hry
■ Velmi návykové	15
■ Docela návykové	37
■ Nepříliš návykové	9
■ Nejsou návykové	4

Otázka č. 6 - Marihuana

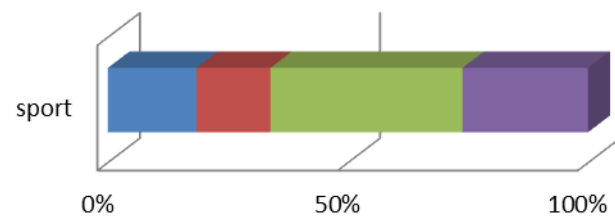
	Marihuana
■ Velmi návykové	35
■ Docela návykové	21
■ Nepříliš návykové	8
■ Nejsou návykové	1

Otázka č. 6 - Práce

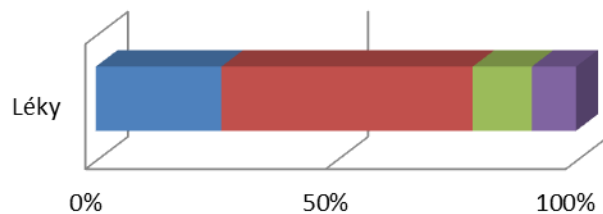
	Práce
■ Velmi návykové	9
■ Docela návykové	13
■ Nepříliš návykové	22
■ Nejsou návykové	21

Otázka č. 6 - Sport

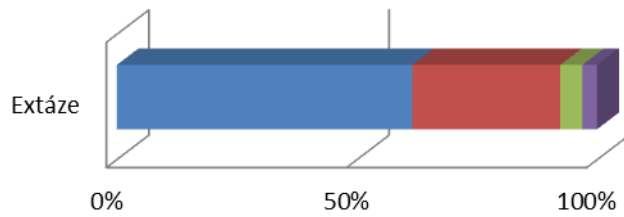
	sport
■ Velmi návykové	12
■ Docela návykové	10
■ Nepříliš návykové	26
■ Nejsou návykové	17

Otázka č. 6 - Léky

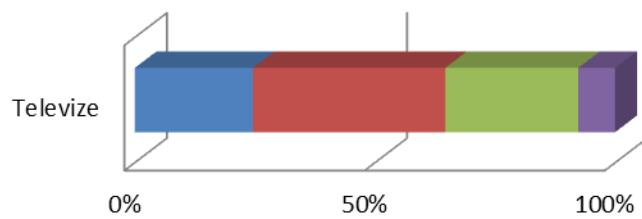
	Léky
■ Velmi návykové	17
■ Docela návykové	34
■ Nepříliš návykové	8
■ Nejsou návykové	6

Otázka č. 6 - Extáze

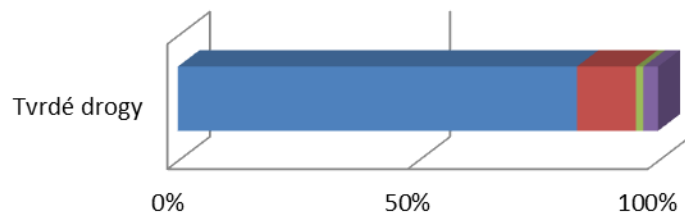
	Extáze
■ Velmi návykové	40
■ Docela návykové	20
■ Nepříliš návykové	3
■ Nejsou návykové	2

Otázka č. 6 - Televize

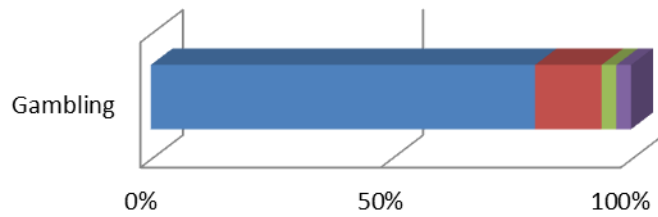
	Televize
■ Velmi návykové	16
■ Docela návykové	26
■ Nepříliš návykové	18
■ Nejsou návykové	5

Otázka č. 6 - Tvrdé drogy

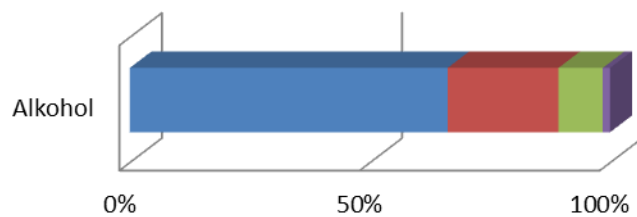
	Tvrdé drogy
■ Velmi návykové	54
■ Docela návykové	8
■ Nepříliš návykové	1
■ Nejsou návykové	2

Otázka č. 6 - Gambling

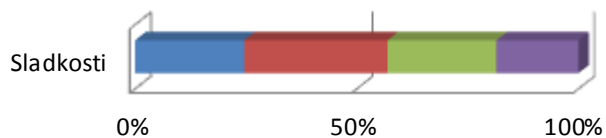
	Gambling
■ Velmi návykové	52
■ Docela návykové	9
■ Nepříliš návykové	2
■ Nejsou návykové	2

Otázka č. 6 - Alkohol

	Alkohol
■ Velmi návykové	43
■ Docela návykové	15
■ Nepříliš návykové	6
■ Nejsou návykové	1

Otázka č. 6 - Sladkosti

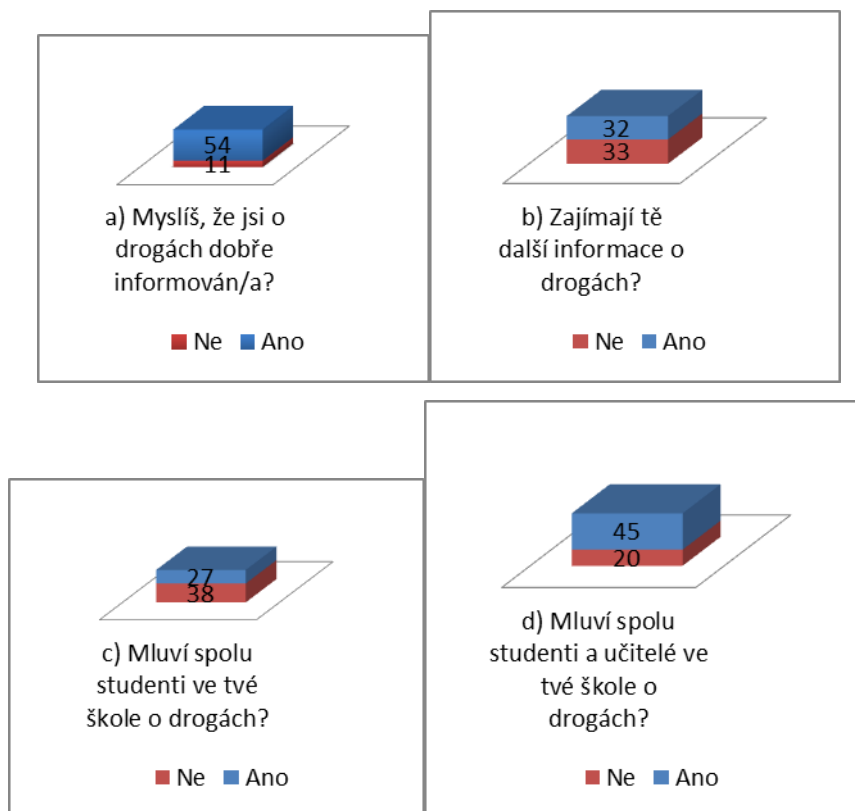

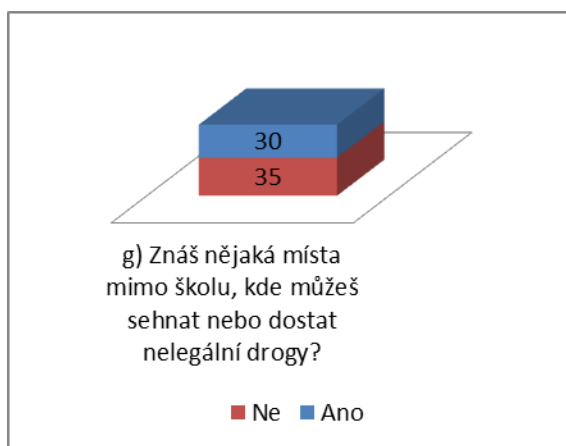
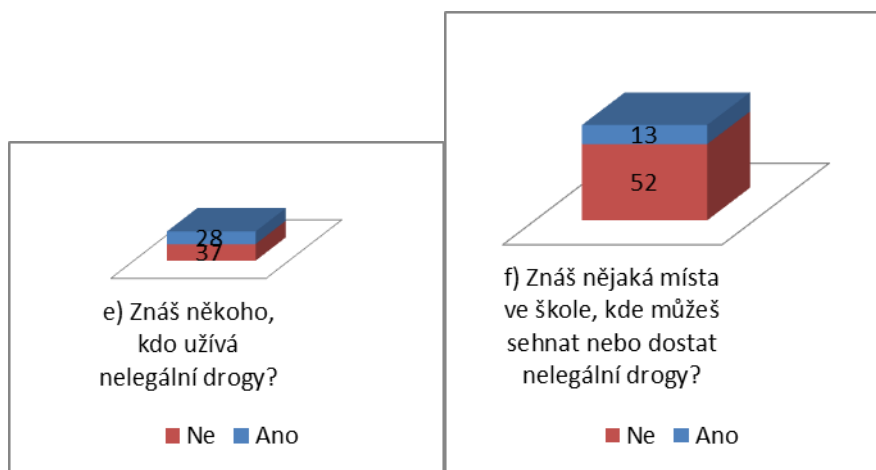
	Sladkosti
■ Velmi návykové	16
■ Docela návykové	21
■ Nepříliš návykové	16
■ Nejsou návykové	12

Graf č. 5 - ZŠ Edisonova, otázka č. 6, Souhlasíš, že jsou tyto látky nebo aktivity návykové?

	Nikdy	11/méně	12	13	14	15
Dal/a jsem si pivo (alespoň 1 sklenici)	16	22	12	11	3	1
Dal/a jsem si víno (alespoň 1 sklenici)	22	13	11	12	5	2
Dal/a jsem si tvrdý alkohol (alespoň 1 sklenici)	28	8	9	11	8	1
Opil/a jsem se	38	1	4	15	5	2
Vykouřil/a jsem 1.cigaretu	36	12	7	8	1	1
Kouřil/a jsem každý den	53	2	3	5	2	0
Vyzkoušel/a jsem marihuanu nebo hašiš	55	2	1	5	1	1
Vyzkoušel/a jsem LSD nebo halucinogeny	0	0	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem extázi	63	2	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem inhalanty (lepidla aj.)	64	0	0	1	0	0
Vyzkoušel/a jsem alkohol s prášky	61	0	2	0	1	1
Vyzkoušel/a jsem jiné tvrdé drogy	0	0	0	0	0	0

Tabulka č. 1 - ZŠ Edisonova, otázka č.7, Kolik ti bylo, když jsi poprvé(pokud vůbec někdy) udělal/a následující?

Graf č. 6 - ZŠ Edisonova, otázka č.8, Informace o legálních a nelegálních látkách, souhlasíš nebo jsou pro tebe přijatelná tato tvrzení?

a) cigarety/tabák
b) pivo
c) víno
d) tvrdý alkohol
e) další alkoholické nápoje
f) marihuana nebo hašiš
g) inhalanty
h) uklidňující léky
i) extáze

	Nemožné	Velmi obtížné	Poměrně obtížné	Poměrně snadné	Velmi snadné	Nevím
a)	2	2	5	9	46	1
b)	1	5	7	21	29	2
c)	1	6	9	15	29	5
d)	6	9	12	7	24	7
e)	3	4	8	13	31	6
f)	21	7	9	5	14	9
g)	22	5	3	6	20	9
h)	20	10	12	4	8	11
i)	28	9	2	4	4	18

Tabulka č. 2 - ZŠ Edisonova otázka č. 9, Myslíš, že by pro tebe bylo obtížné sehnat některou z následujících látek, kdybys chtěl/a?

a) občas kouří cigarety/tabák
b) každý den vykouří jeden nebo více balíčků cigaret
c) si takřka každý den dají jednu nebo dvě skleničky alkoholu
d) si takřka každý den dají čtyři nebo pět skleničky alkoholu
e) si téměř každý víkend dají pět nebo více skleniček alkoholu
f) jednou či dvakrát vyzkoušejí marihuanu nebo hašiš
g) občas kouří marihuanu nebo hašiš
h) pravidelně kouří marihuanu nebo hašiš
i) jednou či dvakrát vyzkoušejí LSD
j) pravidelně berou LSD
k) jednou či dvakrát vyzkouší amfetamin (povzb.prášky aj.)
l) pravidelně berou amfetamin
m) jednou či dvakrát vyzkoušejí kokain nebo crack
n) pravidelně berou kokain nebo crack
o) jednou či dvakrát vyzkoušejí extázi
p) pravidelně berou extázi
q) jednou či dvakrát vyzkoušejí inhalanty (lepidlo aj.)
r) pravidelně užívají inhalanty
s) jednou či dvakrát vyzkoušejí anabolické steroidy
t) pravidelně užívají anabolické steroidy

	Žádné riziko	Mírné riziko	Střední riziko	Velké riziko
a)	9	20	22	9
b)	5	2	20	38
c)	6	25	30	4
d)	3	9	27	26
e)	2	10	21	32
f)	13	11	12	26
g)	3	12	27	23
h)	5	6	6	48
i)	7	9	16	33
j)	3	1	9	52
k)	4	14	18	29
l)	4	3	12	46
m)	7	14	12	32
n)	2	4	15	44
o)	7	13	17	28
p)	2	6	13	48
q)	7	13	18	27
r)	3	7	15	40
s)	6	19	17	23
t)	3	8	19	35

Tabulka č. 3 - ZŠ Edisonova, otázka č.10, Jak moc si myslíš, že lidé riskují vlastní poškození zdraví (fyzické nebo jiné), pokud....?

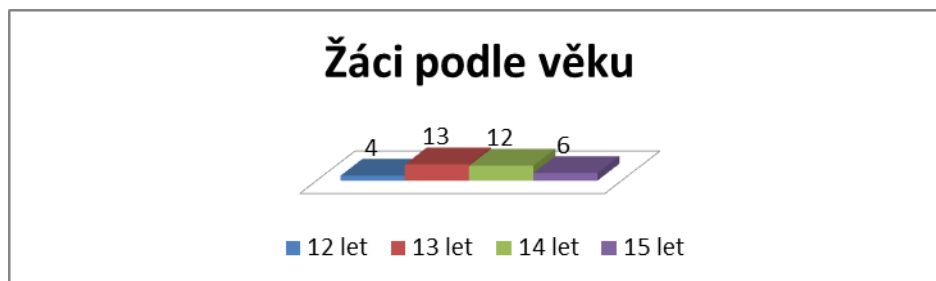
a) Užívání drog může být zábavná činnost.
b) Mladý člověk by nikdy neměl zkusit drogy.
c) Jen málo věcí je nebezpečnější než experimentovat s drogami.
d) Užívat drogy je legrace.
e) Spousta věcí je rizikovější, než zkusit drogy.
f) Každý, kdo drogy vyzkouší, toho později lituje.
g) Zákony ohledně nelegálních drog by se měly zpřísnit.
h) Užívání drog v naší zemi představuje jeden z největších nešvarů.
i) Drogy lidem pomáhají poznat život v plném rozsahu.
j) Ve škole by nás měli učit, že užívání drog je skutečným hazardem.
k) Policie by neměla otravovat mladé, kteří experimentují s drogami.
l) Experimentovat s drogami znamená vzdát se kontroly nad svým životem.

	Silný souhlas	Souhlas	Nesouhlas	Silný nesouhlas
a)	10	11	17	27
b)	35	16	9	5
c)	11	33	11	10
d)	3	6	9	47
e)	10	18	15	22
f)	35	20	6	4
g)	37	18	4	6
h)	29	20	9	7
i)	8	12	17	28
j)	31	14	8	12
k)	10	10	11	34
l)	32	19	6	8

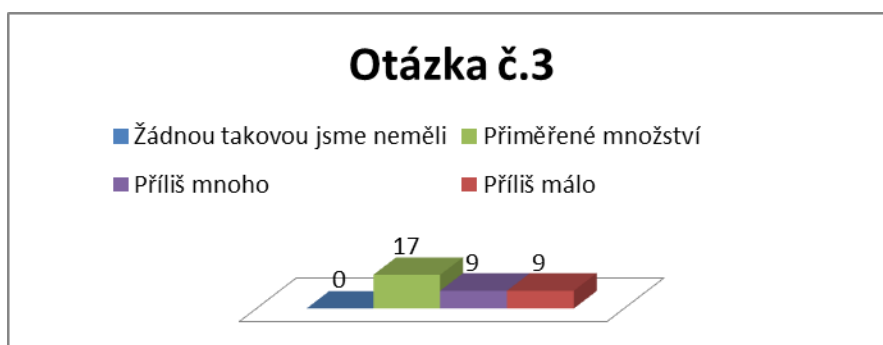
Tabulka č. 4 - ZŠ Edisonova, otázka č. 11, Zaškrtni políčko, které nejlépe odpovídá tomu, co si myslíš o následujících větech ohledně užívání nelegálních drog.

PŘÍLOHA IV

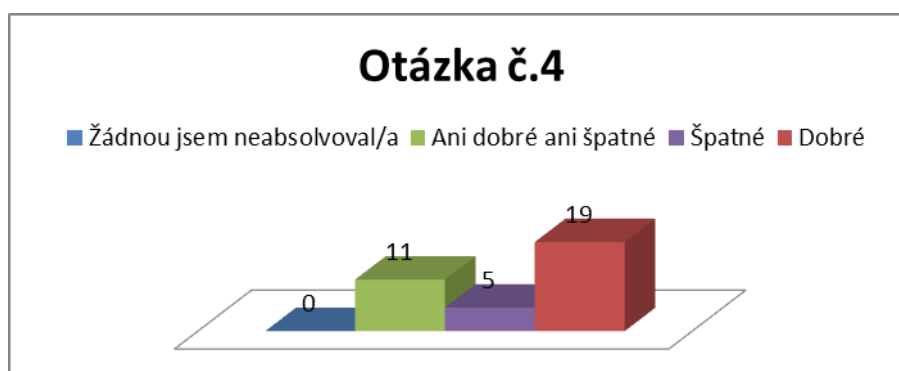
Výsledky ZŠ Bystřany

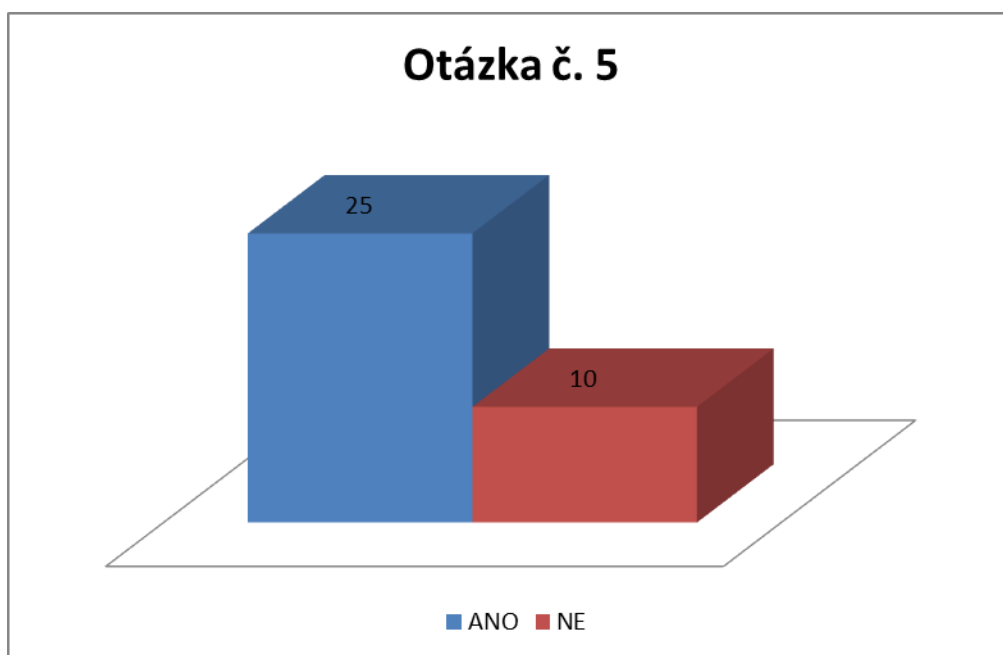
Graf č. 7 - ZŠ Bystřany, Žáci podle věku

Graf č. 8 – ZŠ Bystřany, otázka č. 3, Myslíš, že jste v minulém školním roce mnoho nebo málo hodin ohledně drogové problematiky?

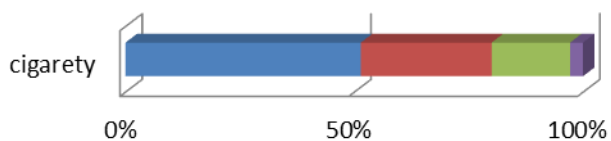

Graf č. 9 - ZŠ Bystřany, otázka č. 4, Myslíš, že tyto hodiny o drogách byly dobré nebo špatné?

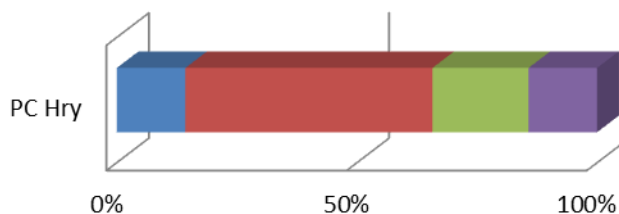
Graf č. 10 – ZŠ Bystřany, otázka č. 5, Myslíš, že je ve škole dostatečně svobodná atmosféra, aby e dalo diskutovat o tématu drog?

Otázka č. 6 - cigarety

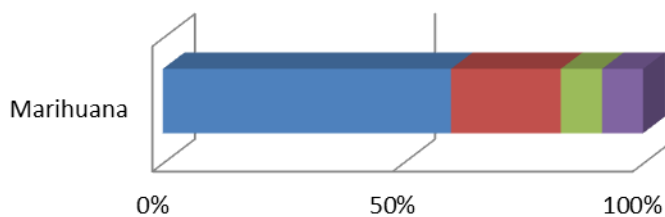
	cigarety
■ Velmi návykové	18
■ Docela návykové	10
■ Nepříliš návykové	6
■ Nejsou návykové	1

Otázka č. 6 - PC hry

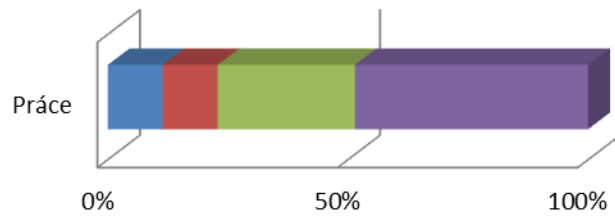
	PC Hry
■ Velmi návykové	5
■ Docela návykové	18
■ Nepříliš návykové	7
■ Nejsou návykové	5

Otázka č. 6 - Marihuana

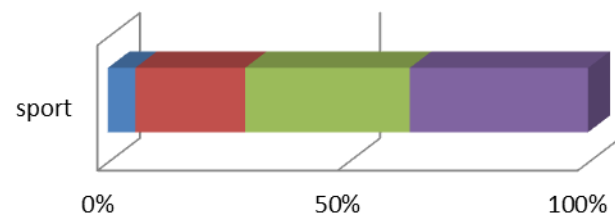
	Marihuana
■ Velmi návykové	21
■ Docela návykové	8
■ Nepříliš návykové	3
■ Nejsou návykové	3

Otázka č. 6 - Práce

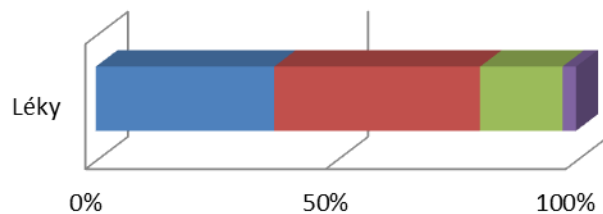
	Práce
■ Velmi návykové	4
■ Docela návykové	4
■ Nepříliš návykové	10
■ Nejsou návykové	17

Otázka č. 6 - Sport

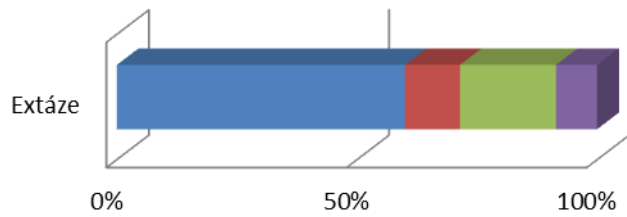
	sport
■ Velmi návykové	2
■ Docela návykové	8
■ Nepříliš návykové	12
■ Nejsou návykové	13

Otázka č. 6 - Léky

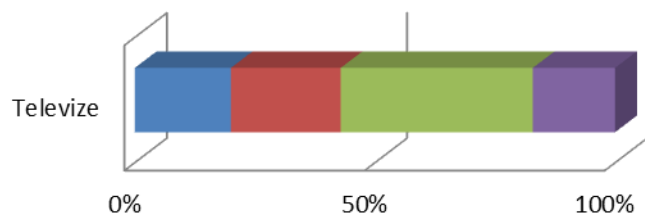
	Léky
■ Velmi návykové	13
■ Docela návykové	15
■ Nepříliš návykové	6
■ Nejsou návykové	1

Otázka č. 6 - Extáze

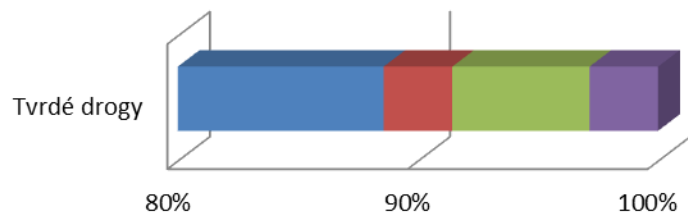
	Extáze
■ Velmi návykové	21
■ Docela návykové	4
■ Nepříliš návykové	7
■ Nejsou návykové	3

Otázka č. 6 - Televize

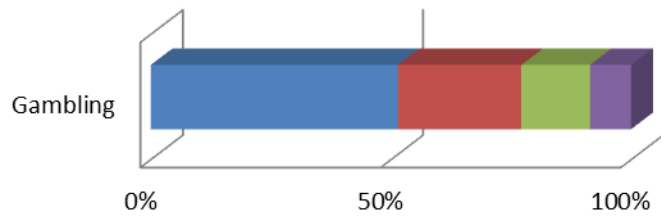
	Televize
■ Velmi návykové	7
■ Docela návykové	8
■ Nepříliš návykové	14
■ Nejsou návykové	6

Otázka č. 6 - Tvrdé drogy

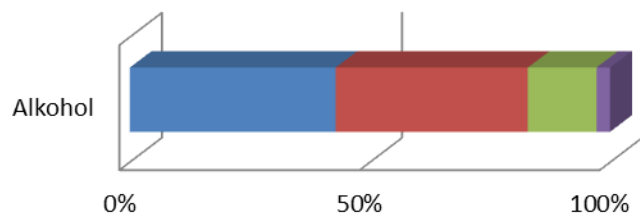
	Tvrdé drogy
■ Velmi návykové	31
■ Docela návykové	1
■ Nepříliš návykové	2
■ Nejsou návykové	1

Otázka č. 6 - Gambling

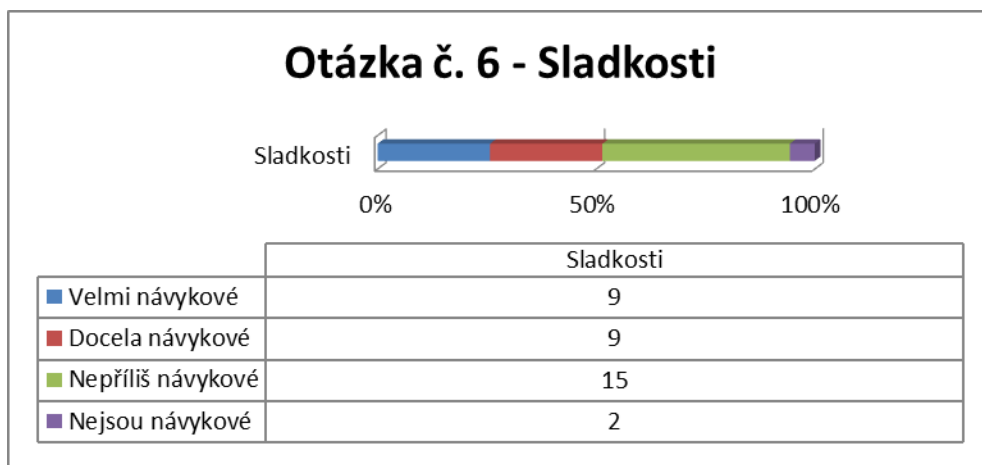

	Gambling
■ Velmi návykové	18
■ Docela návykové	9
■ Nepříliš návykové	5
■ Nejsou návykové	3

Otázka č. 6 - Alkohol

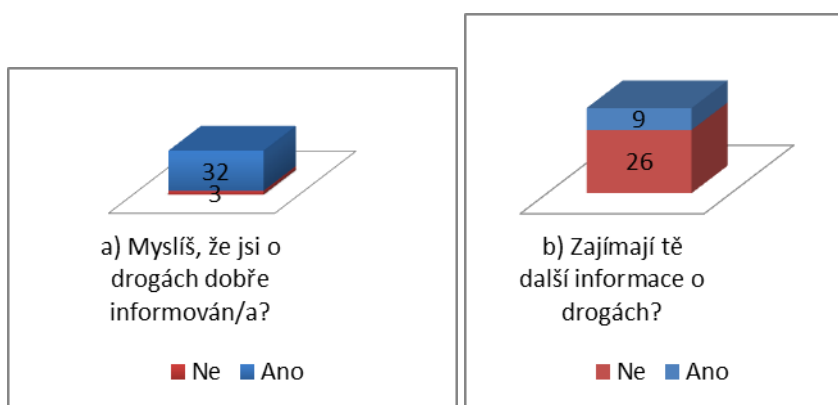
	Alkohol
■ Velmi návykové	15
■ Docela návykové	14
■ Nepříliš návykové	5
■ Nejsou návykové	1

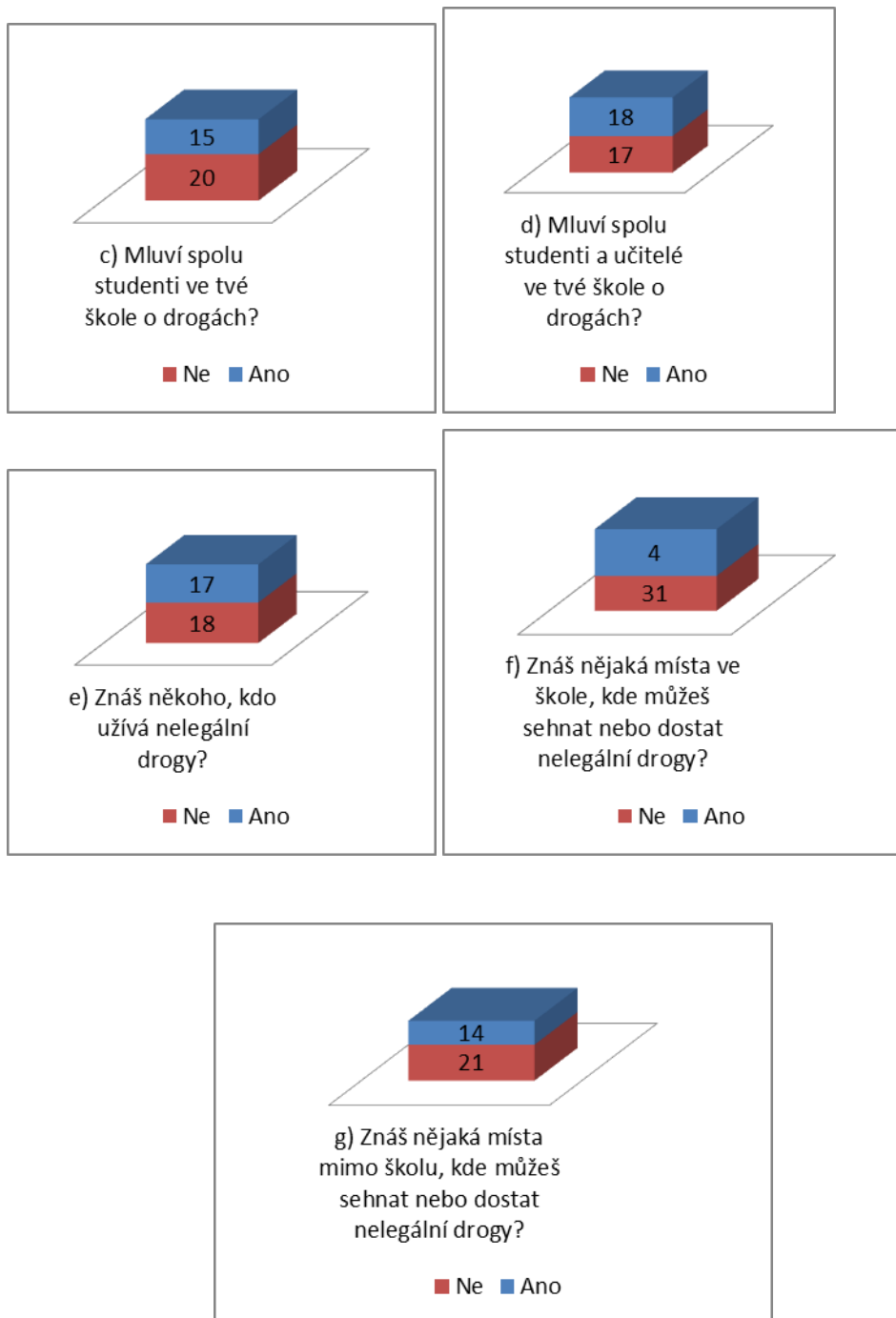

Graf č. 11 - ZŠ Bystřany, otázka č. 6, Souhlasíš, že jsou tyto látky nebo aktivity návykové?

	Nikdy	11/méně	12	13	14	15
Dal/a jsem si pivo (alespoň 1 sklenici)	7	19	8	1	0	0
Dal/a jsem si víno (alespoň 1 sklenici)	9	13	11	1	1	0
Dal/a jsem si tvrdý alkohol (alespoň 1 sklenici)	11	4	14	5	0	1
Opil/a jsem se	18	3	4	6	3	1
Vykouřil/a jsem 1.cigaretu	14	14	5	2	0	0
Kouřil/a jsem každý den	22	8	1	3	1	0
Vyzkoušel/a jsem marihuanu nebo hašiš	25	0	2	5	3	0
Vyzkoušel/a jsem LSD nebo halucinogeny	33	1	0	0	1	0
Vyzkoušel/a jsem extázi	35	0	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem ihalanty (lepidla aj.)	34	1	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem alkohol s prášky	32	2	1	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem jiné tvrdé drogy	33	0	0	1	0	1

Tabulka č. 5 – ZŠ Bystřany, otázka č. 7, Kolik ti bylo, když jsi poprvé (pokud vůbec někdy) udělal/a následující?

Graf č. 12 – ZŠ Bystřany, otázka č. 8, Informace o legálních a nelegálních látkách, souhlasíš nebo jsou pro tebe přijatelná tato tvrzení?

a) cigarety/tabák
b) pivo
c) víno
d) tvrdý alkohol
e) další alkoholické nápoje
f) marihuana nebo hašiš
g) inhalanty
h) uklidňující léky
i) extáze

	Nemožné	Velmi obtížné	Poměrně obtížné	Poměrně snadné	Velmi snadné	Nevím
a)	0	3	3	2	25	2
b)	0	2	2	6	24	1
c)	1	4	5	1	22	2
d)	6	5	5	4	11	4
e)	1	4	2	5	20	3
f)	11	4	4	6	5	5
g)	6	7	1	1	12	8
h)	10	2	11	2	1	9
i)	11	3	9	2	1	9

Tabulka č. 6 – ZŠ Bystřany, otázka č. 9, Myslíš, že by pro tebe bylo obtížné sehnat některou z následujících látek, kdybys chtěl/a?

a) občas kouří cigarety/tabák
b) každý den vykouří jeden nebo více balíčků cigaret
c) si takřka každý den dají jednu nebo dvě skleničky alkoholu
d) si takřka každý den dají čtyři nebo pět skleničky alkoholu
e) si téměř každý víkend dají pět nebo více skleniček alkoholu
f) jednou či dvakrát vyzkoušejí marihuanu nebo hašiš
g) občas kouří marihuanu nebo hašiš
h) pravidelně kouří marihuanu nebo hašiš
i) jednou či dvakrát vyzkoušejí LSD
j) pravidelně berou LSD
k) jednou či dvakrát vyzkouší amfetamin (povzb. prášky aj.)
l) pravidelně berou amfetamin
m) jednou či dvakrát vyzkoušejí kokain nebo crack
n) pravidelně berou kokain nebo crack
o) jednou či dvakrát vyzkoušejí extázi
p) pravidelně berou extázi

q) jednou či dvakrát vyzkoušejí inhalanty (lepidlo aj.)
r) pravidelně užívají inhalanty
s) jednou či dvakrát vyzkoušejí anabolické steroidy
t) pravidelně užívají anabolické steroidy

	Žádné riziko	Mírné riziko	Střední riziko	Velké riziko
a)	5	11	15	4
b)	1	1	13	20
c)	6	16	11	2
d)	3	10	14	8
e)	2	10	12	11
f)	4	17	7	7
g)	3	8	16	8
h)	3	1	10	21
i)	3	11	12	9
j)	2	3	11	19
k)	3	4	13	15
l)	2	3	11	19
m)	4	5	12	14
n)	3	4	6	22
o)	3	9	13	10
p)	3	4	13	15
q)	4	6	10	15
r)	2	3	9	21
s)	3	10	14	8
t)	2	0	7	26

Tabulka č. 7 – ZŠ Bystřany, otázka č. 10, Jak moc si myslíš, že lidé riskují vlastní poškození zdraví (fyzické nebo jiné), pokud....?

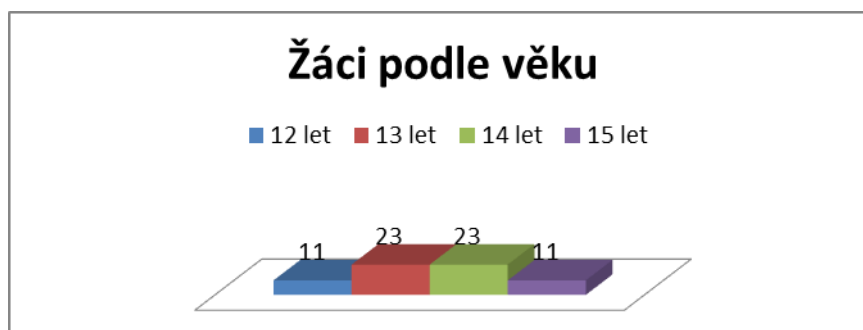
a) Užívání drog může být zábavná činnost.
b) Mladý člověk by nikdy neměl zkoušet drogy.
c) Jen málo věcí je nebezpečnější než experimentovat s drogami.
d) Užívat drogy je legrace.
e) Spousta věcí je rizikovější, než zkoušet drogy.
f) Každý, kdo drogy vyzkouší, toho později lituje.
g) Zákony ohledně nelegálních drog by se měly zpřísnit.
h) Užívání drog v naší zemi představuje jeden z největších nešvarů.
i) Drogy lidem pomáhají poznat život v plném rozsahu.
j) Ve škole by nás měli učit, že užívání drog je skutečným hazardem.
k) Policie by neměla otravovat mladé, kteří experimentují s drogami.
l) Experimentovat s drogami znamená vzdát se kontroly nad svým životem.

	Silný souhlas	Souhlas	Nesouhlas	Silný nesouhlas
a)	6	10	8	11
b)	2	5	5	2
c)	12	6	15	2
d)	2	5	11	17
e)	6	10	10	9
f)	14	12	5	4
g)	18	8	5	4
h)	12	18	3	2
i)	3	6	12	15
j)	13	13	5	4
k)	5	6	12	12
l)	13	17	1	4

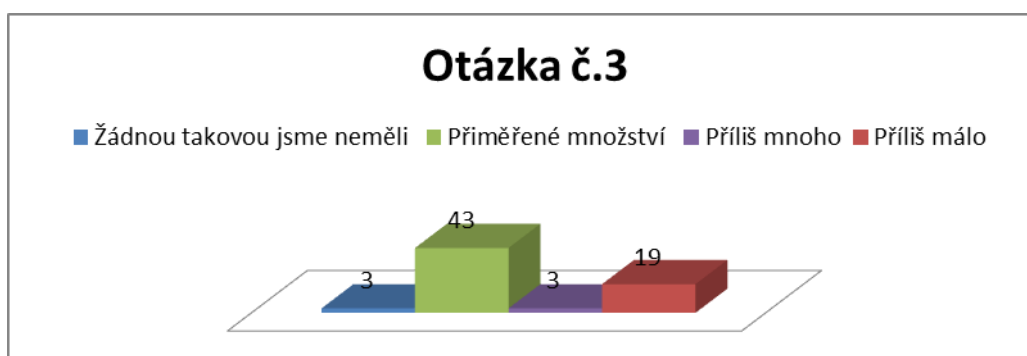
Tabulka č. 8 – ZŠ Bystřany, otázka č. 11, Zaškrtni políčko, které nejlépe odpovídá tomu, co si myslíš o následujících větách ohledně užívání nelegálních drog.

PŘÍLOHA V

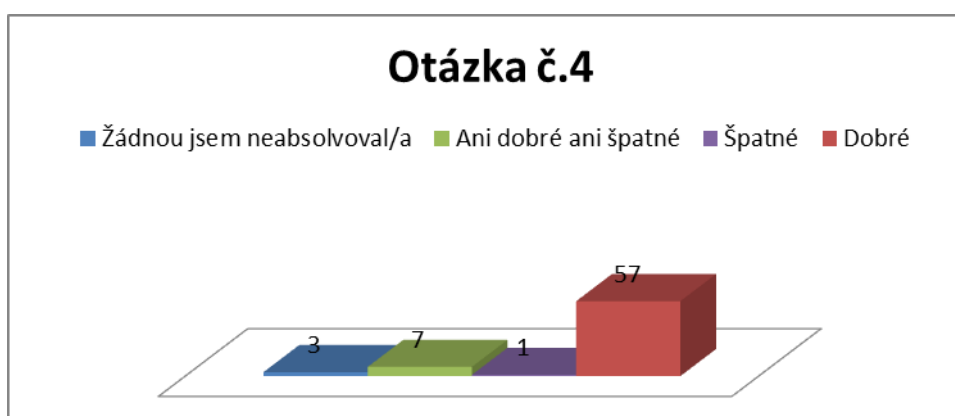
Výsledky ZŠ Lidická

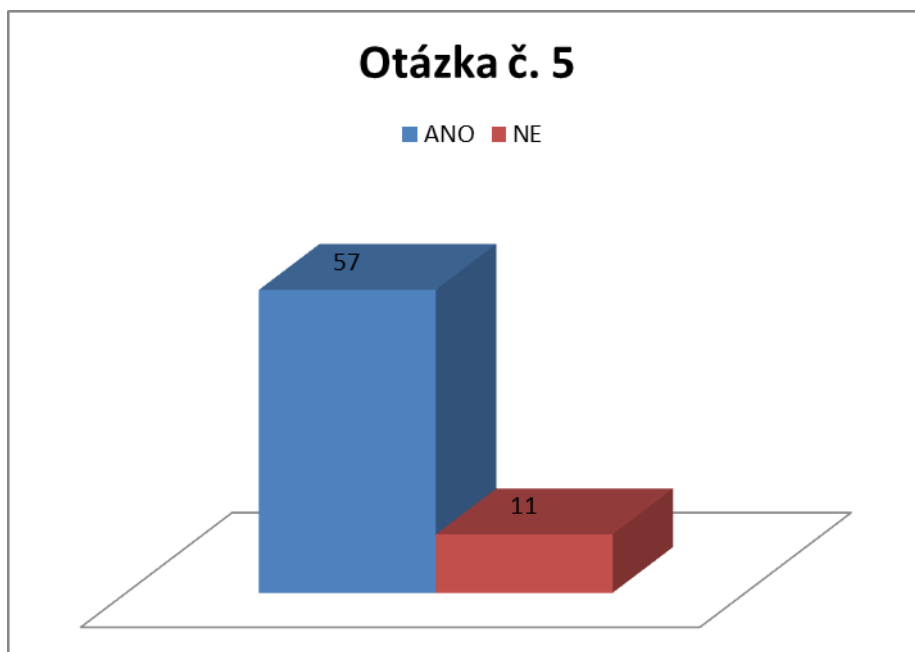
Graf č. 13 – ZŠ Lidická, Žáci podle věku

Graf č. 14 – ZŠ Lidická, otázka č. 3, Myslíš, že jste v minulém školním roce mnoho nebo málo hodin ohledně drogové problematiky?

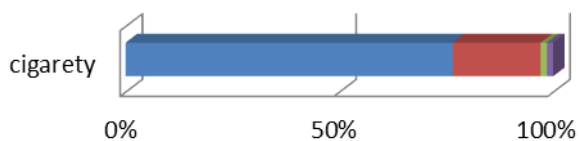

Graf č. 15 – ZŠ Lidická, otázka č. 4, Myslíš, že tyto hodiny o drogách byly dobré nebo špatné?

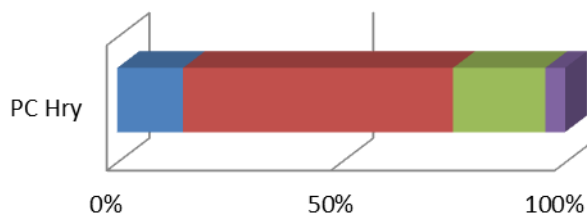
Graf č. 16 – ZŠ Lidická, otázka č. 5, Myslíš, že je ve škole dostatečně svobodná atmosféra, aby se dalo diskutovat o tématu drog?

Otázka č. 6 - cigarety

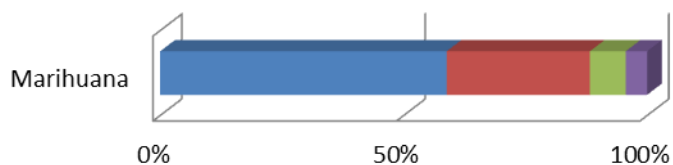
	cigarety
■ Velmi návykové	52
■ Docela návykové	14
■ Nepříliš návykové	1
■ Nejsou návykové	1

Otázka č. 6 - PC hry

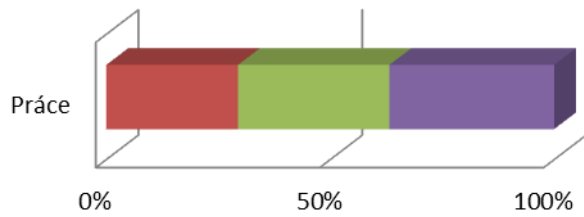
	PC Hry
■ Velmi návykové	10
■ Docela návykové	41
■ Nepříliš návykové	14
■ Nejsou návykové	3

Otázka č. 6 - Marihuana

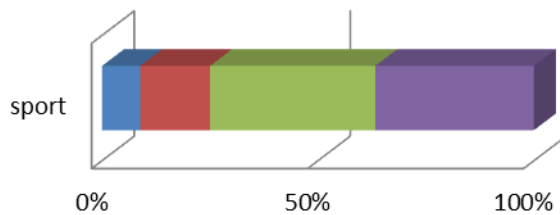
	Marihuana
■ Velmi návykové	40
■ Docela návykové	20
■ Nepříliš návykové	5
■ Nejsou návykové	3

Otázka č. 6 - Práce

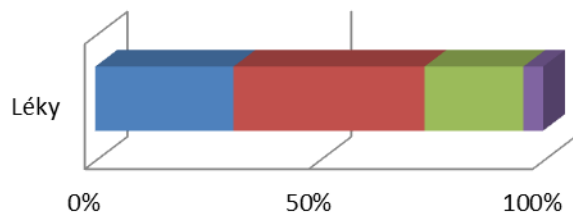
	Práce
■ Velmi návykové	0
■ Docela návykové	20
■ Nepříliš návykové	23
■ Nejsou návykové	25

Otázka č. 6 - Sport

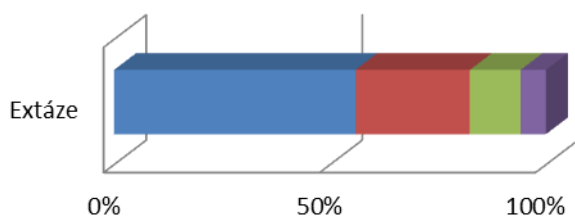
	sport
■ Velmi návykové	6
■ Docela návykové	11
■ Nepříliš návykové	26
■ Nejsou návykové	25

Otázka č. 6 - Léky

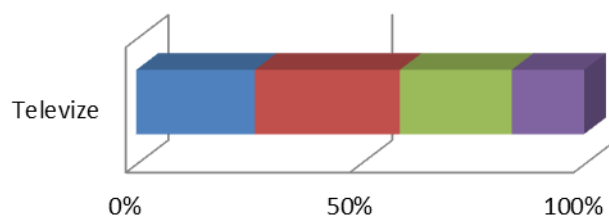
	Léky
■ Velmi návykové	21
■ Docela návykové	29
■ Nepříliš návykové	15
■ Nejsou návykové	3

Otázka č. 6 - Extáze

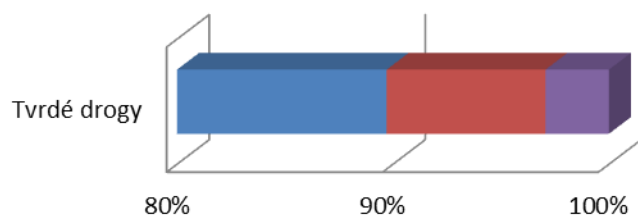
	Extáze
■ Velmi návykové	38
■ Docela návykové	18
■ Nepříliš návykové	8
■ Nejsou návykové	4

Otázka č. 6 - Televize

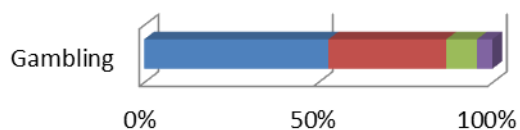
	Televize
■ Velmi návykové	18
■ Docela návykové	22
■ Nepříliš návykové	17
■ Nejsou návykové	11

Otázka č. 6 - Tvrdé drogy

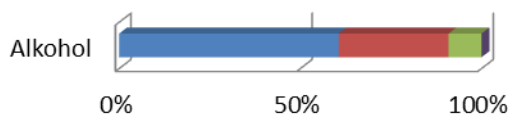
	Tvrdé drogy
■ Velmi návykové	61
■ Docela návykové	5
■ Nepříliš návykové	0
■ Nejsou návykové	2

Otázka č. 6 - Gambling

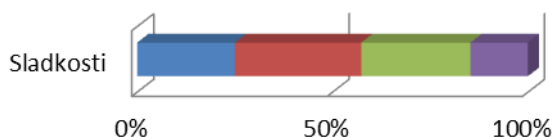
	Gambling
■ Velmi návykové	36
■ Docela návykové	23
■ Nepříliš návykové	6
■ Nejsou návykové	3

Otázka č. 6 - Alkohol

	Alkohol
■ Velmi návykové	40
■ Docela návykové	20
■ Nepříliš návykové	6
■ Nejsou návykové	0

Otázka č. 6 - Sladkosti

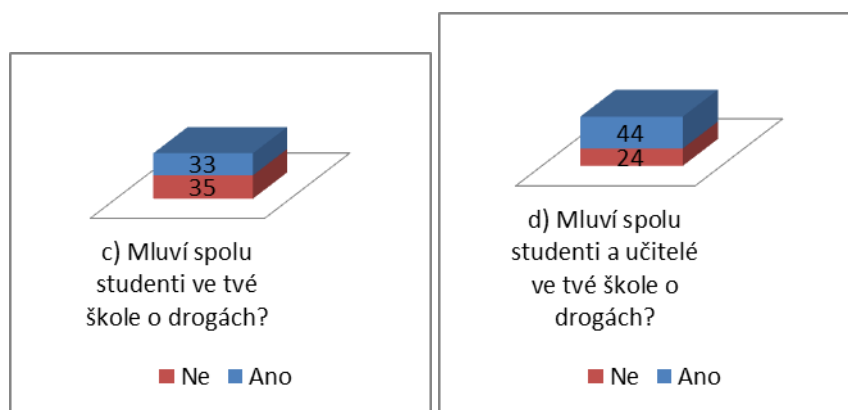

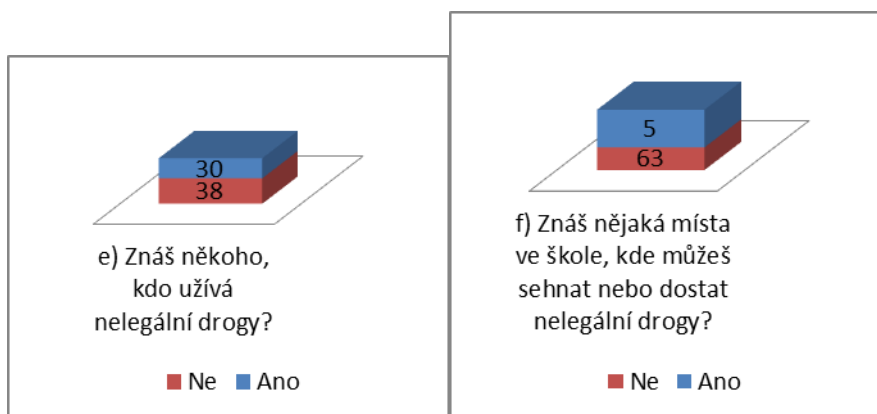
	Sladkosti
■ Velmi návykové	17
■ Docela návykové	22
■ Nepříliš návykové	19
■ Nejsou návykové	10

Graf č. 17 – ZŠ Lidická, otázka č. 6, Souhlasíš, že jsou tyto látky nebo aktivity návykové?

	Nikdy	11/méně	12	13	14	15
Dal/a jsem si pivo (alespoň 1 sklenici)	9	28	19	6	4	2
Dal/a jsem si víno (alespoň 1 sklenici)	22	13	15	13	4	1
Dal/a jsem si tvrdý alkohol (alespoň 1 sklenici)	38	1	9	9	10	1
Opil/a jsem se	39	4	8	10	7	0
Vykouřil/a jsem 1.cigaretu	26	21	10	6	2	3
Kouřil/a jsem každý den	46	5	4	8	4	1
Vyzkoušel/a jsem marihuanu nebo hašiš	55	3	1	5	3	1
Vyzkoušel/a jsem LSD nebo halucinogeny	66	1	0	0	1	0
Vyzkoušel/a jsem extázi	68	0	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem ihalanty (lepidla aj.)	68	0	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem alkohol s prášky	65	1	1	0	1	0
Vyzkoušel/a jsem jiné tvrdé drogy	67	1	0	0	0	0

Tabulka č. 9 – ZŠ Lidická otázka č. 7, Kolik ti bylo, když jsi poprvé (pokud vůbec někdy) udělal/a následující?

Graf č. 18 – ZŠ Lidická, otázka č. 8, Informace o legálních a nelegálních látkách, souhlasíš nebo jsou pro tebe přijatelná tato tvrzení

a) cigarety/tabák
b) pivo
c) víno
d) tvrdý alkohol
e) další alkoholické nápoje
f) marihuana nebo hašiš
g) inhalanty
h) uklidňující léky
i) extáze

	Nemožné	Velmi obtížné	Poměrně obtížné	Poměrně snadné	Velmi snadné	Nevím
a)	4	2	5	13	40	4
b)	6	1	3	17	39	2
c)	7	3	6	12	32	8
d)	17	6	6	9	23	7
e)	8	6	5	10	32	7
f)	22	9	13	8	9	7
g)	27	2	7	8	11	13
h)	24	5	9	7	5	18
i)	34	9	8	3	2	12

Tabulka č. 10 – ZŠ Lidická, otázka č. 9, Myslíš, že by pro tebe bylo obtížné sehnat některou z následujících látek, kdybys chtěl/a?

a) občas kouří cigarety/tabák
b) každý den vykouří jeden nebo více balíčků cigaret
c) si takřka každý den dají jednu nebo dvě skleničky alkoholu
d) si takřka každý den dají čtyři nebo pět skleničky alkoholu
e) si téměř každý víkend dají pět nebo více skleniček alkoholu
f) jednou či dvakrát vyzkoušejí marihuanu nebo hašiš
g) občas kouří marihuanu nebo hašiš
h) pravidelně kouří marihuanu nebo hašiš
i) jednou či dvakrát vyzkoušejí LSD
j) pravidelně berou LSD
k) jednou či dvakrát vyzkouší amfetamin (povzb.prášky aj.)
l) pravidelně berou amfetamin
m) jednou či dvakrát vyzkoušejí kokain nebo crack
n) pravidelně berou kokain nebo crack
o) jednou či dvakrát vyzkoušejí extázi
p) pravidelně berou extázi
q) jednou či dvakrát vyzkoušejí inhalanty (lepidlo aj.)
r) pravidelně užívají inhalanty
s) jednou či dvakrát vyzkoušejí anabolické steroidy
t) pravidelně užívají anabolické steroidy

	Žádné riziko	Mírné riziko	Střední riziko	Velké riziko
a)	8	28	20	12
b)	4	6	8	50
c)	9	27	21	11
d)	3	15	21	29
e)	4	15	15	34
f)	9	19	19	21
g)	5	12	27	24
h)	7	5	12	44
i)	5	17	27	19
j)	4	6	10	27
k)	3	17	21	27
l)	10	4	12	42
m)	4	12	23	29
n)	5	9	12	42
o)	5	11	24	28
p)	5	4	16	43
q)	7	18	22	21
r)	6	5	10	47
s)	9	12	33	14
t)	6	5	11	46

Tabulka č. 11 – ZŠ Lidická, otázka č. 10, Jak moc si myslíš, že lidé riskují vlastní poškození zdraví (fyzické nebo jiné), pokud....?

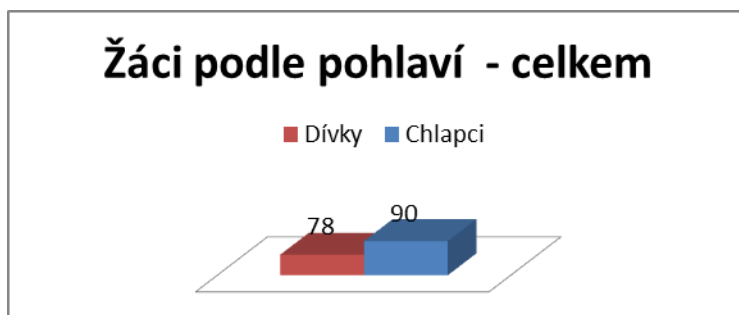
a) Užívání drog může být zábavná činnost.
b) Mladý člověk by nikdy neměl zkusit drogy.
c) Jen málo věcí je nebezpečnější než experimentovat s drogami.
d) Užívat drogy je legrace.
e) Spousta věcí je rizikovější, než zkusit drogy.
f) Každý, kdo drogy vyzkouší, toho později lituje.
g) Zákony ohledně nelegálních drog by se měly zpřísnit.
h) Užívání drog v naší zemi představuje jeden z největších nešvarů.
i) Drogy lidem pomáhají poznat život v plném rozsahu.
j) Ve škole by nás měli učit, že užívání drog je skutečným hazardem.
k) Policie by neměla otravovat mladé, kteří experimentují s drogami.
l) Experimentovat s drogami znamená vzdát se kontroly nad svým životem.

	Silný souhlas	Souhlas	Nesouhlas	Silný nesouhlas
a)	10	13	9	36
b)	38	16	5	9
c)	18	31	10	9
d)	4	9	14	41
e)	6	19	33	10
f)	30	21	10	7
g)	37	19	7	5
h)	18	35	8	7
i)	11	9	17	31
j)	23	32	10	3
k)	9	10	13	36
l)	29	17	11	11

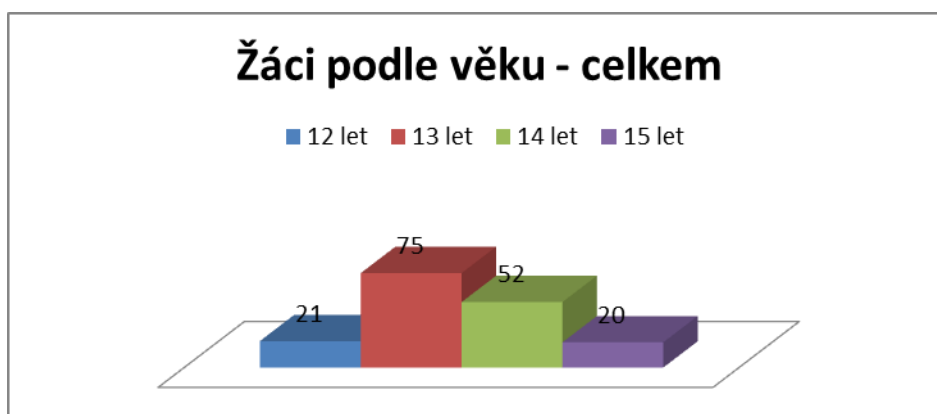
Tabulka č. 12 – ZŠ Lidická, otázka č. 11, Zaškrtni políčko, které nejlépe odpovídá tomu, co si myslíš o následujících větech ohledně užívání nelegálních drog.

PŘÍLOHA VI

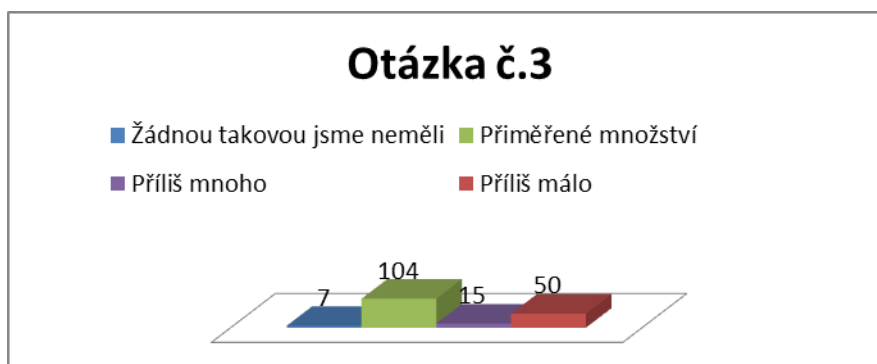
Celkové výsledky

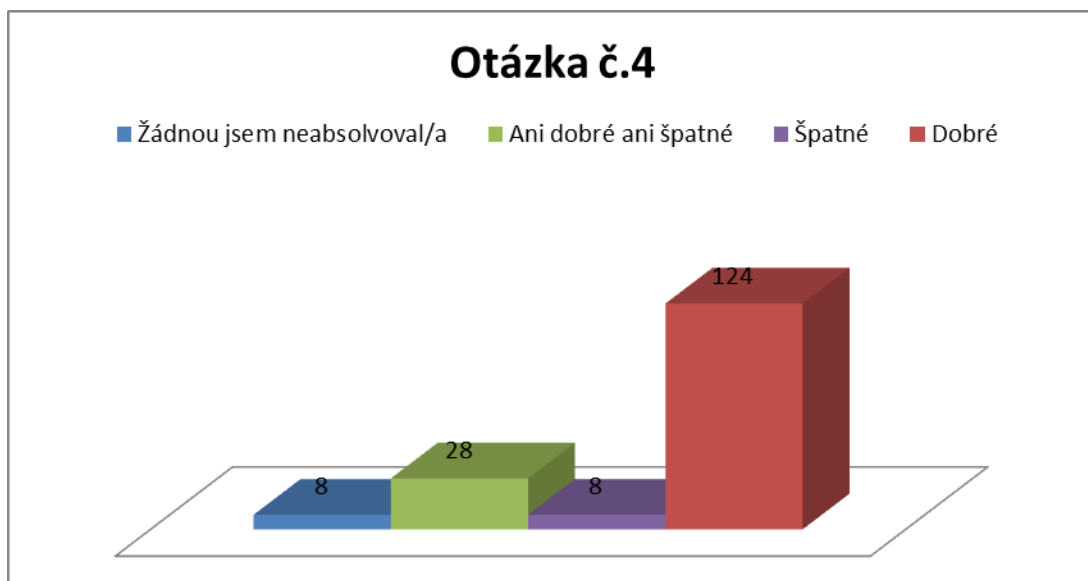
Graf č. 19 – Žáci podle pohlaví – celkem

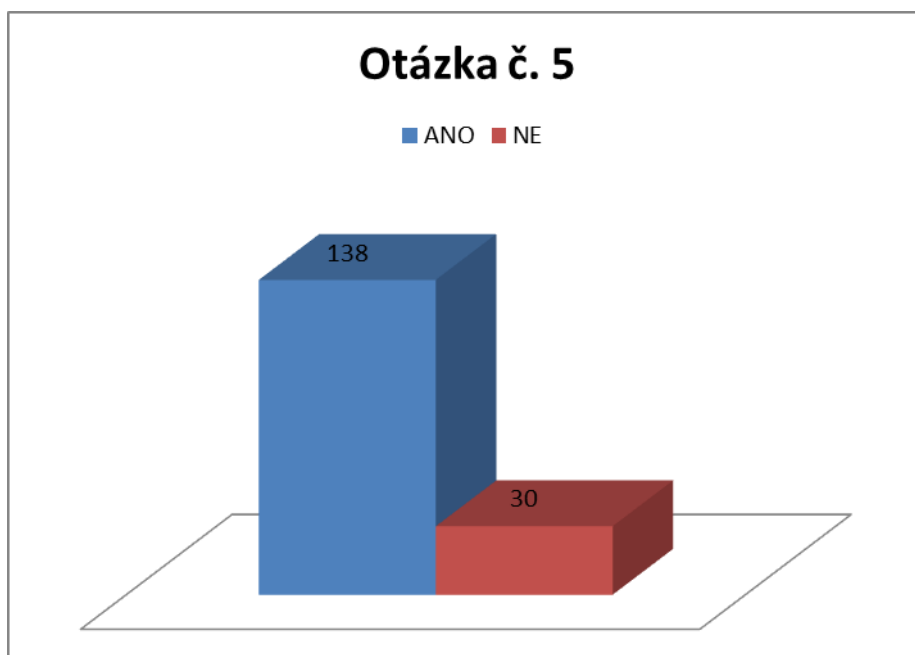
Graf č. 20 – Žáci podle věku – celkem

Graf č. 21 - otázka č. 3, Myslíš, že jste v minulém školním roce mnoho nebo málo hodin ohledně drogové problematiky?

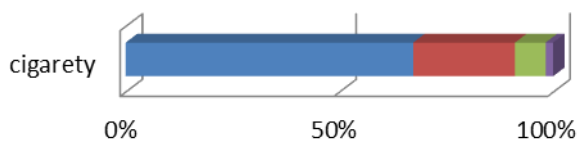

Graf č. 22 - otázka č. 4, Myslíš, že tyto hodiny o drogách byly dobré nebo špatné?

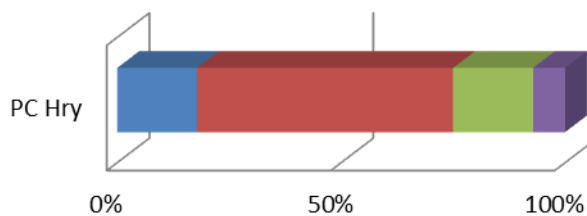
Graf č. 23 - otázka č. 5, Myslíš, že je ve škole dostatečně svobodná atmosféra, aby se dalo diskutovat o tématu drog?

Otázka č. 6 - cigarety

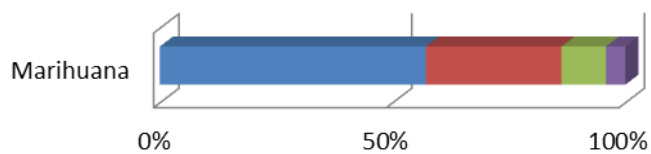
	cigarety
■ Velmi návykové	113
■ Docela návykové	40
■ Nepříliš návykové	12
■ Nejsou návykové	3

Otázka č. 6 - PC hry

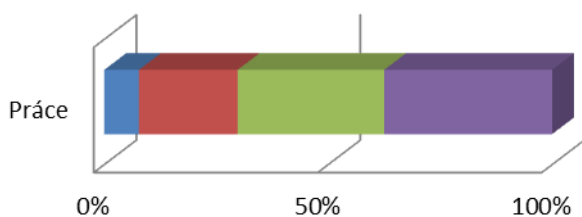
	PC Hry
■ Velmi návykové	30
■ Docela návykové	96
■ Nepříliš návykové	30
■ Nejsou návykové	12

Otázka č. 6 - Marihuana

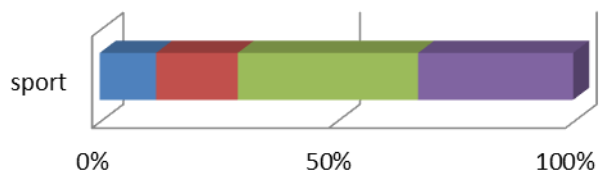
	Marihuana
■ Velmi návykové	96
■ Docela návykové	49
■ Nepříliš návykové	16
■ Nejsou návykové	7

Otázka č. 6 - Práce

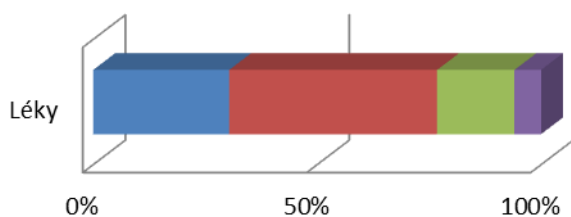
	Práce
■ Velmi návykové	13
■ Docela návykové	37
■ Nepříliš návykové	55
■ Nejsou návykové	63

Otázka č. 6 - Sport

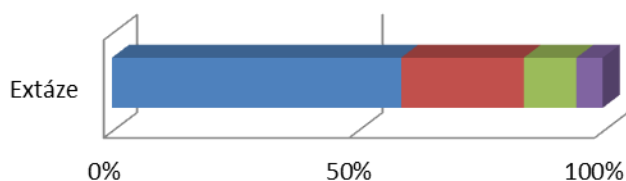
	sport
■ Velmi návykové	20
■ Docela návykové	29
■ Nepříliš návykové	64
■ Nejsou návykové	55

Otázka č. 6 - Léky

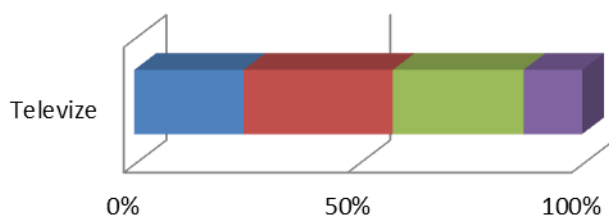
	Léky
■ Velmi návykové	51
■ Docela návykové	78
■ Nepříliš návykové	29
■ Nejsou návykové	10

Otázka č. 6 - Extáze

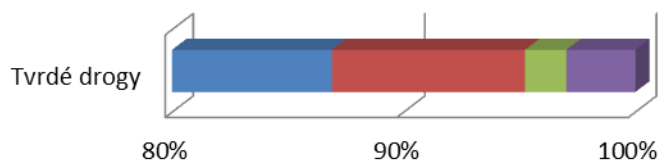
	Extáze
■ Velmi návykové	99
■ Docela návykové	42
■ Nepříliš návykové	18
■ Nejsou návykové	9

Otázka č. 6 - Televize

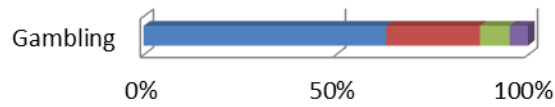
	Televize
■ Velmi návykové	41
■ Docela návykové	56
■ Nepříliš návykové	49
■ Nejsou návykové	22

Otázka č. 6 - Tvrdé drogy

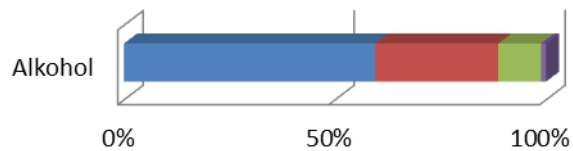
	Tvrdé drogy
■ Velmi návykové	146
■ Docela návykové	14
■ Nepříliš návykové	3
■ Nejsou návykové	5

Otázka č. 6 - Gambling

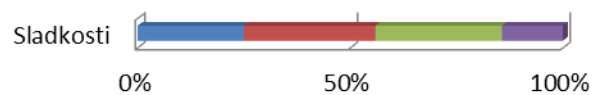
	Gambling
■ Velmi návykové	106
■ Docela návykové	41
■ Nepříliš návykové	13
■ Nejsou návykové	8

Otázka č. 6 - Alkohol

	Alkohol
■ Velmi návykové	100
■ Docela návykové	49
■ Nepříliš návykové	17
■ Nejsou návykové	2

Otázka č. 6 - Sladkosti

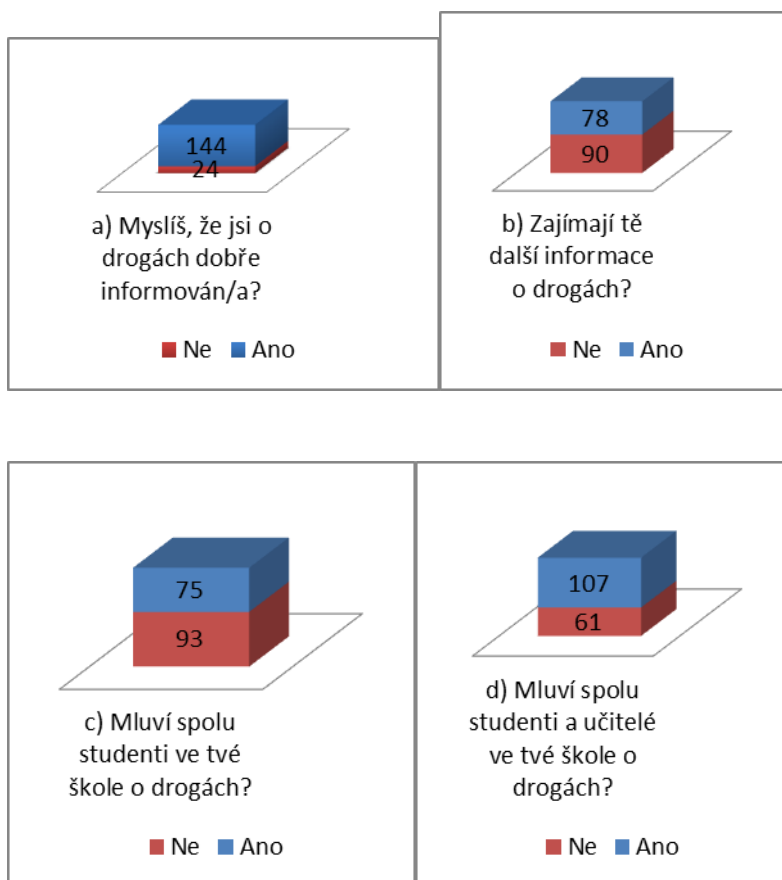

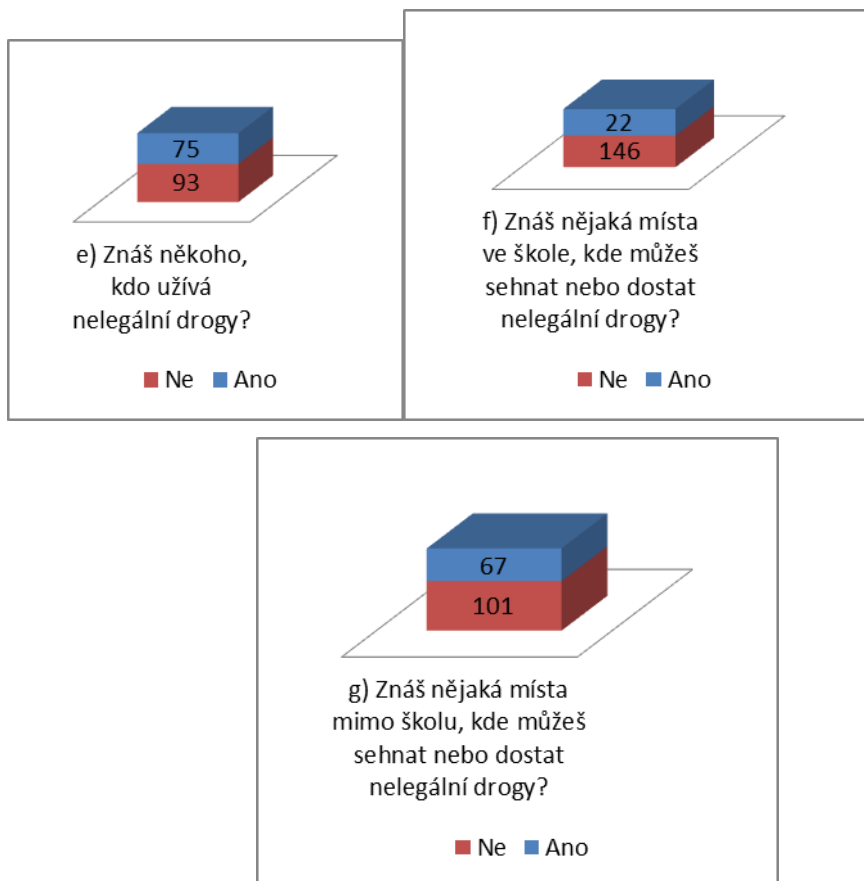
	Sladkosti
■ Velmi návykové	42
■ Docela návykové	52
■ Nepříliš návykové	50
■ Nejsou návykové	24

Graf č. 24 - otázka č. 6, Souhlasíš, že jsou tyto látky nebo aktivity návykové?

	Nikdy	11/méně	12	13	14	15
Dal/a jsem si pivo (alespoň 1 sklenici)	32	69	39	18	7	3
Dal/a jsem s ivíno (alespoň 1 sklenici)	53	39	37	26	10	3
Dal/a jsem si tvrdý alkohol (alespoň 1 sklenici)	77	13	32	25	18	3
Opil/a jsem se	95	8	16	31	15	3
Vykouřil/a jsem 1.cigaretu	76	47	22	16	3	4
Kouřil/a jsem každý den	121	15	8	16	7	1
Vyzkoušel/a jsem marihuanu nebo hašiš	135	5	4	15	7	2
Vyzkoušel/a jsem LSD nebo halucinogeny	164	2	0	0	2	0
Vyzkoušel/a jsem extázi	166	2	0	0	0	0
Vyzkoušel/a jsem ihalanty (lepidla aj.)	166	1	0	1	0	0
Vyzkoušel/a jsem alkohol s prášky	158	3	4	0	2	1
Vyzkoušel/a jsem jiné tvrdé drogy	165	1	0	1	0	1

Tabulka č. 13 - otázka č. 11, Zaškrtni políčko, které nejlépe odpovídá tomu, co si myslíš o následujících větech ohledně užívání nelegálních drog.

Graf č. 25 - otázka č. 8, Informace o legálních a nelegálních látkách, souhlasíš nebo jsou pro tebe přijatelná tato tvrzení

a) cigarety/tabák
b) pivo
c) víno
d) tvrdý alkohol
e) další alkoholické nápoje
f) marihuana nebo hašiš
g) inhalanty
h) uklidňující léky
i) extáze

	Nemožné	Velmi obtížné	Poměrně obtížné	Poměrně snadné	Velmi snadné	Nevím
a)	6	7	13	24	111	7
b)	7	8	12	44	92	5
c)	9	13	20	28	83	15
d)	29	20	23	20	53	18
e)	12	14	15	28	83	16
f)	54	20	26	19	28	21
g)	55	14	11	13	43	30
h)	54	17	32	13	14	38
i)	73	21	19	9	7	39

Tabulka č. 14 - otázka č. 9, Myslíš, že by pro tebe bylo obtížné sehnat některou z následujících látek, kdybys chtěl.

a) občas kouří cigarety/tabák
b) každý den vykouří jeden nebo více balíčků cigaret
c) si takřka každý den dají jednu nebo dvě skleničky alkoholu
d) si takřka každý den dají čtyři nebo pět skleničky alkoholu
e) si téměř každý víkend dají pět nebo více skleniček alkoholu
f) jednou či dvakrát vyzkoušejí marihuanu nebo hašiš
g) občas kouří marihuanu nebo hašiš
h) pravidelně kouří marihuanu nebo hašiš
i) jednou či dvakrát vyzkoušejí LSD
j) pravidelně berou LSD
k) jednou či dvakrát vyzkouší amfetamin (povzb.prášky aj.)
l) pravidelně berou amfetamin
m) jednou či dvakrát vyzkoušejí kokain nebo crack
n) pravidelně berou kokain nebo crack
o) jednou či dvakrát vyzkoušejí extázi
p) pravidelně berou extázi
q) jednou či dvakrát vyzkoušejí inhalanty (lepidlo aj.)
r) pravidelně užívají inhalanty
s) jednou či dvakrát vyzkoušejí anabolické steroidy
t) pravidelně užívají anabolické steroidy

	Žádné riziko	Mírné riziko	Střední riziko	Velké riziko
a)	22	59	57	25
b)	10	9	41	108
c)	21	68	62	17
d)	9	34	62	63
e)	8	35	48	77
f)	26	47	38	54
g)	11	32	70	55
h)	15	12	28	113
i)	15	37	55	61
j)	9	10	30	98
k)	10	35	52	71
l)	16	10	35	107
m)	15	31	47	75
n)	10	17	33	108
o)	15	33	54	66
p)	10	14	42	106
q)	18	37	50	63
r)	11	15	34	108
s)	18	41	64	45
t)	11	13	37	107

Tabulka č. 15 - otázka č. 10, Jak moc si myslíš, že lidé riskují vlastní poškození zdraví (fyzické nebo jiné), pokud....?

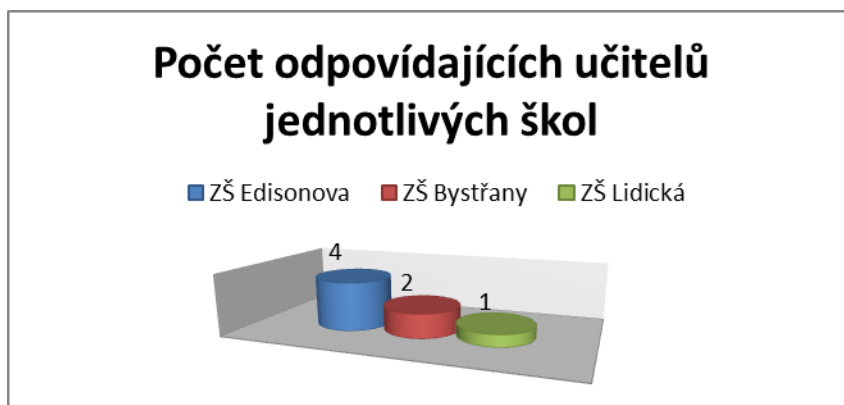
a) Užívání drog může být zábavná činnost.
b) Mladý člověk by nikdy neměl zkusit drogy.
c) Jen málo věcí je nebezpečnější než experimentovat s drogami.
d) Užívat drogy je legrace.
e) Spousta věcí je rizikovější, než zkusit drogy.
f) Každý, kdo drogy vyzkouší, toho později lituje.
g) Zákony ohledně nelegálních drog by se měly zpřísnit.
h) Užívání drog v naší zemi představuje jeden z největších nešvarů.
i) Drogy lidem pomáhají poznat život v plném rozsahu.
j) Ve škole by nás měli učit, že užívání drog je skutečným hazardem.
k) Policie by neměla otravovat mladé, kteří experimentují s drogami.
l) Experimentovat s drogami znamená vzdát se kontroly nad svým životem.

	Silný souhlas	Souhlas	Nesouhlas	Silný nesouhlas
a)	26	34	34	74
b)	75	37	19	16
c)	41	70	36	21
d)	9	20	34	105
e)	22	47	58	41
f)	79	53	21	15
g)	92	45	16	15
h)	59	73	20	16
i)	22	27	46	74
j)	67	59	23	19
k)	24	26	36	82
l)	74	53	18	23

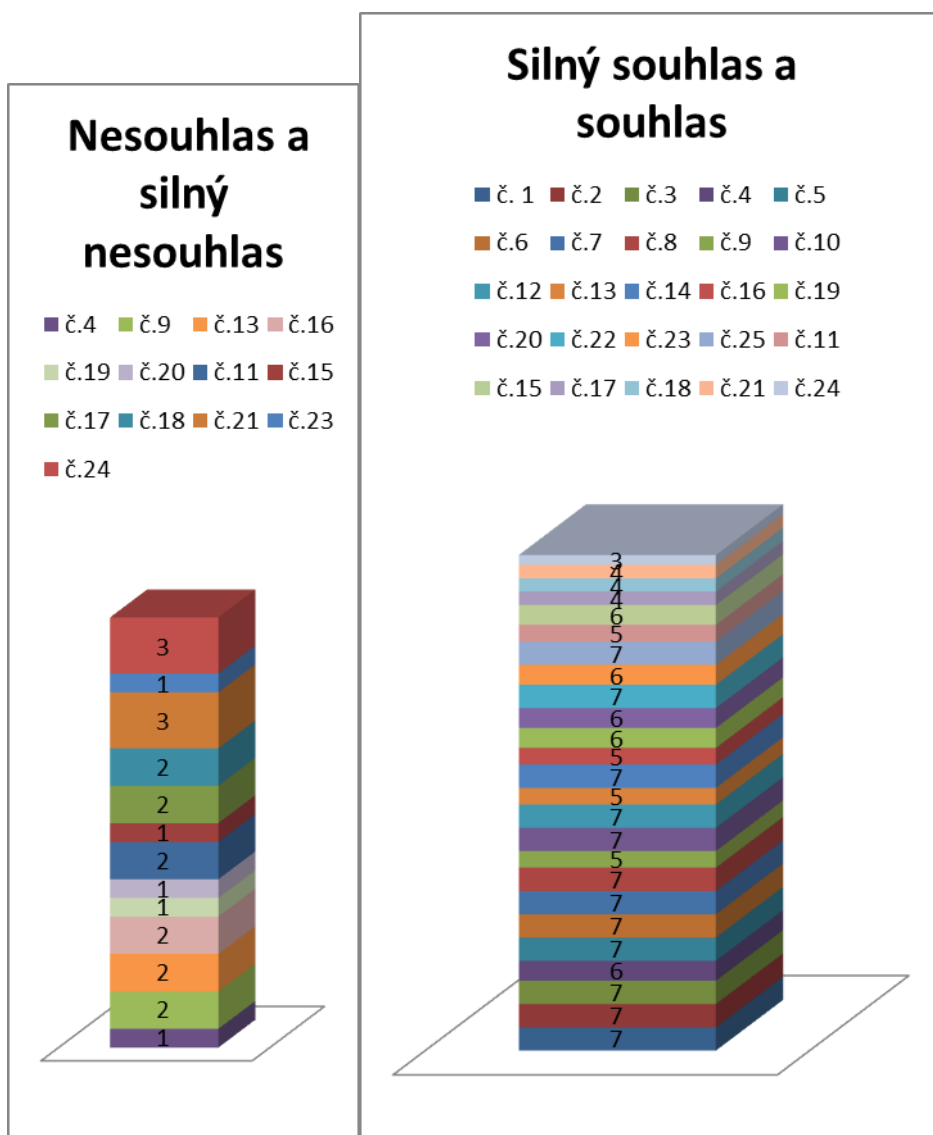
Tabulka č. 16 - otázka č. 11, Zaškrtni políčko, které nejlépe odpovídá tomu, co si myslíš o následujících větech ohledně užívání nelegálních drog.

PŘÍLOHA VII

Výsledky dotazníku pro učitele

Graf č. 26 – Počet odpovídajících učitelů z jednotlivých škol

Graf č. 27 a č. 28 - znázornění vyhodnocení souhlasu a nesouhlasu

	Silný souhlas	Souhlas	Nesouhlas	Silný nesouhlas
1) Jsem seznámen/a se školní drogovou strategií i preventivními aktivitami.	4	3	0	0
2) Jsem seznámen/a s vizí a krátkodobými cíli školní drogové strategie a preventivních aktivit.	3	4	0	0
3) Souhlasím s vizí a krátkodobými cíli školní drogové strategie a preventivních aktivit.	1	6	0	0
4) Zním koordinátora drogové politiky a preventivních aktivit.	3	3	1	0
5) Víím, koho mohu oslovit s otázkami ohledně školní drogové strategie nebo preventivních aktivit.	4	3	0	0
6) Jsem dostatečně zapojen/a do školní drogové strategie a preventivních aktivit.	1	6	0	0
7) Souhlasím se školními pravidly ohledně tabáku, alkoholu a dalších drog.	4	3	0	0
8) Jsem schopen dodržovat požadavky školní drogové strategie.	2	5	0	0
9) Každý učitel má povinnost učit studenty o drogách.	2	3	2	0
10) Jsem schopen vyučovat o drogách.	2	5	0	0
11) Myslím si, že rozpoznám problémy s drogami.	0	5	2	0
12) Víím, jak se chovat, když se setkám s problémy spojenými s drogami u svých kolegů, studentů atd.	1	6	0	0
13) Považuji se za dobře informovaného o legálních a nelegálních drogách a následcích jejich užívání.	1	4	2	0
14) V této škole je možno otevřeně a svobodně diskutovat o tabáku, alkoholu a dalších drogách.	1	6	0	0
15) V této škole se problémy spojené s drogami řeší dobrým způsobem.	0	6	1	0
16) Ve škole je potřeba poskytnout více podpory pro preventivní aktivity.	1	4	2	0
17) Studenti reagují na preventivní aktivity ve škole pozitivně.	0	4	2	0
18) Rodiče/zák. zástupci reagují na preventivní aktivity ve škole pozitivně.	0	4	2	0
19) Studentům se líbí učební materiál pro preventivní aktivity.	1	5	1	0
20) Učební materiál používaný pro preventivní aktivity zapadá do dalších učebních materiálů.	1	5	1	0
21) Jsem spokojený/á se školními budovami a pozemky.	0	4	3	0
22) Myslím, že studenti mají ve škole dostatek prostoru na to, aby se setkávali, povídali si s přáteli.	2	5	0	0
23) Myslím, že pokud jde o školní disciplínu, tak se s každým zachází férově a stejně.	1	5	1	0
24) Škola pořádá dobré aktivity pro přivítání nových studentů.	0	3	3	0
25) Studenti mají k dispozici dostatek mimoškolních aktivit.	2	5	0	0

Tabulka č. 17 - „Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími informacemi?“